ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ.

ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ Α.

1 Τῶν καλῶν καὶ τιμίων τὴν εἴδησιν ὑπολαμβάνοντες, μᾶλλον δ' ἑτέραν ἑτέρας ἢ κατ' ἀκρίβειαν ἢ τῷ βελτιόνων τε καὶ θαυμασιωτέρων εἶναι, δι' ἀμφότερα ταῦτα τὴν περὶ τῆς ψυχῆς ἱστορίαν εὐλόγως ἂν ἐν πρώτοις τιθείημεν. δοκεῖ δὲ καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἅπασαν ἡ γνῶσις αὐτῆς μεγάλα συμβάλλεσθαι, μάλιστα δὲ πρὸς τὴν φύσιν· ἔστι γὰρ οἷον ἀρχὴ τῶν ζῴων. ἐπιζητοῦμεν δὲ θεωρῆσαι καὶ γνῶναι τήν τε φύσιν αὐτῆς καὶ τὴν οὐσίαν, εἶθ' ὅσα συμβέβηκε περὶ αὐτήν· ὧν τὰ μὲν ἴδια πάθη τῆς ψυχῆς εἶναι δοκεῖ, τὰ δὲ δι' 402a
2 ἐκείνην καὶ τοῖς ζῴοις ὑπάρχειν. πάντῃ δὲ πάντως ἐστὶ τῶν χαλεπωτάτων λαβεῖν τινὰ πίστιν περὶ αὐτῆς. καὶ γὰρ ὄντος κοινοῦ τοῦ ζητήματος καὶ πολλοῖς ἑτέροις, λέγω δὲ τοῦ περὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ τί ἐστι, τάχ' ἂν τῳ δόξειε μία τις εἶναι μέθοδος κατὰ πάντων περὶ ὧν βουλόμεθα γνῶναι τὴν οὐσίαν, ὥσπερ καὶ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ἰδίων ἀπόδειξις, ὥστε ζητητέον ἂν εἴη τὴν μέθοδον ταύτην. εἰ δὲ μή ἐστι μία τις καὶ κοινὴ μέθοδος περὶ τὸ τί ἐστιν, ἔτι χαλεπώτερον γίνεται τὸ πραγματευθῆναι· δεήσει γὰρ λαβεῖν περὶ ἕκαστον τίς ὁ τρόπος. ἐὰν δὲ φανερὸν ᾖ, πότερον ἀπόδειξίς τίς ἐστιν ἢ διαίρεσις ἢ καί τις ἄλλη μέθοδος, ἔτι πολλὰς

Codices E S T U V W X y: libro secundo P, libro tertio L.

1. *μᾶλλον...3. εἶναι* Alexander Philopono teste spuria notabat ‖ 2. *τε* om. E Torst., legerunt Philop. Soph. ‖ 3. *ταῦτα* om. E Torst., leg. Philop. Soph. et, ut videtur, Them. 1, 18 ‖ *περὶ* om. S T U W X Bek. Trend., add. Soph. Torst. ‖ *τῆς* om. V y Soph. ‖ 9. *κοινὰ* pro *δι' ἐκείνην* y, *τὰ δὲ κοινὰ καὶ τοῖς ζῴοις δι' ἐκείνην* U, receptum textum tuentur Them. Soph. ‖ 10. *δὲ καὶ πάντως* S T U V W y, *πάντῃ δὲ πάντως* etiam Philop. ‖ 12. *καὶ* om. E X Bek. Trend. Biehl Rodier ‖ 13. *τὸ*] *τοῦ* S V W X Philop. Bek. Trend., *τὰ* T U ‖ 15. *ἀπόδειξιν* S U W X Bek., *ἡ ἀπόδειξις* T, *ἀπόδειξις* etiam Soph. ‖ 17. *καὶ κοινή τις* U W X y ‖ *τὸ*] *τοῦ* S T U W X ‖ 19. post *τρόπος* virgulam Bek. ‖ *ὅταν* S U W, *εἰ* V,

ἀπορίας ἔχει καὶ πλάνας, ἐκ τίνων δεῖ ζητεῖν· ἄλλαι γὰρ
ἄλλων ἀρχαί, καθάπερ ἀριθμῶν καὶ ἐπιπέδων.
3 πρῶτον δ' ἴσως ἀναγκαῖον διελεῖν ἐν τίνι τῶν γενῶν καὶ τί
ἐστι, λέγω δὲ πότερον τόδε τι καὶ οὐσία ἢ ποιὸν ἢ ποσὸν ἤ καί τις
ἄλλη τῶν διαιρεθεισῶν κατηγοριῶν, ἔτι δὲ πότερον τῶν ἐν
δυνάμει ὄντων ἢ μᾶλλον ἐντελέχειά τις· διαφέρει γὰρ οὔ τι
4 σμικρόν. σκεπτέον δὲ καὶ εἰ μεριστὴ ἢ ἀμερής, καὶ πότερον 402b
ὁμοειδὴς ἅπασα ψυχὴ ἢ οὔ· εἰ δὲ μὴ ὁμοειδής, πότερον
εἴδει διαφέρουσιν ἢ γένει. νῦν μὲν γὰρ οἱ λέγοντες καὶ ζη-
τοῦντες περὶ ψυχῆς περὶ τῆς ἀνθρωπίνης μόνης ἐοίκασιν ἐπι-
5 σκοπεῖν. εὐλαβητέον δ' ὅπως μὴ λανθάνῃ πότερον εἷς ὁ λό-
γος αὐτῆς ἐστί, καθάπερ ζῴου, ἢ καθ' ἑκάστην ἕτερος, οἷον
ἵππου, κυνός, ἀνθρώπου, θεοῦ, τὸ δὲ ζῷον τὸ καθόλου ἤτοι οὐ-
θέν ἐστιν ἢ ὕστερον· ὁμοίως δὲ κἂν εἴ τι κοινὸν ἄλλο κατη-
6 γοροῖτο· ἔτι δ' εἰ μὴ πολλαὶ ψυχαὶ ἀλλὰ μόρια, πότερον δεῖ
ζητεῖν πρότερον τὴν ὅλην ψυχὴν ἢ τὰ μόρια. χαλεπὸν δὲ καὶ
τούτων διορίσαι ποῖα πέφυκεν ἕτερα ἀλλήλων, καὶ πότερον
τὰ μόρια χρὴ ζητεῖν πρότερον ἢ τὰ ἔργα αὐτῶν, οἷον τὸ
νοεῖν ἢ τὸν νοῦν καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι ἢ τὸ αἰσθητικόν· ὁμοίως
7 δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. εἰ δὲ τὰ ἔργα πρότερον, πάλιν ἄν
τις ἀπορήσειεν εἰ τὰ ἀντικείμενα πρότερα τούτων ζητητέον, οἷον
8 τὸ αἰσθητὸν τοῦ αἰσθητικοῦ καὶ τὸ νοητὸν τοῦ νοῦ. ἔοικε δ'
οὐ μόνον τὸ τί ἐστι γνῶναι χρήσιμον εἶναι πρὸς τὸ θεωρῆσαι
τὰς αἰτίας τῶν συμβεβηκότων ταῖς οὐσίαις, ὥσπερ ἐν τοῖς
μαθήμασι τί τὸ εὐθὺ καὶ καμπύλον ἢ τί γραμμὴ καὶ ἐπί-
πεδον πρὸς τὸ κατιδεῖν πόσαις ὀρθαῖς αἱ τοῦ τριγώνου γωνίαι
ἴσαι, ἀλλὰ καὶ ἀνάπαλιν τὰ συμβεβηκότα συμβάλλεται μέ-
γα μέρος πρὸς τὸ εἰδέναι τὸ τί ἐστιν· ἐπειδὰν γὰρ ἔχω-

26. *μᾶλλον*] *μόνον* E (Trend.), *μᾶλλον* tuentur Them. Philop. Simpl. Soph. || *τι* om S V W X y, legit Soph. || 402 b, 2. *ὁμοιοειδὴς* utrobique T U V W X, *ὁμοειδὴς* tuentur Them. Philop. Simpl. || 4. *μόνον* y Torst., *μόνης* corr. E et reliqui, etiam Them. Philop. 36, 7 Soph. || 6. *ἑκάστην* pr. E Torst., etiam Soph., *ἕτερον* V y, *ἕκαστον* reliqui ante Torstrikium omnes, etiam, ut videtur, Simpl. 13, 4 et Philop. in prooemio ad lib. II. 205, 20 || 7. *δὲ*] *γὰρ* V, Alex. *ἀπ. καὶ λύσ.* (ed. Bruns) p. 21, 15. 22, 2. 24, 4, etiam Soph. || 8. *κατηγορῆται* E, sed *η* in rasura (Trend.), *κατηγορεῖται* Torst., *κατηγοροῖτο* reliqui, etiam Simpl. Alex. 23, 19 || 11. *τοῦτο* V || *ἀλλήλων ἕτερα* X || 12. *δεῖ* U W X || 15. *πρότερον* T U V W X Philop. Soph. Bek. Trend. || 16. *νοῦ* E V X, in textum recepit Biehl (cf. 429 a, 17), *νοητοῦ* S, *νοητικοῦ* reliqui et scripti et impressi, etiam Philop., pro *αἰσθητικοῦ* et *νοητικοῦ* legi vult *αἰσθάνεσθαι* et *νοεῖν* Belger, Hermes, 1878, p. 302, at *αἰσθητικοῦ* etiam Philop. || 19. *καὶ τί τὸ κ.* S U W y, *καὶ τί κ.* T X || 22. *εἰδῆσαι* S T U W X y, *εἰδήσειν* V.

μεν ἀποδιδόναι κατὰ τὴν φαντασίαν περὶ τῶν συμβεβηκότων, ἢ πάντων ἢ τῶν πλείστων, τότε καὶ περὶ τῆς οὐσίας ἕξομέν τι λέγειν κάλλιστα· πάσης γὰρ ἀποδείξεως ἀρχὴ τὸ τί ἐστιν, ὥστε καθ' ὅσους τῶν ὁρισμῶν μὴ συμβαίνει τὰ συμβεβηκότα γνωρίζειν, ἀλλὰ μηδ' εἰκάσαι περὶ αὐτῶν εὐ- 403a
μαρές, δῆλον ὅτι διαλεκτικῶς εἴρηνται καὶ κενῶς ἅπαντες.

9 *ἀπορίαν δ' ἔχει καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, πότερόν ἐστι πάντα κοινὰ καὶ τοῦ ἔχοντος ἢ ἐστί τι καὶ τῆς ψυχῆς ἴδιον αὐτῆς· τοῦτο γὰρ λαβεῖν μὲν ἀναγκαῖον, οὐ ῥᾴδιον δέ. φαίνεται δὲ τῶν μὲν πλείστων οὐθὲν ἄνευ τοῦ σώματος πάσχειν οὐδὲ ποιεῖν, οἷον ὀργίζεσθαι, θαρρεῖν, ἐπιθυμεῖν, ὅλως αἰσθάνεσθαι. μάλιστα δ' ἔοικεν ἴδιον τὸ νοεῖν· εἰ δ' ἐστὶ καὶ τοῦτο φαντασία τις ἢ μὴ ἄνευ φαντασίας, οὐκ ἐνδέχοιτ' ἂν οὐδὲ τοῦτ' ἄνευ*
10 *σώματος εἶναι. εἰ μὲν οὖν ἐστί τι τῶν τῆς ψυχῆς ἔργων ἢ παθημάτων ἴδιον, ἐνδέχοιτ' ἂν αὐτὴν χωρίζεσθαι· εἰ δὲ μηθέν ἐστιν ἴδιον αὐτῆς, οὐκ ἂν εἴη χωριστή, ἀλλὰ καθάπερ τῷ εὐθεῖ, ᾗ εὐθύ, πολλὰ συμβαίνει, οἷον ἅπτεσθαι τῆς χαλκῆς σφαίρας κατὰ στιγμήν, οὐ μέντοι γ' ἅψεται οὕτω χωρισθὲν τὸ εὐθύ· ἀχώριστον γάρ, εἴπερ ἀεὶ μετὰ σώματός τινός ἐστιν. ἔοικε δὲ καὶ τὰ τῆς ψυχῆς πάθη πάντα εἶναι μετὰ σώματος, θυμός, πραότης, φόβος, ἔλεος, θάρσος, ἔτι χαρὰ καὶ τὸ φιλεῖν τε καὶ μισεῖν· ἅμα γὰρ τούτοις πάσχει τι τὸ σῶμα. σημεῖον δὲ τὸ ποτὲ μὲν ἰσχυρῶν καὶ ἐναργῶν παθημάτων συμβαινόντων μηδὲν παροξύνεσθαι ἢ φοβεῖσθαι, ἐνίοτε δ' ὑπὸ μικρῶν καὶ ἀμαυρῶν κινεῖσθαι, ὅταν ὀργᾷ τὸ σῶμα καὶ οὕτως ἔχῃ ὥσπερ ὅταν ὀργίζηται. ἔτι δὲ τοῦτο μᾶλλον φανερόν· μηθενὸς γὰρ φοβεροῦ συμβαίνοντος ἐν τοῖς πάθεσι γίνονται τοῖς τοῦ φοβουμένου. εἰ δ' οὕτως ἔχει, δῆλον ὅτι τὰ πάθη λόγοι ἔνυλοί εἰσιν. ὥστε οἱ ὅροι*

25. *τι λέγειν* T U V, *τι* insert. E_2 Simpl. Soph. ‖ *ὅτι κάλλιστα* T V X y, *τι κάλλιον* W, *κάλλιστα* etiam Simpl. Philop. ‖ *γὰρ* tuentur praeter omnes codd. Philop. Alex. apud Philop. Simpl. ‖ 403 a, 6. *δὲ* om. E ‖ *τῶν μὲν* E X y Philop. Soph. Torst., *μὲν* om. reliqui ante Torst. omnes ‖ *ἄνευ τοῦ σώμ.* E Philop. Soph. Torst., *τοῦ* om. reliqui ante Torst. omnes ‖ 8. *ἰδίῳ* S W X y, Simpl. Philop. Trend. ed. pr., *ἴδιον* etiam E, sed *ον* in ras., *ω* superscr. (Bhl.), *ἴδιον* etiam Them. Soph. ‖ 9. *ἄνευ τοῦ σώμ.* W y et, ut videtur, Philop. 46, 5, *τοῦ* om. etiam Them. Simpl. Soph. ‖ 13. *ᾗ εὐθεῖ* W et E_2, *ᾗ εὐθύ* E_1 (Stapf.) ‖ 14. *οὕτω* solus E et Bonitz (Hermes VII, 417), reliqui ante Biehlium omnes *τούτου*, etiam Philop. Simpl. et, ut videtur, Soph. 7, 28 ‖ 18. *καὶ τὸ μισεῖν* S W X ‖ *γὰρ* et 19. *τι* om. E, leg. Soph. ‖ *ἅμα*...19. *σῶμα* unc. incl. Torst., tuentur haec verba praeter codd. Simpl. Philop.,

τοιοῦτοι οἷον τὸ ὀργίζεσθαι κίνησίς τις τοῦ τοιουδὶ σώματος ἢ
11 μέρους ἢ δυνάμεως ὑπὸ τοῦδε ἕνεκα τοῦδε. καὶ διὰ ταῦτα ἤδη φυσικοῦ τὸ θεωρῆσαι περὶ ψυχῆς, ἢ πάσης ἢ τῆς τοιαύτης. διαφερόντως δ' ἂν ὁρίσαιντο φυσικός τε καὶ διαλεκτικὸς ἕκαστον αὐτῶν, οἷον ὀργὴ τί ἐστίν· ὁ μὲν γὰρ ὄρεξιν ἀντιλυπήσεως ἤ τι τοιοῦτον, ὁ δὲ ζέσιν τοῦ περὶ καρδίαν αἵματος ἢ θερμοῦ. τούτων δὲ ὁ μὲν τὴν ὕλην ἀποδίδωσιν, ὁ δὲ τὸ 403b
εἶδος καὶ τὸν λόγον. ὁ μὲν γὰρ λόγος εἶδος τοῦ πράγματος, ἀνάγκη δ' εἶναι τοῦτον ἐν ὕλῃ τοιᾳδί, εἰ ἔσται· ὥσπερ οἰκίας ὁ μὲν λόγος τοιοῦτος, ὅτι σκέπασμα κωλυτικὸν φθορᾶς ὑπ' ἀνέμων καὶ ὄμβρων καὶ καυμάτων, ὁ δὲ φήσει λίθους καὶ πλίνθους καὶ ξύλα, ἕτερος δ' ἐν τούτοις τὸ εἶδος ἕνεκα τωνδί. τίς οὖν ὁ φυσικὸς τούτων; πότερον ὁ περὶ τὴν ὕλην, τὸν δὲ λόγον ἀγνοῶν, ἢ ὁ περὶ τὸν λόγον μόνον; ἢ μᾶλλον ὁ ἐξ ἀμφοῖν. ἐκείνων δὲ δὴ τίς ἑκάτερος; ἢ οὐκ ἔστι τις ὁ περὶ τὰ πάθη τῆς ὕλης τὰ μὴ χωριστὰ μηδ' ᾗ χωριστά, ἀλλ' ὁ φυσικὸς περὶ ἅπανθ' ὅσα τοῦ τοιουδὶ σώματος καὶ τῆς τοιαύτης ὕλης ἔργα καὶ πάθη· ὅσα δὲ μὴ ᾖ τοιαῦτα, ἄλλος, καὶ περὶ τινῶν μὲν τεχνίτης, ἐὰν τύχῃ, οἷον τέκτων ἢ ἰατρός, τῶν δὲ μὴ χωριστῶν μέν, ᾗ δὲ μὴ τοιούτου σώματος πάθη καὶ ἐξ ἀφαιρέσεως, ὁ μαθηματικός, ᾗ δὲ κεχωρισμένα, ὁ πρῶτος φιλόσοφος. ἀλλ' ἐπανιτέον ὅθεν ὁ λόγος. ἐλέγομεν δ' ὅτι τὰ πάθη τῆς ψυχῆς ἀχώριστα τῆς φυσικῆς ὕλης τῶν ζῴων, ᾗ δὴ τοιαῦθ' ὑπάρχει, θυμὸς καὶ φόβος, καὶ οὐχ ὥσπερ γραμμὴ καὶ ἐπίπεδον.

26. *κινησιν* E *κίνησις* etiam Simpl. Philop. Soph. Cf. ad 402 a, 15 ‖ *τις* om. E S Soph., *τις* leg. etiam Simpl. Philop. ‖ 27. *ἤδη*] *δὴ* S T V W y, om. X ‖ 29. *ὁρίσαιτο φ.* V, *ὁρίσαιτο ὁ φ.* S T U W X y Soph. ‖ *καὶ ὁ διαλεκτικὸς* W y, *ὁ* om. etiam Soph. ‖ 31. *τοιοῦτο* S T U V W, *τοιοῦτον* etiam Soph. ‖ verba *αἵματος καὶ* (vel *ἢ*) removenda esse censet Steinhart, Symb. Crit. 1843 ‖ 403 b, 1. *ἢ*] *καὶ* E Bek. Torst., *ἢ* etiam Philop. Soph. Trend. ‖ 2. *εἶδος τοῦ*] *εἶδος* mihi suspectum, *ὅδε τοῦ* W et, ut videtur, Soph. 8, 35, fortasse recte, *ὁ δὲ τοῦ* E S T V y Simpl. Philop. Plutarchus ap. Simpl. 21, 35 ‖ 3. *εἶναι τοιοῦτον* V, *τοῦτον εἶναι* W ‖ *ἐπὶ οἰκίας* W y ‖ 4. *ὅτι*] *τις* S, *τις ὅτι* X, *ἂν εἴη* T W, *ἂν εἴη ὅτι* U V ‖ 5. *καυμάτων καὶ ὄμβρων* W X, *ὄμβρων καὶ πνευμάτων* E, textum tuentur etiam Them. Philop. Soph. ‖ *φησι* S V X y ‖ *καὶ πλ.*] *καὶ* om. V ‖ 6. *ἐν* om. W ‖ 9. post *ἀμφοῖν* interrogandi signum Bek., correxit Trend. ‖ *δὴ* om. U V ‖ 10. post *μὴ χωριστὰ* virgulam Bek. et Trend., sustulit Torst. ‖ 11. *πάνθ'* T, *ἅπανθ'* etiam E, sed *α* eras. (Stapf.) ‖ *τοῦ* om. S U W ‖ *τοιουδὶ*] *φυσικοῦ* T ‖ 12. *ὅσα* E Philop. Torst., reliqui ante Torst. omnes *ὁπόσα* ‖ *ἦν* E, sed *ν* expunct. (Stapf.), *ᾖ* Simpl. Bon. (Metaph. p. 284) Torst., omisisse videtur Philop. in interpr. 62, 16, reliqui ante Torst. omnes *ᾖ* ‖ 13. *τινος* T, *τινα* U W y, *τινῶν* etiam Simpl. Philop. Soph. ‖ 15. *ὁ* om. E, leg. etiam Soph. ‖

2 Ἐπισκοποῦντας δὲ περὶ ψυχῆς ἀναγκαῖον ἅμα διαποροῦντας περὶ ὧν εὐπορεῖν δεῖ προελθόντας, τὰς τῶν προτέρων δόξας συμπαραλαμβάνειν ὅσοι τι περὶ αὐτῆς ἀπεφήναντο, ὅπως τὰ μὲν καλῶς εἰρημένα λάβωμεν, εἰ δέ τι μὴ κα-
2 λῶς, τοῦτ' εὐλαβηθῶμεν. ἀρχὴ δὲ τῆς ζητήσεως προθέσθαι τὰ μάλιστα δοκοῦνθ' ὑπάρχειν αὐτῇ κατὰ φύσιν. τὸ ἔμψυχον δὴ τοῦ ἀψύχου δυοῖν μάλιστα διαφέρειν δοκεῖ, κινήσει τε καὶ τῷ αἰσθάνεσθαι. παρειλήφαμεν δὲ καὶ παρὰ τῶν προγενεστέρων σχεδὸν δύο ταῦτα περὶ ψυχῆς· φασὶ γὰρ ἔνιοι καὶ μάλιστα καὶ πρώτως ψυχὴν εἶναι τὸ κινοῦν. οἰηθέντες δὲ τὸ μὴ κινούμενον αὐτὸ μὴ ἐνδέχεσθαι κινεῖν ἕτερον, τῶν
3 κινουμένων τι τὴν ψυχὴν ὑπέλαβον εἶναι. ὅθεν Δημόκριτος μὲν πῦρ τι καὶ θερμόν φησιν αὐτὴν εἶναι· ἀπείρων γὰρ ὄντων 404a σχημάτων καὶ ἀτόμων τὰ σφαιροειδῆ πῦρ καὶ ψυχὴν λέγει, οἷον ἐν τῷ ἀέρι τὰ καλούμενα ξύσματα, ἃ φαίνεται ἐν ταῖς διὰ τῶν θυρίδων ἀκτῖσιν, ὧν τὴν μὲν πανσπερμίαν τῆς ὅλης φύσεως στοιχεῖα λέγει· ὁμοίως δὲ καὶ Λεύκιππος· τούτων δὲ τὰ σφαιροειδῆ ψυχήν, διὰ τὸ μάλιστα διὰ παντὸς δύνασθαι διαδύνειν τοὺς τοιούτους ῥυσμοὺς καὶ κινεῖν τὰ λοιπὰ κινούμενα καὶ αὐτά, ὑπολαμβάνοντες τὴν ψυχὴν εἶναι τὸ παρέχον τοῖς ζῴοις τὴν κίνησιν. διὸ καὶ τοῦ ζῆν ὅρον εἶναι τὴν ἀναπνοήν· συνάγοντος γὰρ τοῦ περιέχοντος τὰ σώματα καὶ ἐκθλίβοντος τῶν σχημάτων τὰ παρέχοντα τοῖς ζῴοις τὴν κίνησιν διὰ τὸ μηδ' αὐτὰ ἠρεμεῖν μηδέποτε, βοήθειαν γίγνεσθαι θύραθεν ἐπεισιόντων ἄλλων τοιούτων ἐν τῷ ἀναπνεῖν· κωλύειν γὰρ αὐτὰ καὶ τὰ ἐνυπάρχοντα ἐν τοῖς ζῴοις ἐκκρίνεσθαι, συνανείργοντα τὸ συνάγον καὶ πηγνύον· καὶ ζῆν
4 δὲ ἕως ἂν δύνωνται τοῦτο ποιεῖν. ἔοικε δὲ καὶ τὸ παρὰ τῶν Πυθαγορείων λεγόμενον τὴν αὐτὴν ἔχειν διάνοιαν· ἔφασαν γάρ τινες αὐτῶν ψυχὴν εἶναι τὰ ἐν τῷ ἀέρι ξύσματα, οἱ

20. *δὲ πάλιν περὶ* S || 21. *προδιελθόντας* S Philop. Soph., *διελθόντας* X et pr. T, ante *προελθόντας* virgulam ponunt Bek. Trend. || 22. *συμπεριλαμβάνειν* T W X, *διαλαμβάνειν* V, *συμπαραλαμβάνειν* etiam Them. Philop. Soph. || 23. *καλῶς* om. T, post *εἰρημένα* ponit U || *μήτι* U V || 24. *τοῦτ' ἀληθῆ θῶμεν* S || 26. *δυεῖν* E, *δυσὶ* S V W X || *μάλιστα* ante *δυσὶ* W || *δοκεῖ διαφέρειν* X || 28. *φασὶ*] *φασὶ μὲν* V || *ἔνιοι γὰρ* W || 29. *πρῶτον* E T, *πρώτως* etiam Philop. Simpl. Soph. || 30. *μηδ' ἐνδ.* V y || 31. *ψυχὴν οὕτως ὑπ.* U y || *Δημ. μὲν*] *καὶ Δημ.* V || 404 a, 1. *αὐτὴν φησιν* T W || 2. *τὰ σφαιρ....λέγει* et 4. *ὧν* delenda et 5. *ὁμοίως...Λεύκιππος* parenth. includenda censet Madvig, adversaria critica I, p. 471, [illegible]

δὲ τὸ ταῦτα κινοῦν. περὶ δὲ τούτων εἴρηται διότι συνεχῶς φαίνεται κινούμενα, κἂν ᾖ νηνεμία παντελής. ἐπὶ ταὐτὸ δὲ φέρονται καὶ ὅσοι λέγουσι τὴν ψυχὴν τὸ αὐτὸ κινοῦν· ἐοίκασι γὰρ οὗτοι πάντες ὑπειληφέναι τὴν κίνησιν οἰκειότατον εἶναι τῇ ψυχῇ, καὶ τὰ μὲν ἄλλα πάντα κινεῖσθαι διὰ τὴν ψυχήν, ταύτην δ' ὑφ' ἑαυτῆς, διὰ τὸ μηθὲν ὁρᾶν κινοῦν ὃ
5 μὴ καὶ αὐτὸ κινεῖται. ὁμοίως δὲ καὶ Ἀναξαγόρας ψυχὴν εἶναι λέγει τὴν κινοῦσαν, καὶ εἴ τις ἄλλος εἴρηκεν, ὡς τὸ πᾶν ἐκίνησε νοῦς, οὐ μὴν παντελῶς γ' ὥσπερ Δημόκριτος· ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἁπλῶς ψυχὴν ταὐτὸν καὶ νοῦν· τὸ γὰρ ἀληθὲς εἶναι τὸ φαινόμενον· διὸ καλῶς ποιῆσαι τὸν Ὅμηρον ὡς Ἕκτωρ κεῖτ' ἀλλοφρονέων. οὐ δὴ χρῆται τῷ νῷ ὡς δυνάμει τινὶ περὶ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ ταὐτὸ λέγει ψυχὴν καὶ νοῦν. Ἀναξαγόρας δ' ἧττον διασαφεῖ περὶ αὐτῶν· πολλαχοῦ μὲν 404b
γὰρ τὸ αἴτιον τοῦ καλῶς καὶ ὀρθῶς τὸν νοῦν λέγει, ἑτέρωθι δὲ τοῦτον εἶναι τὴν ψυχήν· ἐν ἅπασι γὰρ ὑπάρχειν αὐτὸν τοῖς ζῴοις καὶ μεγάλοις καὶ μικροῖς καὶ τιμίοις καὶ ἀτιμοτέροις. οὐ φαίνεται δ' ὅ γε κατὰ φρόνησιν λεγόμενος νοῦς πᾶσιν ὁμοίως ὑπάρχειν τοῖς ζῴοις, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἀνθρώποις πᾶσιν.

6 ὅσοι μὲν οὖν ἐπὶ τὸ κινεῖσθαι τὸ ἔμψυχον ἀπέβλεψαν, οὗτοι τὸ κινητικώτατον ὑπέλαβον τὴν ψυχήν· ὅσοι δ' ἐπὶ τὸ γινώσκειν καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι τῶν ὄντων, οὗτοι δὲ λέγουσι τὴν ψυχὴν τὰς ἀρχάς, οἱ μὲν πλείους ποιοῦντες [ταύτας], οἱ δὲ μίαν ταύτην, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς μὲν ἐκ τῶν στοιχείων πάντων, εἶναι δὲ καὶ ἕκαστον ψυχὴν τούτων, λέγων οὕτως

γαίῃ μὲν γὰρ γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ,
αἰθέρι δ' αἰθέρα δῖαν, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ ἀΐδηλον,
στοργῇ δὲ στοργήν, νεῖκος δέ τε νείκεϊ λυγρῷ.

verba 19. περὶ δὲ τούτων...20. παντελής Biehlio suspecta videntur; legit quidem ea Philop. 70, 35 sq. Soph. 11, 22 sq. Them. 9, 30 sq., qui tamen verba περὶ δὲ τούτων εἴρηται praeterit, de Simpl. 26, 13 sqq. non liquet || 19. virgulam post εἴρηται sustulit Rodier || ὅτι S, in interpr. εἴρηται δὲ αὐτοῖς τοῦτο, ἐπεὶ Soph. || 21. ἑαυτὸ S T V W X || 24. αὑτῆς E, ὑφ' ἑαυτῆς etiam Them. || 26. virgulam post εἴρηκεν posuit Diels || 27. ὁ νοῦς S W X y, ὁ om. etiam Them. Soph. || post Δημ. colon Diels, vulg. punctum || 28. ψυχὴν ταὐτὸν καὶ νοῦν ex solo E (Trend.) Biehl, reliqui ante Biehlium omnes ταὐτὸν ψυχὴν καὶ νοῦν || 404 b, 1. πολλαχῇ E, πολλαχῶς W, πολλαχοῦ etiam Them. qui in interpr. 10, 5 sq. πολλαχόθι posuit || 2. τὸ om. V y, legit etiam Them. || 3. ταὐτὸν εἶναι τὸν νοῦν τῇ ψυχῇ V, τὸν νοῦν εἶναι ταὐτὸν τῇ ψυχῇ T W et, qui τὸν αὐτὸν, U y, similia veteres interpretes || 4. vulg. virgulas post ζῴοις et μικροῖς

7 τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῷ Τιμαίῳ τὴν ψυ-
χὴν ἐκ τῶν στοιχείων ποιεῖ· γινώσκεσθαι γὰρ τῷ ὁμοίῳ τὸ
ὅμοιον, τὰ δὲ πράγματα ἐκ τῶν ἀρχῶν εἶναι. ὁμοίως δὲ
καὶ ἐν τοῖς περὶ φιλοσοφίας λεγομένοις διωρίσθη, αὐτὸ μὲν
τὸ ζῷον ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ ἑνὸς ἰδέας καὶ τοῦ πρώτου μήκους
καὶ πλάτους καὶ βάθους, τὰ δ' ἄλλα ὁμοιοτρόπως. ἔτι δὲ
καὶ ἄλλως, νοῦν μὲν τὸ ἕν, ἐπιστήμην δὲ τὰ δύο· μοναχῶς
γὰρ ἐφ' ἕν· τὸν δὲ τοῦ ἐπιπέδου ἀριθμὸν δόξαν, αἴσθησιν δὲ
τὸν τοῦ στερεοῦ· οἱ μὲν γὰρ ἀριθμοὶ τὰ εἴδη αὐτὰ καὶ αἱ ἀρ-
χαὶ ἐλέγοντο, εἰσὶ δ' ἐκ τῶν στοιχείων. κρίνεται δὲ τὰ πρά-
γματα τὰ μὲν νῷ, τὰ δ' ἐπιστήμῃ, τὰ δὲ δόξῃ, τὰ δ' αἰ-
8 σθήσει· εἴδη δ' οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι τῶν πραγμάτων. ἐπεὶ δὲ καὶ
κινητικὸν ἐδόκει ἡ ψυχὴ εἶναι καὶ γνωριστικὸν οὕτως, ἔνιοι
συνέπλεξαν ἐξ ἀμφοῖν, ἀποφηνάμενοι τὴν ψυχὴν ἀριθμὸν
9 κινοῦνθ' ἑαυτόν. διαφέρονται δὲ περὶ τῶν ἀρχῶν, τίνες καὶ
πόσαι, μάλιστα μὲν οἱ σωματικὰς ποιοῦντες τοῖς ἀσωμάτους,
τούτοις δ' οἱ μείξαντες καὶ ἀπ' ἀμφοῖν τὰς ἀρχὰς ἀποφη-
10 νάμενοι. διαφέρονται δὲ καὶ περὶ τὸ πλῆθος· οἱ μὲν γὰρ
μίαν οἱ δὲ πλείους λέγουσιν. ἑπομένως δὲ τούτοις καὶ τὴν
ψυχὴν ἀποδιδόασιν· τό τε γὰρ κινητικὸν τὴν φύσιν τῶν πρώ-
11 των ὑπειλήφασιν, οὐκ ἀλόγως. ὅθεν ἔδοξέ τισι πῦρ εἶναι·
καὶ γὰρ τοῦτο λεπτομερέστατόν τε καὶ μάλιστα τῶν στοιχείων
ἀσώματον, ἔτι δὲ κινεῖταί τε καὶ κινεῖ τὰ ἄλλα πρώτως.
12 Δημόκριτος δὲ καὶ γλαφυρωτέρως εἴρηκεν ἀποφαινόμενος
διὰ τί τούτων ἑκάτερον· ψυχὴν μὲν γὰρ εἶναι ταὐτὸ καὶ νοῦν,
τοῦτο δ' εἶναι τῶν πρώτων καὶ ἀδιαιρέτων σωμάτων, κινητι-
κὸν δὲ διὰ λεπτομέρειαν καὶ τὸ σχῆμα· τῶν δὲ σχημάτων

16. *καὶ ὁ* E, "et Plato" vet. transl., om. S T U V W y, *ὁ* om. Bek. Trend. Torst. ‖ *Πλάτων* post *Τιμαίῳ* U W y, post *ψυχὴν* S T ‖ 21. *τὰς δ' ἄλλας* Them. et tanquam variam lectionem Philop. commemorat 79, 15, *τὰ δὲ ἄλλα* Simpl., *τἆλλα δὲ* Soph. ‖ 23. *ἐφ' ἕν*] *γίνεται* X, om. S T, leg. etiam Them. Soph. ‖ 24. *αὐτὰ* om. S X, leg. Soph. ‖ *αἱ* ante *ἀρχαὶ* ex uno E addunt Bek. et Torst., om. Soph. Trend. ‖ 27. *εἴδη δὲ καὶ ἀριθμοὶ* coni. Steinhart, *οὗτοι καὶ* coni. Susemihl, Jen. Lit. Z. 1877, p. 708 ‖ 28. virgulam post *οὕτως* Torst. Belger in ed. alt. Trend. Rodier, etiam Soph. 14, 2, ante *οὕτως* reliqui, etiam Simpl. Philop. ‖ 30. *διαφέρονται*...405 b, 29. *ψυχήν* non satis ad praecedentia quadrare videntur Susemihlio, Oecon. p. 84 ‖ 31. *τὰς ἀσωμάτους* e codd. solus X, *τοῖς ἀσωμάτους* Them. Philop. Soph. Trend. Torst., ceteri codd. et Bek. *τοῖς ἀσωμάτοις* ‖ 405 a, 2. *τοῦ πλήθους* S T V X ‖ 4. *τε* om. S T ‖ 7. *ἔτι δὲ* E_1, sed eras., in ras. *καί*, *καὶ* etiam V X, *ἔτι δὲ καὶ* S T W ‖ *τε* om. S T W ‖ 8. *ἀποφαινόμενος* Torst. ex E, reliqui ante Torst. omnes *ἀποφηνάμενος*, etiam Soph. ‖ 9. *ψυχὴ* E (Trend.) ‖ *ταὐτὸν* S T V X ‖ 10. *εἶναι ἐκ τῶν* T U V W X ‖ 11. *λεπτομέρειαν* T et nunc E, sed *λεπτο* in ras. (Stapf.), "subtilitatem"

εὐκινητότατον τὸ σφαιροειδὲς λέγει· τοιοῦτον δ' εἶναι τόν τε
13 νοῦν καὶ τὸ πῦρ. Ἀναξαγόρας δ' ἔοικε μὲν ἕτερον λέγειν ψυ-
χήν τε καὶ νοῦν, ὥσπερ εἴπομεν καὶ πρότερον, χρῆται δ'
ἀμφοῖν ὡς μιᾷ φύσει, πλὴν ἀρχήν γε τὸν νοῦν τίθεται μά-
λιστα πάντων· μόνον γοῦν φησὶν αὐτὸν τῶν ὄντων ἁπλοῦν εἶναι
καὶ ἀμιγῆ τε καὶ καθαρόν. ἀποδίδωσι δ' ἄμφω τῇ αὐτῇ
ἀρχῇ, τό τε γινώσκειν καὶ τὸ κινεῖν, λέγων νοῦν κινῆσαι τὸ
14 πᾶν. ἔοικε δὲ καὶ Θαλῆς, ἐξ ὧν ἀπομνημονεύουσι, κινητικόν
τι τὴν ψυχὴν ὑπολαβεῖν, εἴπερ τὸν λίθον ἔφη ψυχὴν ἔχειν,
15 ὅτι τὸν σίδηρον κινεῖ. Διογένης δ' ὥσπερ καὶ ἕτεροί τινες
ἀέρα, τοῦτον οἰηθεὶς πάντων λεπτομερέστατον εἶναι καὶ ἀρχήν·
καὶ διὰ τοῦτο γινώσκειν τε καὶ κινεῖν τὴν ψυχήν, ᾗ μὲν πρῶ-
τόν ἐστι, καὶ ἐκ τούτου τὰ λοιπά, γινώσκειν, ᾗ δὲ λεπτότατον,
16 κινητικὸν εἶναι. καὶ Ἡράκλειτος δὲ τὴν ἀρχὴν εἶναί φησι
ψυχήν, εἴπερ τὴν ἀναθυμίασιν, ἐξ ἧς τἆλλα συνίστησιν· καὶ
ἀσωματώτατόν τε καὶ ῥέον ἀεί· τὸ δὲ κινούμενον κινουμένῳ
γινώσκεσθαι. ἐν κινήσει δ' εἶναι τὰ ὄντα κἀκεῖνος ᾤετο καὶ
17 οἱ πολλοί. παραπλησίως δὲ τούτοις καὶ Ἀλκμαίων ἔοικεν
ὑπολαβεῖν περὶ ψυχῆς· φησὶ γὰρ αὐτὴν ἀθάνατον εἶναι
διὰ τὸ ἐοικέναι τοῖς ἀθανάτοις· τοῦτο δ' ὑπάρχειν αὐτῇ ὡς
ἀεὶ κινουμένῃ· κινεῖσθαι γὰρ καὶ τὰ θεῖα πάντα συνεχῶς
18 ἀεί, σελήνην, ἥλιον, τοὺς ἀστέρας καὶ τὸν οὐρανὸν ὅλον. τῶν δὲ 405b
φορτικωτέρων καὶ ὕδωρ τινὲς ἀπεφήναντο, καθάπερ Ἵππων·
πεισθῆναι δ' ἐοίκασιν ἐκ τῆς γονῆς, ὅτι πάντων ὑγρά· καὶ
γὰρ ἐλέγχει τοὺς αἷμα φάσκοντας τὴν ψυχήν, ὅτι ἡ γονὴ
19 οὐχ αἷμα· ταύτην δ' εἶναι τὴν πρώτην ψυχήν. ἕτεροι δ' αἷ-
μα, καθάπερ Κριτίας, τὸ αἰσθάνεσθαι ψυχῆς οἰκειότατον
ὑπολαμβάνοντες, τοῦτο δ' ὑπάρχειν διὰ τὴν τοῦ αἵματος φύ-
σιν. πάντα γὰρ τὰ στοιχεῖα κριτὴν εἴληφε, πλὴν τῆς γῆς·

14. τε om. X ‖ χρῆσθαι E X, χρῆται etiam Simpl. ‖ 16. ἁπάντων S y Them. Rodier, πάντων reliqui, etiam E (Stapf.) Simpl. Philop. ‖ 17. τε om S V W y ‖ 19. virgulam post Θαλῆς et post ἀπομν. posuit Diels ‖ 20. ὑπολαμβάνειν T U V W y, ἀπολαμβάνειν S, ὑπολαβεῖν etiam Them. ‖ τὴν λίθον X Them. Simpl. Philop., τὸν etiam Soph. ‖ 24. λεπτομερέστατον T U V W ‖ 25. φησι τὴν ψ. U W ‖ 26. καὶ γὰρ ἀσ. T U ‖ 27. τε] δὲ S X Zeller Ph. d. Gr. I.[5] p. 646, adn. 3, δὴ T U Bek. Trend., om. V, τε etiam Soph. et, ut videtur, Them. 13, 28, Torst. ‖ 31. post ἀθανάτοις virgulam vulg., colon posuit Diels ‖ 32. ἅπαντα S T U V X ‖ 405 b, 1. τοὺς om. U V W, leg. etiam Them. Soph. ‖ 2. post Ἵππων vulg. punctum, colon Diels ‖ 3. post ὑγρά punctum Diels ‖ 5. τὴν om. S T, πρώτην om. W, πρώτην δὲ ψυχὴν (v.l. τὴν ψυχὴν) λέγει τὴν γονὴν Philop.

ταύτην δ' οὐθεὶς ἀποπέφανται, πλὴν εἴ τις αὐτὴν εἴρηκεν ἐκ
πάντων εἶναι τῶν στοιχείων ἢ πάντα.
20 ὁρίζονται δὲ πάντες τὴν ψυχὴν τρισὶν ὡς εἰπεῖν, κινήσει, αἰ-
σθήσει, τῷ ἀσωμάτῳ· τούτων δ' ἕκαστον ἀνάγεται πρὸς τὰς ἀρχάς.
διὸ καὶ οἱ τῷ γινώσκειν ὁριζόμενοι αὐτὴν ἢ στοιχεῖον ἢ ἐκ τῶν
στοιχείων ποιοῦσι, λέγοντες παραπλησίως ἀλλήλοις, πλὴν ἑνός·
φασὶ γὰρ γινώσκεσθαι τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ· ἐπειδὴ γὰρ ἡ
ψυχὴ πάντα γιγνώσκει, συνιστᾶσιν αὐτὴν ἐκ πασῶν τῶν ἀρ-
21 χῶν. ὅσοι μὲν οὖν μίαν τινὰ λέγουσιν αἰτίαν καὶ στοιχεῖον ἕν,
καὶ τὴν ψυχὴν ἓν τιθέασιν, οἷον πῦρ ἢ ἀέρα· οἱ δὲ πλείους
22 λέγοντες τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν ψυχὴν πλείω ποιοῦσιν. Ἀνα-
ξαγόρας δὲ μόνος ἀπαθῆ φησὶν εἶναι τὸν νοῦν, καὶ κοινὸν
οὐθὲν οὐθενὶ τῶν ἄλλων ἔχειν. τοιοῦτος δ' ὢν πῶς γνωριεῖ καὶ
διὰ τίν' αἰτίαν, οὔτ' ἐκεῖνος εἴρηκεν οὔτ' ἐκ τῶν εἰρημένων συμ-
23 φανές ἐστιν. ὅσοι δ' ἐναντιώσεις ποιοῦσιν ἐν ταῖς ἀρχαῖς, καὶ
τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν ἐναντίων συνιστᾶσιν· οἱ δὲ θάτερον τῶν
ἐναντίων, οἷον θερμὸν ἢ ψυχρὸν ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο, καὶ τὴν
ψυχὴν ὁμοίως ἕν τι τούτων τιθέασιν· διὸ καὶ τοῖς ὀνόμασιν
ἀκολουθοῦσιν· οἱ μὲν γὰρ τὸ θερμὸν λέγοντες, ὅτι διὰ τοῦτο καὶ
τὸ ζῆν ὠνόμασται, οἱ δὲ τὸ ψυχρὸν διὰ τὴν ἀναπνοὴν καὶ τὴν
κατάψυξιν καλεῖσθαι ψυχήν. τὰ μὲν οὖν παραδεδομένα περὶ
ψυχῆς, καὶ δι' ἃς αἰτίας λέγουσιν οὕτω, ταῦτ' ἐστίν.

3 Ἐπισκεπτέον δὲ πρῶτον μὲν περὶ κινήσεως· ἴσως γὰρ οὐ
μόνον ψεῦδός ἐστι τὸ τὴν οὐσίαν αὐτῆς τοιαύτην εἶναι οἵαν
φασὶν οἱ λέγοντες ψυχὴν εἶναι τὸ κινοῦν ἑαυτὸ ἢ δυνάμενον 406a
κινεῖν, ἀλλ' ἕν τι τῶν ἀδυνάτων τὸ ὑπάρχειν αὐτῇ κίνησιν.
2 ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἀναγκαῖον τὸ κινοῦν καὶ αὐτὸ κινεῖσθαι, πρό-
τερον εἴρηται. διχῶς δὲ κινουμένου παντός (ἢ γὰρ καθ' ἕτερον

9. *ἀποφαίνεται* S T V W X, *ἀποπέφανται* etiam Them. || 10. *ἢ πάντα* nunc E sed inter *ἢ* et *πάντα* ras., cui subfuisse coni. *ἃ* Rodier, *ὅς* Stapfer, *ἢ ὅς πάντα* Soph. 15, 7 || 11. *δὴ* pro *δὲ* coni. Hayduck, recepit Rodier, *δὴ* etiam Them. 14, 4 || *πάντες ὡς εἰπεῖν τ. ψ.* coni. Christ || *τὴν* om. S T, *τὴν ψυχὴν* om. V || 15. *γιγν. καὶ τὸ ὅμ.* U, *τὸ ὅμοιον γιγν.* S T y, *καὶ τὸ ὅμοιον γιγν.* V W || *τῷ ὁμ. τὸ ὅμ.* X || *ἐπειδὴ*...16. *ἀρχῶν* post 19. *ποιοῦσιν* transponenda censet Steinhart, Symb. Crit. p. 4, cui assentitur Susemihl, Oecon. p. 84 || *ἡ* om. E || 18. *πλείω* U V W, *πλείονα* y || 19. *ποιοῦσιν*] *λέγουσιν* S T U W y, *ποιοῦσιν* etiam Soph. || 21. *γνωρίζει* S U, *γνωρίζοι* y, futurum etiam Philop. || 25. *ἄλλο* om. X, *ἄλλο*... 26. *τούτων* om. E, tuentur haec verba Philop. 92, 1 Soph. || 26. post *τιθέασιν* vulg. punctum, colon posuit Diels || 27. *γὰρ* ex uno E restituit et post *ἀκολουθοῦσιν* colon posuit Torst., cui assentitur etiam Noetel p. 142, praeterquam quod aut *λέγοντες* post 28. *ψυχρὸν*

ἢ καθ' αὑτό· καθ' ἕτερον δὲ λέγομεν, ὅσα κινεῖται τῷ ἐν
κινουμένῳ εἶναι, οἷον πλωτῆρες· οὐ γὰρ ὁμοίως κινοῦνται τῷ
πλοίῳ· τὸ μὲν γὰρ καθ' αὑτὸ κινεῖται, οἱ δὲ τῷ ἐν κινου-
μένῳ εἶναι. δῆλον δ' ἐπὶ τῶν μορίων· οἰκεία μὲν γάρ ἐστι
κίνησις ποδῶν βάδισις, αὕτη δὲ καὶ ἀνθρώπων· οὐχ ὑπάρ-
χει δὲ τοῖς πλωτῆρσι τότε) διττῶς δὲ λεγομένου τοῦ κινεῖ-
σθαι, νῦν ἐπισκοποῦμεν περὶ τῆς ψυχῆς εἰ καθ' αὑτὴν κι-
3 νεῖται καὶ μετέχει κινήσεως. τεσσάρων δὲ κινήσεων οὐσῶν,
φορᾶς ἀλλοιώσεως φθίσεως αὐξήσεως, ἢ μίαν τούτων κι-
νοῖτ' ἂν ἢ πλείους ἢ πάσας. εἰ δὲ κινεῖται μὴ κατὰ συμ-
βεβηκός, φύσει ἂν ὑπάρχοι κίνησις αὐτῇ· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ
τόπος· πᾶσαι γὰρ αἱ λεχθεῖσαι κινήσεις ἐν τόπῳ. εἰ δ'
ἐστὶν ἡ οὐσία τῆς ψυχῆς τὸ κινεῖν ἑαυτήν, οὐ κατὰ συμβε-
βηκὸς αὐτῇ τὸ κινεῖσθαι ὑπάρξει, ὥσπερ τῷ λευκῷ ἢ
τριπήχει· κινεῖται γὰρ καὶ ταῦτα, ἀλλὰ κατὰ συμβεβη-
κός· ᾧ γὰρ ὑπάρχουσιν, ἐκεῖνο κινεῖται, τὸ σῶμα. διὸ καὶ
οὐκ ἔστι τόπος αὐτῶν· τῆς δὲ ψυχῆς ἔσται, εἴπερ φύσει κι-
4 νήσεως μετέχει. ἔτι δ' εἰ φύσει κινεῖται, κἂν βίᾳ κινη-
θείη· κἂν εἰ βίᾳ, καὶ φύσει. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔχει καὶ
περὶ ἠρεμίας· εἰς ὃ γὰρ κινεῖται φύσει, καὶ ἠρεμεῖ ἐν τούτῳ
φύσει· ὁμοίως δὲ καὶ εἰς ὃ κινεῖται βίᾳ, καὶ ἠρεμεῖ ἐν τού-
τῳ βίᾳ. ποῖαι δὲ βίαιοι τῆς ψυχῆς κινήσεις ἔσονται καὶ
5 ἠρεμίαι, οὐδὲ πλάττειν βουλομένοις ῥᾴδιον ἀποδοῦναι. ἔτι δ'
εἰ μὲν ἄνω κινήσεται, πῦρ ἔσται, εἰ δὲ κάτω, γῆ· τούτων
γὰρ τῶν σωμάτων αἱ κινήσεις αὗται. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ
6 περὶ τῶν μεταξύ. ἔτι δ' ἐπεὶ φαίνεται κινοῦσα τὸ σῶμα,
ταύτας εὔλογον κινεῖν τὰς κινήσεις ἃς καὶ αὐτὴ κινεῖται.
εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἀντιστρέψασιν εἰπεῖν ἀληθὲς ὅτι ἣν τὸ σῶ-

10. *διττῶς* solus E Philop. Biehl Rodier, reliqui et scripti et impressi *διχῶς*, etiam corr. rc. E (Kr.) || *δὲ*] *οὖν* U, Them. in interpr., *δὴ* coni. Susemihl, Jen. Lit. 1877, p. 707, *δὲ* etiam Philop. || 12. *καὶ* <*οὐκ εἰ*>, vel *καὶ* <*οὐκ εἰ καθ' ἕτερον*> coni. Susemihl, *καὶ* <*φύσει*> Steinhart || 13. *φθίσεως* om. pr. E, leg. etiam Them. Philop., Dittenberger, Gött. gelehrte Anzeigen 1863 p. 1612, ex verbo *φθίσεως* in pr. E omisso suspicatur, primum tres tantum motus species hoc loco nominatas esse: cf. Soph. 17, 11 *τριῶν δὲ οὐσῶν κινήσεων φυσικῶν* || 18. *ὑπάρξει* praeter ceteros codd. etiam E, sed *ξ* in ras. (Stapf.), leg. et Soph. || *τῷ τριπήχει* T U V W Bek. Trend. Torst., *τῷ* om. etiam Philop. 101, 8 (ad 101, 11 v. Hayduck adn. crit.) Soph. || 20. virgulam post *κινεῖται* om. Bek. Trend., addidit Torst. || 23. *εἰ* om. pr. E (Trend. Bus.) || *καὶ φύσει*] *κατὰ φύσιν* pr. E, verba *κἂν εἰ βίᾳ, καὶ φύσει* Trendelenburgio suspecta videntur, leg. etiam Philop. Simpl. Soph. ||

μα κινεῖται, ταύτην καὶ αὐτή. τὸ δὲ σῶμα κινεῖται φορᾷ· 406b
ὥστε καὶ ἡ ψυχὴ [μεταβάλλοι ἂν κατὰ τὸ σῶμα] ἢ ὅλη ἢ
κατὰ μόρια μεθισταμένη. εἰ δὲ τοῦτ' ἐνδέχεται, καὶ ἐξελθοῦ-
σαν εἰσιέναι πάλιν ἐνδέχοιτ' ἄν· τούτῳ δ' ἕποιτ' ἂν τὸ ἀνί-
7 στασθαι τὰ τεθνεῶτα τῶν ζῴων. τὴν δὲ κατὰ συμβεβηκὸς
κίνησιν κἂν ὑφ' ἑτέρου κινοῖτο· ὠσθείη γὰρ ἂν βίᾳ τὸ ζῷον.
οὐ δεῖ δὲ ᾧ τὸ ὑφ' ἑαυτοῦ κινεῖσθαι ἐν τῇ οὐσίᾳ, τοῦθ' ὑπ'
ἄλλου κινεῖσθαι, πλὴν εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός, ὥσπερ οὐδὲ
τὸ καθ' αὑτὸ ἀγαθὸν ἢ δι' αὑτό, τὸ μὲν δι' ἄλλο εἶναι, τὸ
δ' ἑτέρου ἕνεκεν. τὴν δὲ ψυχὴν μάλιστα φαίη τις ἂν ὑπὸ τῶν
8 αἰσθητῶν κινεῖσθαι, εἴπερ κινεῖται. ἀλλὰ μὴν καὶ εἰ κινεῖ
γε αὐτὴ αὑτήν, καὶ αὐτὴ κινοῖτ' ἄν, ὥστ' εἰ πᾶσα κίνησις
ἔκστασίς ἐστι τοῦ κινουμένου ᾗ κινεῖται, καὶ ἡ ψυχὴ ἐξίσταιτ'
ἂν ἐκ τῆς οὐσίας αὑτῆς, εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ἑαυτὴν κινεῖ,
9 ἀλλ' ἔστιν ἡ κίνησις τῆς οὐσίας αὐτῆς καθ' αὑτήν. ἔνιοι δὲ καὶ
κινεῖν φασὶ τὴν ψυχὴν τὸ σῶμα ἐν ᾧ ἐστίν, ὡς αὐτὴ κινεῖται,
οἷον Δημόκριτος, παραπλησίως λέγων Φιλίππῳ τῷ κωμῳ-
δοδιδασκάλῳ· φησὶ γὰρ τὸν Δαίδαλον κινουμένην ποιῆσαι
τὴν ξυλίνην Ἀφροδίτην, ἐγχέαντ' ἄργυρον χυτόν· ὁμοίως δὲ
καὶ Δημόκριτος λέγει· κινουμένας γάρ φησι τὰς ἀδιαιρέτους
σφαίρας, διὰ τὸ πεφυκέναι μηδέποτε μένειν, συνεφέλκειν
10 καὶ κινεῖν τὸ σῶμα πᾶν. ἡμεῖς δ' ἐρωτήσομεν εἰ καὶ ἠρέ-
μησιν ποιεῖ ταὐτὰ ταῦτα. πῶς δὲ ποιήσει, χαλεπὸν ἢ καὶ
ἀδύνατον εἰπεῖν. ὅλως δ' οὐχ οὕτω φαίνεται κινεῖν ἡ ψυχὴ
τὸ ζῷον, ἀλλὰ διὰ προαιρέσεώς τινος καὶ νοήσεως.

11 τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ὁ Τίμαιος φυσιολογεῖ τὴν ψυχὴν
κινεῖν τὸ σῶμα· τῷ γὰρ κινεῖσθαι αὐτὴν καὶ τὸ σῶμα κινεῖν
διὰ τὸ συμπεπλέχθαι πρὸς αὐτό. συνεστηκυῖαν γὰρ ἐκ τῶν στοι-

406 b, 2. *κατὰ τὸ σῶμα* omnes codd., etiam Soph. et, ut videtur, Simpl. 37, 3. 4 et vet. transl., *κατὰ τόπον* coni. Bon., Hermes VII, p. 424, *μεταβάλλοι...σῶμα* unc. inclusi, cf. Them. 16, 16 sq.; sin verba genuina sunt, fort. legendum *ψυχή. μεταβάλλοι <δ'> ἂν κτέ.* || 3. *ἐνδέχοιτο* S T V W, *εἰ δὲ τοῦτο, ἐνδέχοιτ' ἂν καὶ* y Bon. l. l., *ἐνδέχεται* etiam Soph. et vet. transl. || 4. *ἐνδέχοιτ' ἄν* om. S W X y Bon., leg. etiam Soph. et vet. transl. || *τούτῳ...*5. *ζῴων* a manu Christiani lectoris inserta esse suspicatur Trend., cui adversatur Bon. || 8. *μὴ* om. E Simpl., leg. Philop. || 9. *δι' αὑτὸ ὄν* coni. Christ || 12. *γε* om. S T V W Alex. *ἀπ. καὶ λύσ.* 46, 24 Soph. || *ἑαυτήν* S T U V W y et corr. E_2 Soph. || *εἰ*] *ἐπεὶ* Alex. 46, 25 || 13. *ἐξισταίη* T, *ἐξίσταται* (omisso *ἂν*) S W X, *ἐξίστατο* y, *ἐξίσταιτο ἂν* Alex. 46, 26 || 14. *οὐσίας αὐτῆς καθ' αὑτήν*, sed *καθ' αὑτήν* expunct. E, *αὑτῆς* receperunt Biehl Rodier, *αὑτῆς* hoc loco legisse videntur Them. 18, 11 et Soph. 18, 36, omittunt ceteri, etiam Simpl. Philop. || 15. *καθ' αὑτήν* unc. incl. Torst.,

χείων καὶ μεμερισμένην κατὰ τοὺς ἁρμονικοὺς ἀριθμούς, ὅπως
αἴσθησίν τε σύμφυτον ἁρμονίας ἔχῃ καὶ τὸ πᾶν φέρηται
συμφώνους φοράς, τὴν εὐθυωρίαν εἰς κύκλον κατέκαμψεν·
καὶ διελὼν ἐκ τοῦ ἑνὸς κύκλους δύο διασαχῇ συνημμένους
πάλιν τὸν ἕνα διεῖλεν εἰς ἑπτὰ κύκλους, ὡς οὔσας τὰς τοῦ 407a
12 οὐρανοῦ φορὰς τὰς τῆς ψυχῆς κινήσεις. πρῶτον μὲν οὖν οὐ κα-
λῶς τὸ λέγειν τὴν ψυχὴν μέγεθος εἶναι· τὴν γὰρ τοῦ παν-
τὸς δῆλον ὅτι τοιαύτην εἶναι βούλεται οἷόν ποτ' ἐστὶν ὁ καλού-
μενος νοῦς· οὐ γὰρ δὴ οἷόν γ' ἡ αἰσθητική, οὐδ' οἷον ἡ ἐπιθυ-
13 μητική· τούτων γὰρ ἡ κίνησις οὐ κυκλοφορία· ὁ δὲ νοῦς εἷς
καὶ συνεχὴς ὥσπερ καὶ ἡ νόησις· ἡ δὲ νόησις τὰ νοήμα-
τα· ταῦτα δὲ τῷ ἐφεξῆς ἕν, ὡς ὁ ἀριθμός, ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ
μέγεθος· διόπερ οὐδ' ὁ νοῦς οὕτω συνεχής, ἀλλ' ἤτοι ἀμερὴς ἢ
οὐχ ὡς μέγεθός τι συνεχής. πῶς γὰρ δὴ καὶ νοήσει μέγε-
θος ὤν; πότερον ὁτῳοῦν μορίῳ τῶν αὐτοῦ; μορίῳ δ' ἤτοι κατὰ
14 μέγεθος ἢ κατὰ στιγμήν, εἰ δεῖ καὶ τοῦτο μόριον εἰπεῖν. εἰ
μὲν οὖν κατὰ στιγμήν, αὗται δ' ἄπειροι, δῆλον ὡς οὐδέποτε
διέξεισιν· εἰ δὲ κατὰ μέγεθος, πολλάκις ἢ ἀπειράκις νοή-
σει τὸ αὐτό. φαίνεται δὲ καὶ ἅπαξ ἐνδεχόμενον. εἰ δ' ἱκα-
νὸν θιγεῖν ὁτῳοῦν τῶν μορίων, τί δεῖ κύκλῳ κινεῖσθαι ἢ καὶ
ὅλως μέγεθος ἔχειν; εἰ δ' ἀναγκαῖον νοῆσαι τῷ ὅλῳ κύκλῳ
θιγόντα, τίς ἐστιν ἡ τοῖς μορίοις θίξις; ἔτι δὲ πῶς νοήσει τὸ
μεριστὸν ἀμερεῖ ἢ τὸ ἀμερὲς μεριστῷ; ἀναγκαῖον δὲ τὸν
νοῦν εἶναι τὸν κύκλον τοῦτον· νοῦ μὲν γὰρ κίνησις νόησις, κύ-
15 κλου δὲ περιφορά· εἰ οὖν ἡ νόησις περιφορά, καὶ νοῦς ἂν εἴη

30. τε] τε καὶ T U, καὶ om. etiam Them. Philop. ‖ ἁρμονίαν T U W Soph., ἁρμονίας etiam Them. Philop. in interpr., v. Hayducki ap. crit. 22, 27 ‖ 32. κύκλους δύο ex uno E recepit Torst., reliqui ante Torst. omnes δύο κύκλους, Soph. 19, 23 ἐκ τοῦ ἑνὸς κύκλου δύο ‖ 407 a, 5. γ' om. W y, leg. etiam Simpl. in prooemio ad lib. I, p. 4, 1 et Soph. ‖ 6. ante ὁ δὲ transponendum 19. ἀναγκαῖον...22. νόησις censet Susemihl, Oecon. p. 84 ‖ τούτων... κυκλοφορία unc. incl. Essen, p. 18 ‖ 7. καὶ συνεχὴς unc. incl. Essen ‖ 8. ὁ ἀριθμός pr. E (Trend.) et U Simpl. Philop. (ed. princeps) Torst., reliqui ante Torst. omnes om. articulum, etiam Philop. (Hayduck cum codd.) ‖ 9. οὐδὲ νοῦς U W, οὐδὲ delere vult A. Martin, Revue Critique, 1902, p. 427 ‖ οὕτω Biehlio suspectum videtur, delendum censet A. Martin, legit etiam Simpl. Soph. 20, 37 ‖ συνεχής unc. incl. Essen ‖ 11. ὤν; πότερον ὁτῳοῦν μορίῳ recepit Biehl ex solo pr. E (cf. Susemihl, Oecon. p. 84), ὢν ὁτῳοῦν τῶν μορίων (omisso πότερον) rc. E et ceteri codd. (praeterquam quod V ἐν ὁτ. praebet) Philop., quam lectionem etiam Bek. recepit, ὢν πότερον καθόλου ἢ ὁτῳοῦν τῶν μορ. scripsit Trend., sic etiam vet. transl., ὤν; πότερον καθ' ὅλον θιγὼν ἢ ὁτῳοῦν τῶν μορ. posuit Torst., ὤν; πότερον καθ' ὅλον ἢ ἐν ὁτῳοῦν τῶν μορίων Simpl. 42, 38, Soph. 21, 7 (coll. 21, 30; 22, 11. 23), unde ὤν; πότερον καθ' ὅλον ἢ ὁτῳοῦν τῶν μορίων Rodier ‖ τῶν om. V Soph. ‖ ἑαυτοῦ T, αὐτοῦ y Ald. Sylb. Rodier, etiam Philop. Simpl. Soph. ‖ μορίων δ' omnes

ὁ κύκλος, οὗ ἡ τοιαύτη περιφορὰ [νόησις]. ἀεὶ δὲ δή τι νοή-
σει· δεῖ γάρ, εἴπερ ἀΐδιος ἡ περιφορά· τῶν μὲν γὰρ πρα-
κτικῶν νοήσεων ἔστι πέρατα (πᾶσαι γὰρ ἑτέρου χάριν), αἱ δὲ
θεωρητικαὶ τοῖς λόγοις ὁμοίως ὁρίζονται· λόγος δὲ πᾶς ὁρι-
σμὸς ἢ ἀπόδειξις· αἱ μὲν οὖν ἀποδείξεις καὶ ἀπ' ἀρχῆς, καὶ
ἔχουσί πως τέλος τὸν συλλογισμὸν ἢ τὸ συμπέρασμα· εἰ δὲ
μὴ περατοῦνται, ἀλλ' οὐκ ἀνακάμπτουσί γε πάλιν ἐπ' ἀρχήν,
προσλαμβάνουσαι δ' ἀεὶ μέσον καὶ ἄκρον εὐθυποροῦσιν· ἡ δὲ
περιφορὰ πάλιν ἐπ' ἀρχὴν ἀνακάμπτει. οἱ δ' ὁρισμοὶ πάν-
16 τες πεπερασμένοι. ἔτι εἰ ἡ αὐτὴ περιφορὰ πολλάκις, δεή-
17 σει πολλάκις νοεῖν τὸ αὐτό. ἔτι δ' ἡ νόησις ἔοικεν ἠρεμήσει
τινὶ καὶ ἐπιστάσει μᾶλλον ἢ κινήσει· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον
18 καὶ ὁ συλλογισμός. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ μακάριόν γε τὸ μὴ ῥᾴ-
διον ἀλλὰ βίαιον. εἰ δ' ἐστὶν ἡ κίνησις αὐτῆς μὴ οὐσία, πα- 407b
19 ρὰ φύσιν ἂν κινοῖτο. ἐπίπονον δὲ καὶ τὸ μεμεῖχθαι τῷ σώ-
ματι μὴ δυνάμενον ἀπολυθῆναι, καὶ προσέτι φευκτόν, εἴ-
περ βέλτιον τῷ νῷ μὴ μετὰ σώματος εἶναι, καθάπερ εἴωθέ
20 τε λέγεσθαι καὶ πολλοῖς συνδοκεῖ. ἄδηλος δὲ καὶ τοῦ
κύκλῳ φέρεσθαι τὸν οὐρανὸν ἡ αἰτία· οὔτε γὰρ τῆς ψυχῆς ἡ
οὐσία αἰτία τοῦ κύκλῳ φέρεσθαι, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς
οὕτω κινεῖται, οὔτε τὸ σῶμα αἴτιον, ἀλλ' ἡ ψυχὴ μᾶλλον
21 ἐκείνῳ. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὅτι βέλτιον λέγεται· καίτοι γ' ἐχρῆν
διὰ τοῦτο τὸν θεὸν κύκλῳ ποιεῖν φέρεσθαι τὴν ψυχήν, ὅτι
βέλτιον αὐτῇ τὸ κινεῖσθαι τοῦ μένειν, κινεῖσθαι δ' οὕτως ἢ ἄλλως.

ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἡ τοιαύτη σκέψις ἑτέρων λόγων οἰκειο-
22 τέρα, ταύτην μὲν ἀφῶμεν τὸ νῦν. ἐκεῖνο δὲ ἄτοπον συμ-
βαίνει καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ καὶ τοῖς πλείστοις τῶν περὶ ψυ-
χῆς· συνάπτουσι γὰρ καὶ τιθέασιν εἰς σῶμα τὴν ψυχήν, οὐ-
θὲν προσδιορίσαντες διὰ τίν' αἰτίαν καὶ πῶς ἔχοντος τοῦ σώ-
ματος. καίτοι δόξειεν ἂν τοῦτ' ἀναγκαῖον εἶναι· διὰ γὰρ τὴν

22. *νόησις* unc. incl. Torst., sine uncis Biehl Rodier, non legisse videtur Soph. 23, 17, virgulam ante *νόησις* posuit Rodier ‖ *δή τι νοήσει·* Soph. Bek. Trend., *δὴ τί νοήσει;* Simpl. Torst. Biehl Rodier ‖ 23. *γὰρ ποιητικῶν ἢ πρακτ.* S U W X, *ποιητικῶν ἢ* non legisse videntur Them. Philop. (v. tamen Hayducki app. crit. ad 133, 8) Simpl. ‖ 25. *πᾶς ἢ* U y ‖ 26. *αἱ δ' ἀποδείξεις* S T U V W X Bek. Trend., *αἱ μὲν οὖν ἀποδείξεις* y et, ut videtur, Soph. 23, 27, Torst., *ἡ μὲν οὖν ἀπόδειξις* E, sed superscr. *αἱ* et *εις* E_2 (Stapf.) Biehl Rodier ‖ 27. *ἔχουσα* E Biehl Rodier, reliqui et scripti et impressi *ἔχουσι* ‖ 29. *προσαναλαμβάνουσαι* E, sed *ανα* expunct. (Stapf.) Torst., *προσκαταλαμβάνουσαι* y, reliqui *προσλαμβάνουσαι*, etiam Philop. Soph. ‖ 30. *οἵ θ' ὁρ.* coni. Christ ‖ 407 b, 1. *μὴ οὐσία* corrupta putat et coni. *ᾖ οὐσία* Torst., *ᾖ οὐσία* <*καὶ*>, vel <*ἔκστασις ἐκ*> *τῆς οὐσίας*

κοινωνίαν τὸ μὲν ποιεῖ τὸ δὲ πάσχει καὶ τὸ μὲν κινεῖται τὸ
δὲ κινεῖ, τούτων δ' οὐθὲν ὑπάρχει πρὸς ἄλληλα τοῖς τυχοῦσιν.
23 οἱ δὲ μόνον ἐπιχειροῦσι λέγειν ποῖόν τι ἡ ψυχή, περὶ δὲ τοῦ
δεξομένου σώματος οὐθὲν ἔτι προσδιορίζουσιν, ὥσπερ ἐνδεχό-
μενον κατὰ τοὺς Πυθαγορικοὺς μύθους τὴν τυχοῦσαν ψυχὴν εἰς
τὸ τυχὸν ἐνδύεσθαι σῶμα· δοκεῖ γὰρ ἕκαστον ἴδιον ἔχειν εἶ-
δος καὶ μορφήν. παραπλήσιον δὲ λέγουσιν ὥσπερ εἴ τις
φαίη τὴν τεκτονικὴν εἰς αὐλοὺς ἐνδύεσθαι· δεῖ γὰρ τὴν μὲν
τέχνην χρῆσθαι τοῖς ὀργάνοις, τὴν δὲ ψυχὴν τῷ σώματι.

4 Καὶ ἄλλη δέ τις δόξα παραδέδοται περὶ ψυχῆς, πι-
θανὴ μὲν πολλοῖς οὐδεμιᾶς ἧττον τῶν λεγομένων, [λόγους δ']
ὥσπερ εὐθύνας <δὲ> δεδωκυῖα καὶ τοῖς ἐν κοινῷ γινομένοις λό-
γοις. ἁρμονίαν γάρ τινα αὐτὴν λέγουσι· καὶ γὰρ τὴν ἁρ-
μονίαν κρᾶσιν καὶ σύνθεσιν ἐναντίων εἶναι, καὶ τὸ σῶμα συγ-
2 κεῖσθαι ἐξ ἐναντίων. καίτοι γε ἡ μὲν ἁρμονία λόγος τίς ἐστι
τῶν μειχθέντων ἢ σύνθεσις, τὴν δὲ ψυχὴν οὐδέτερον οἷόν τ'
3 εἶναι τούτων. ἔτι δὲ τὸ κινεῖν οὐκ ἔστιν ἁρμονίας, ψυχῇ δὲ
4 πάντες ἀπονέμουσι τοῦτο μάλισθ' ὡς εἰπεῖν. ἁρμόζει δὲ μᾶλ- 408a
λον καθ' ὑγιείας λέγειν ἁρμονίαν, καὶ ὅλως τῶν σωματι-
κῶν ἀρετῶν, ἢ κατὰ ψυχῆς. φανερώτατον δ' εἴ τις ἀπο-
διδόναι πειραθείη τὰ πάθη καὶ τὰ ἔργα τῆς ψυχῆς ἁρμο-
5 νίᾳ τινί· χαλεπὸν γὰρ ἐφαρμόζειν. ἔτι δ' εἰ λέγομεν τὴν
ἁρμονίαν εἰς δύο ἀποβλέποντες, κυριώτατα μὲν τῶν μεγε-
θῶν ἐν τοῖς ἔχουσι κίνησιν καὶ θέσιν τὴν σύνθεσιν αὐτῶν, ἐπει-
δὰν οὕτω συναρμόζωσιν ὥστε μηδὲν συγγενὲς παραδέχεσθαι,
ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸν τῶν μεμειγμένων λόγον, οὐδετέρως μὲν οὖν
εὔλογον, ἡ δὲ σύνθεσις τῶν τοῦ σώματος μερῶν λίαν εὐεξέ-

18. *ποιεῖ τι τὸ* S T V W X ‖ 24. *καὶ*] *σῶμα καὶ* e solo E scripsit Biehl, ceteri scripti et impressi om. *σῶμα*, etiam Simpl. Philop. 139, 26 sqq. ‖ *δὴ* S X, *δή τι* T V W et Them. ‖ 27. de loco 27...408 a, 29. cf. Bon., Hermes VII, p. 428 sqq. ‖ 28. *πολλοῖς καὶ οὐδεμιᾶς* T W pr. y Soph. ‖ *ἥττων* T V W X y et corr. S Soph. v. l. (*ἧττον* e codd. Hayduck, 25, 5), *πιθανὴ μὲν οὐδεμιᾶς ἧσσον* Them. ‖ *λόγοις* V, *λόγον* coni. Torst., *λόγον δ' ὥσπερ καὶ* coni. Bergk, Hermes XVIII, 518, *λόγον δὲ καὶ ὥσπερ* Susemihl, *λόγους δ'* omittendum censet Bernays, die Dialoge des Arist. p. 15, cui assentiuntur Haecker (Zeitschr. f. Gym. 1864, p. 204) et Bonitz (Hermes VII, p. 429), unc. inclusi, *λόγους* leg. Philop. Soph., non legisse videtur Them. ‖ 29. <*δὲ*> e Bernaysii coniectura scripsi ‖ *γινομένοις λόγοις*] sic etiam Simpl., *λεγομένοις λόγοις* W Philop. in interpr. 145, 22, *λεγομένοις* S ‖ 30. *αὐτήν τινες* V W y, *τινες* etiam Them. et Philop. 141, 31 legisse videntur ‖ 32. *γε* om. E Soph. Torst. ‖ 408 a, 1. *ἀπονέμουσιν ἅπαντες τοῦτο* S T V W y, *ἅπαντες ἀπ. τ.* X, *πάντες* etiam Soph. ‖ 3. *φανερωτάτων* E, *φανερώτατον* corr. E_2 (Stapf.) ‖ 5. *λέγομεν* pr. E (Trend.)

ταστος. πολλαί τε γὰρ αἱ συνθέσεις τῶν μερῶν καὶ πολλα-
χῶς· τίνος οὖν ἢ πῶς ὑπολαβεῖν τὸν νοῦν χρὴ σύνθεσιν εἶναι,
6 ἢ καὶ τὸ αἰσθητικὸν ἢ ὀρεκτικόν; ὁμοίως δὲ ἄτοπον καὶ <τὸ> τὸν
λόγον τῆς μείξεως εἶναι τὴν ψυχήν· οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν ἔχει
λόγον ἡ μεῖξις τῶν στοιχείων καθ' ἣν σὰρξ καὶ καθ' ἣν ὀστοῦν·
συμβήσεται οὖν πολλάς τε ψυχὰς ἔχειν καὶ κατὰ πᾶν τὸ
σῶμα, εἴπερ πάντα μὲν ἐκ τῶν στοιχείων μεμειγμένων, ὁ δὲ
7 τῆς μείξεως λόγος ἁρμονία καὶ ψυχή. ἀπαιτήσειε δ' ἄν τις
τοῦτό γε καὶ παρ' Ἐμπεδοκλέους· ἕκαστον γὰρ αὐτῶν λόγῳ
τινί φησιν εἶναι· πότερον οὖν ὁ λόγος ἐστὶν ἡ ψυχή, ἢ μᾶλ-
λον ἕτερόν τι οὖσα ἐγγίνεται τοῖς μέλεσιν; ἔτι δὲ πότερον ἡ
φιλία τῆς τυχούσης αἰτία μείξεως ἢ τῆς κατὰ τὸν λόγον; καὶ
αὕτη πότερον ὁ λόγος ἐστὶν ἢ παρὰ τὸν λόγον ἕτερόν τι;
8 ταῦτα μὲν οὖν ἔχει τοιαύτας ἀπορίας. εἰ δ' ἐστὶν ἕτερον ἡ
ψυχὴ τῆς μείξεως, τί δή ποτε ἅμα τῷ σαρκὶ εἶναι ἀναι-
ρεῖται καὶ τῷ τοῖς ἄλλοις μορίοις τοῦ ζῴου; πρὸς δὲ τούτοις εἴπερ
μὴ ἕκαστον τῶν μορίων ψυχὴν ἔχει, εἰ μή ἐστιν ἡ ψυχὴ ὁ λόγος
τῆς μείξεως, τί ἐστιν ὃ φθείρεται τῆς ψυχῆς ἀπολειπούσης;

ὅτι μὲν οὖν οὔθ' ἁρμονίαν οἷόν τ' εἶναι τὴν ψυχὴν
9 οὔτε κύκλῳ περιφέρεσθαι, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων. κατὰ
συμβεβηκὸς δὲ κινεῖσθαι, καθάπερ εἴπομεν, ἔστι καὶ κι-
νεῖν ἑαυτήν, οἷον κινεῖσθαι μὲν ἐν ᾧ ἐστί, τοῦτο δὲ κινεῖσθαι
ὑπὸ τῆς ψυχῆς· ἄλλως δ' οὐχ οἷόν τε κινεῖσθαι κατὰ τόπον
10 αὐτήν. εὐλογώτερον δ' ἀπορήσειεν ἄν τις περὶ αὐτῆς ὡς κι-
νουμένης, εἰς τὰ τοιαῦτα ἀποβλέψας. φαμὲν γὰρ τὴν ψυ-
χὴν λυπεῖσθαι χαίρειν, θαρρεῖν φοβεῖσθαι, ἔτι δὲ ὀργί-
ζεσθαί τε καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ διανοεῖσθαι· ταῦτα δὲ πάν-
τα κινήσεις εἶναι δοκοῦσιν. ὅθεν οἰηθείη τις ἂν αὐτὴν κινεῖσθαι·
11 τὸ δ' οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα τὸ λυπεῖ-

11. *αἱ* om. T V || *μερῶν*] *πολλῶν* nunc E, subfuisse videtur *μερῶν* (Stapf.) || 12. *χρὴ τὸν νοῦν* S T V W y || 13. *καὶ τὸ λόγον* V X, quod probat Bon., stud. Arist. I. p. 97, adn. 1, *καὶ τὸ τὸν λόγον* Soph., quod in textum receperunt Biehl Rodier, malunt etiam Torst. et Bon., stud. Arist. II, III. p. 61, reliqui *καὶ τὸν λόγον* || 15. post *ὀστοῦν* punctum vulg., colon posuit Diels || 18. *ἀπαιτήσειε*...28. *ἀπολειπούσης* in parenth. Torst. || 19. *αὐτῶν ἐν λόγῳ* W y Soph. || 21. *μέρεσιν* pr. E W et, ut videtur, y Torst. Biehl Rodier, *μέλεσιν* rc. E S T U V Bek. Trend. Diels, p. 175, *μιχθεῖσιν* X Philop. 150, 11 Soph. || 26. *τὸ* T et in interpr. Philop. Simpl. Chaignet, Essai sur la psych. d'Ar. p. 246, adn. 2, Susemihl, om. S V W, *τῷ* in interpr. etiam Them. Soph. || 27. *μὴ* prius delendum esse censet Chaignet, at Simplicium vulgat. non legisse ex interpr. 56, 18 sqq. parum constat. || 28. *τί ἐστιν ὃ φθείρεται* videntur corrupta Torst., tuentur haec verba praeter omnes codd. Them. Philop.

*σθαι ἢ χαίρειν ἢ διανοεῖσθαι κινήσεις εἰσὶ καὶ ἕκαστον κι-
νεῖσθαι τούτων, τὸ δὲ κινεῖσθαί ἐστιν ὑπὸ τῆς ψυχῆς, οἷον τὸ
ὀργίζεσθαι ἢ φοβεῖσθαι τὸ τὴν καρδίαν ὡδὶ κινεῖσθαι, τὸ
δὲ διανοεῖσθαι ἢ τὸ τοῦτο ἴσως ἢ ἕτερόν τι, τούτων δὲ συμ-
βαίνει τὰ μὲν κατὰ φορὰν τινῶν κινουμένων, τὰ δὲ κατ'
12 ἀλλοίωσιν (ποῖα δὲ καὶ πῶς, ἕτερός ἐστι λόγος)· τὸ δὴ λέ-
γειν ὀργίζεσθαι τὴν ψυχὴν ὅμοιον κἂν εἴ τις λέγοι τὴν ψυ-
χὴν ὑφαίνειν ἢ οἰκοδομεῖν· βέλτιον γὰρ ἴσως μὴ λέγειν τὴν
ψυχὴν ἐλεεῖν ἢ μανθάνειν ἢ διανοεῖσθαι, ἀλλὰ τὸν ἄνθρω-
πον τῇ ψυχῇ· τοῦτο δὲ μὴ ὡς ἐν ἐκείνῃ τῆς κινήσεως οὔσης,
ἀλλ' ὁτὲ μὲν μέχρι ἐκείνης, ὁτὲ δ' ἀπ' ἐκείνης, οἷον ἡ μὲν
αἴσθησις ἀπὸ τωνδί, ἡ δ' ἀνάμνησις ἀπ' ἐκείνης ἐπὶ τὰς ἐν
13 τοῖς αἰσθητηρίοις κινήσεις ἢ μονάς. ὁ δὲ νοῦς ἔοικεν ἐγγίνεσθαι
οὐσία τις οὖσα, καὶ οὐ φθείρεσθαι. μάλιστα γὰρ ἐφθείρετ' ἂν
ὑπὸ τῆς ἐν τῷ γήρᾳ ἀμαυρώσεως, νῦν δ' ἴσως ὅπερ ἐπὶ
τῶν αἰσθητηρίων συμβαίνει· εἰ γὰρ λάβοι ὁ πρεσβύτης ὄμμα
τοιονδί, βλέποι ἂν ὥσπερ καὶ ὁ νέος. ὥστε τὸ γῆρας οὐ
τῷ τὴν ψυχήν τι πεπονθέναι, ἀλλ' ἐν ᾧ, καθάπερ ἐν μέ-
14 θαις καὶ νόσοις. καὶ τὸ νοεῖν δὴ καὶ τὸ θεωρεῖν μαραίνεται
ἄλλου τινὸς ἔσω φθειρομένου, αὐτὸ δὲ ἀπαθές ἐστιν. τὸ δὲ δια-
νοεῖσθαι καὶ φιλεῖν ἢ μισεῖν οὐκ ἔστιν ἐκείνου πάθη, ἀλλὰ του-
δὶ τοῦ ἔχοντος ἐκεῖνο, ᾗ ἐκεῖνο ἔχει. διὸ καὶ τούτου φθειρο-
μένου οὔτε μνημονεύει οὔτε φιλεῖ· οὐ γὰρ ἐκείνου ἦν, ἀλλὰ τοῦ
κοινοῦ, ὃ ἀπόλωλεν· ὁ δὲ νοῦς ἴσως θειότερόν τι καὶ ἀπαθές ἐστιν.
15 ὅτι μὲν οὖν οὐχ οἷόν τε κινεῖσθαι τὴν ψυχήν, φανερὸν
ἐκ τούτων· εἰ δ' ὅλως μὴ κινεῖται, δῆλον ὡς οὐδ' ὑφ' ἑαυτῆς.
16 πολὺ δὲ τῶν εἰρημένων ἀλογώτατον τὸ λέγειν ἀριθμὸν εἶναι
τὴν ψυχὴν κινοῦνθ' ἑαυτόν· ὑπάρχει γὰρ αὐτοῖς ἀδύνατα*

7. pro *δὲ* coni. *δή*, quod probat Essen, et a verbis *τὸ δὴ* apodosin incipere vult Susemihl || 8. *τὸ τὴν κ.* V Bon., reliqui ante Bon. omnes *τῷ τὴν κ.* || 9. *ἢ τοιοῦτον* libri scripti et ante Biehlium impressi omnes, etiam Philop., *ἢ τῷ τοῦτο* coni. Torst., *ἢ τὸ τοῦτο* coni. Bon., quod recepit Biehl || *τούτων*...11. *λόγος* in parenth. Susemihl, Burs. Jahrb. IX, 351 Rodier || 11. *ποῖαι* E, litera *ι* inserta quidem sed aperte a prima manu (Trend.), etiam Philop. || (*ποῖα*...*λόγος*) in parenth. Bon. || *τὸ δὴ* S T Bon., qui ab his verbis apodosin incipit ad 5. *εἰ γὰρ*, quod iam Philop. diserte fecerat 156, 10 sq., *τὸ δὲ* reliqui ante Bon. omnes, etiam Philop. || 15. *οὔσης* om. pr. E, sed ab antiqua manu insertum (Trend.) || 16. *μέχρις* T V W X Philop. || 18. *ὁ δὲ*...29. *ἐστιν* alieno loco inserta censet B. Ritter, Grundprinc. d. Arist. Seelenl. p. 29, cui assentitur Susemihl || 19. *οὖσα* om. pr. E, sed ab antiqua manu insertum (Trend.), leg. etiam Them. Philop. (excepto Philop. cod. D) || 20. *νυνὶ δ' ὥσπερ* S T V W X y, *ὥσπερ* etiam Soph., *νῦν δὲ ὅπερ* Them. 29, 26 ||

πρῶτα μὲν τὰ ἐκ τοῦ κινεῖσθαι συμβαίνοντα, ἴδια δ' ἐκ τοῦ
λέγειν αὐτὴν ἀριθμόν. πῶς γὰρ χρὴ νοῆσαι μονάδα κινου- 409a
μένην, καὶ ὑπὸ τίνος, καὶ πῶς, ἀμερῆ καὶ ἀδιάφορον οὖ-
17 σαν; εἰ γάρ ἐστι κινητικὴ καὶ κινητή, διαφέρειν δεῖ. ἔτι δ'
ἐπεί φασι κινηθεῖσαν γραμμὴν ἐπίπεδον ποιεῖν, στιγμὴν δὲ
γραμμήν, καὶ αἱ τῶν μονάδων κινήσεις γραμμαὶ ἔσονται·
ἡ γὰρ στιγμὴ μονάς ἐστι θέσιν ἔχουσα· ὁ δ' ἀριθμὸς τῆς
18 ψυχῆς ἤδη πού ἐστι καὶ θέσιν ἔχει. ἔτι δ' ἀριθμοῦ μὲν ἐὰν
ἀφέλῃ τις ἀριθμὸν ἢ μονάδα, λείπεται ἄλλος ἀριθμός·
τὰ δὲ φυτὰ καὶ τῶν ζῴων πολλὰ διαιρούμενα ζῇ καὶ δο-
19 κεῖ τὴν αὐτὴν ψυχὴν ἔχειν τῷ εἴδει. δόξειε δ' ἂν οὐθὲν δια-
φέρειν μονάδας λέγειν ἢ σωμάτια μικρά· καὶ γὰρ ἐκ τῶν
Δημοκρίτου σφαιρίων ἐὰν γένωνται στιγμαί, μόνον δὲ μένῃ
τὸ ποσόν, ἔσται τι ἐν αὐτῷ τὸ μὲν κινοῦν τὸ δὲ κινούμενον,
ὥσπερ ἐν τῷ συνεχεῖ· οὐ γὰρ διὰ τὸ μεγέθει διαφέρειν ἢ
μικρότητι συμβαίνει τὸ λεχθέν, ἀλλ' ὅτι ποσόν. διὸ ἀναγ-
καῖον εἶναί τι τὸ κινῆσον τὰς μονάδας. εἰ δ' ἐν τῷ ζῴῳ τὸ
κινοῦν ἡ ψυχή, καὶ ἐν τῷ ἀριθμῷ, ὥστε οὐ τὸ κινοῦν καὶ τὸ
20 κινούμενον ἡ ψυχή, ἀλλὰ τὸ κινοῦν μόνον. ἐνδέχεται δὲ δὴ
πῶς μονάδα ταύτην εἶναι; δεῖ γὰρ ὑπάρχειν τινὰ αὐτῇ
διαφορὰν πρὸς τὰς ἄλλας. στιγμῆς δὲ μοναδικῆς τίς ἂν εἴη
διαφορὰ πλὴν θέσις; εἰ μὲν οὖν εἰσὶν ἕτεραι αἱ ἐν τῷ σώματι
μονάδες καὶ αἱ στιγμαί, ἐν τῷ αὐτῷ ἔσονται αἱ μονάδες·
καθέξει γὰρ χώραν στιγμῆς. καίτοι τί κωλύει ἐν τῷ αὐτῷ
εἶναι, εἰ δύο, καὶ ἀπείρους; ὧν γὰρ ὁ τόπος ἀδιαίρετος,
21 καὶ αὐτά. εἰ δ' αἱ ἐν τῷ σώματι στιγμαὶ ὁ ἀριθμὸς ὁ τῆς
ψυχῆς, ἢ εἰ ὁ τῶν ἐν τῷ σώματι στιγμῶν ἀριθμὸς ἡ
ψυχή, διὰ τί οὐ πάντα ψυχὴν ἔχουσι τὰ σώματα; στιγμαὶ

34. *ἴδια* E (Bus.) Simpl. p. 65, 17 Soph. et, ut videtur, Philop. 165, 31, receperunt Biehl Rodier, *ἰδίᾳ* reliqui et scripti et ante Biehlium impressi omnes, etiam Them., *ἴδια* defendit Vahlen in ed. art. poet. tert. 119 || 409 a, 3. *εἰ γὰρ*] *ἢ γὰρ* T, *ἦ γὰρ* X, *ἦ μὲν γὰρ* Soph. 29, 21 || 10. *αὐτὴν* om. E || *ἔχειν ψυχὴν* S T U V y Them. || 11. *σμικρά* S T Them., *μικρά* etiam Soph. || 12. *σφαιρῶν* T X et rc. E, *σφαιρίων* reliqui codd. et, ut videtur, pr. E (Trend.) || 13. *αὐτῷ*] *αὐταῖς* Soph. 30, 9 || post *κινούμενον* virgulam delevit Torst. || 14. *συνεχεῖ*] *μεγέθει* T W y Soph. || 15. *σμικρότητι* plerique codd., etiam Them. Soph., *μικρότητι* E (Stapf.) Bek. Trend. Torst. || 16. *κινῆσαν* T W y, *κινῆσον* etiam Soph. || 17. *ὥστε*] *πρώτως γε* coni. Essen || *τὸ* post *καὶ* om. S U W X y || 18. *δὲ* om. S V W X y, leg. Them. || 19. *πῶς* Them. Trend. Torst., *πως* (enclit.) et post *εἶναι* colon Bek. || *ταύτην*] *αὐτὴν* T X, etiam Philop. 168, 16 || 22. *καὶ αἱ*] *καὶ* S U V W y, *ἢ* T et rc. E, *καὶ αἱ* pr. E (Trend.), *ἕτεραι αἱ ἐν τῷ σώματι στιγμαὶ καὶ αἱ μονάδες* coni. Christ || 23. *κωλύσει* V W Them. Trend., *κωλύει*

22 γὰρ ἐν ἅπασι δοκοῦσιν εἶναι καὶ ἄπειροι. ἔτι δὲ πῶς οἷόν τε
χωρίζεσθαι τὰς στιγμὰς καὶ ἀπολύεσθαι τῶν σωμάτων, εἴ
γε μὴ διαιροῦνται αἱ γραμμαὶ εἰς στιγμάς;

5 Συμβαίνει δέ, καθάπερ εἴπομεν, τῇ μὲν ταὐτὸ λέγειν
τοῖς σῶμά τι λεπτομερὲς αὐτὴν τιθεῖσι, τῇ δ', ὥσπερ Δη-
μόκριτος κινεῖσθαί φησιν ὑπὸ τῆς ψυχῆς, ἴδιον τὸ ἄτοπον. 409b
εἴπερ γάρ ἐστιν ἡ ψυχὴ ἐν παντὶ τῷ αἰσθανομένῳ σώματι,
ἀναγκαῖον ἐν τῷ αὐτῷ δύο εἶναι σώματα, εἰ σῶμά τι ἡ
ψυχή· τοῖς δ' ἀριθμὸν λέγουσιν, ἐν τῇ μιᾷ στιγμῇ πολ-
λὰς στιγμάς, ἢ πᾶν σῶμα ψυχὴν ἔχειν, εἰ μὴ διαφέρων
τις ἀριθμὸς ἐγγίνεται καὶ ἄλλος τις τῶν ὑπαρχουσῶν ἐν
2 τοῖς σώμασι στιγμῶν. συμβαίνει τε κινεῖσθαι τὸ ζῷον ὑπὸ
τοῦ ἀριθμοῦ, καθάπερ καὶ Δημόκριτον αὐτὸ ἔφαμεν κινεῖν·
τί γὰρ διαφέρει σφαίρας λέγειν μικρὰς ἢ μονάδας μεγά-
λας, ἢ ὅλως μονάδας φερομένας; ἀμφοτέρως γὰρ ἀναγ-
3 καῖον κινεῖν τὸ ζῷον τῷ κινεῖσθαι ταύτας. τοῖς δὴ συμπλέ-
ξασιν εἰς τὸ αὐτὸ κίνησιν καὶ ἀριθμὸν ταῦτά τε συμβαίνει
καὶ πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα· οὐ γὰρ μόνον ὁρισμὸν ψυχῆς
ἀδύνατον τοιοῦτον εἶναι, ἀλλὰ καὶ συμβεβηκός. δῆλον δ' εἴ
τις ἐπιχειρήσειεν ἐκ τοῦ λόγου τούτου τὰ πάθη καὶ τὰ ἔργα
τῆς ψυχῆς ἀποδιδόναι, οἷον λογισμούς, αἰσθήσεις, ἡδονάς,
λύπας, ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· ὥσπερ γὰρ εἴπομεν πρότερον,
οὐδὲ μαντεύσασθαι ῥᾴδιον ἐξ αὐτῶν.

4 τριῶν δὲ τρόπων παραδεδομένων καθ' οὓς ὁρίζονται τὴν ψυ-
χήν, οἱ μὲν τὸ κινητικώτατον ἀπεφήναντο τῷ κινεῖν ἑαυτό, οἱ δὲ
σῶμα τὸ λεπτομερέστατον ἢ τὸ ἀσωματώτατον τῶν ἄλλων.
ταῦτα δὲ τίνας ἀπορίας τε καὶ ὑπεναντιώσεις ἔχει, διεληλύθα-
5 μεν σχεδόν. λείπεται δ' ἐπισκέψασθαι πῶς λέγεται τὸ ἐκ τῶν

29. *ψυχὰς* S T U, *στιγμὰς* E (Bus.) et V W X y Soph. vet. transl. et, ut videtur, Philop. 171, 21, Torst. || 30. *γε* om. E || *εἰς τὰς στ.* T W || 31. falso hic incipitur novum caput || *δὲ καὶ καθ.* E, pro *δὲ* coni. *δὴ* Susemihl || 409 b, 1. *ἴδιον* om. S, *τὸ* om. X, verba *ἴδιον τὸ ἄτοπον* unc. incl. Torst., legerunt Philop. et sine dubio Them. et Simpl., tuetur Vahlen in ed. art. poet. tert. 119, non legisse videtur Soph. 31, 6 || 2. *περ* om. pr. E || *σώματι* om. W y, leg. Philop. Soph. || 5. pro *ἢ* coni. Torst. *καί*, *ἢ* in interpr. Simpl. Philop. 172, 25 sqq., defendit *ἢ* Dittenberger, Gött. gelehrte Anz. 1863, p. 1615 || 7. *τοῖς σώμασι* E Torst., reliqui ante Torst. omnes *τῷ σώματι* || *συμβαίνῃ* E (Bek.), *συμβαίνει* E (Bus.) || *τε*] *δὲ* U X, om. S. || 8. *αὐτὸ ἔφαμεν* E X, receperunt Biehl Rodier, *ἔφαμεν αὐτὸ* reliqui et scripti et impressi || 9. *μικρὰς* E (Bus.) y, reliqui ante Biehlium omnes *σμικρὰς* || 11. *ταύτας* [illegible] || 18. *μαντεύεσθαι* S T U V W y,

στοιχείων αὐτὴν εἶναι. λέγουσι μὲν γάρ, ἵν' αἰσθάνηταί τε
τῶν ὄντων καὶ ἕκαστον γνωρίζῃ, ἀναγκαῖον δὲ συμβαίνειν
πολλὰ καὶ ἀδύνατα τῷ λόγῳ. τίθενται γὰρ γνωρίζειν τῷ
ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον, ὥσπερ ἂν εἰ τὴν ψυχὴν τὰ πράγματα
τιθέντες. οὐκ ἔστι δὲ μόνα ταῦτα, πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα,
6 μᾶλλον δ' ἴσως ἄπειρα τὸν ἀριθμὸν τὰ ἐκ τούτων. ἐξ ὧν
μὲν οὖν ἐστὶν ἕκαστον τούτων, ἔστω γινώσκειν τὴν ψυχὴν καὶ
αἰσθάνεσθαι· ἀλλὰ τὸ σύνολον τίνι γνωριεῖ ἢ αἰσθήσεται,
οἷον τί θεὸς ἢ ἄνθρωπος ἢ σὰρξ ἢ ὀστοῦν; ὁμοίως δὲ καὶ
ἄλλο ὁτιοῦν τῶν συνθέτων· οὐ γὰρ ὁπωσοῦν ἔχοντα τὰ 410a
στοιχεῖα τούτων ἕκαστον, ἀλλὰ λόγῳ τινὶ καὶ συνθέσει, καθά-
περ φησὶ καὶ Ἐμπεδοκλῆς τὸ ὀστοῦν·

> ἡ δὲ χθὼν ἐπίηρος ἐν εὐστέρνοις χοάνοισιν
> τὼ δύο τῶν ὀκτὼ μερέων λάχε νήστιδος αἴγλης,
> τέσσαρα δ' Ἡφαίστοιο· τὰ δ' ὀστέα λευκὰ γένοντο.

οὐδὲν οὖν ὄφελος ἐνεῖναι τὰ στοιχεῖα ἐν τῇ ψυχῇ, εἰ μὴ καὶ οἱ
λόγοι ἐνέσονται καὶ ἡ σύνθεσις· γνωριεῖ γὰρ ἕκαστον τὸ
ὅμοιον, τὸ δ' ὀστοῦν ἢ τὸν ἄνθρωπον οὐθέν, εἰ μὴ καὶ ταῦτ'
ἐνέσται. τοῦτο δ' ὅτι ἀδύνατον, οὐθὲν δεῖ λέγειν· τίς γὰρ ἂν
ἀπορήσειεν εἰ ἔνεστιν ἐν τῇ ψυχῇ λίθος ἢ ἄνθρωπος; ὁμοίως
δὲ καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ μὴ ἀγαθόν· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον
7 καὶ περὶ τῶν ἄλλων. ἔτι δὲ πολλαχῶς λεγομένου τοῦ ὄντος
(σημαίνει γὰρ τὸ μὲν τόδε τι, τὸ δὲ ποσὸν ἢ ποιὸν ἢ καί
τινα ἄλλην τῶν διαιρεθεισῶν κατηγοριῶν) πότερον ἐξ ἁπάν-
των ἔσται ἡ ψυχὴ ἢ οὔ; ἀλλ' οὐ δοκεῖ κοινὰ πάντων εἶναι
στοιχεῖα. ἆρ' οὖν ὅσα τῶν οὐσιῶν, ἐκ τούτων μόνον; πῶς οὖν
γινώσκει καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον; ἢ φήσουσιν ἑκάστου γένους
εἶναι στοιχεῖα καὶ ἀρχὰς ἰδίας, ἐξ ὧν τὴν ψυχὴν συνεστά-
ναι; ἔσται ἄρα ποσὸν καὶ ποιὸν καὶ οὐσία. ἀλλ' ἀδύνατον ἐκ

24. *ἵν'* om. pr. E || *αἴσθηται* T W et corr. E (Trend.), *αἰσθάνηται* etiam Them. Soph. || 31. *τίνι...ἢ*] *οὐ...οὐδ'* W X || 410 a, 1. *ὁτιοῦν ἄλλο* excepto E omnes codd., etiam Soph. Trend. || 2. *τούτων*] *τῶν* pr. E (Trend.) || post *ἕκαστον* virg. om. Diels, p. 208 || 5. *τὰ δύο* V et rc. E Bek. Trend., *τὰς δύο* W et Alex. in metaph. p. 135, 16 (ed. Hayduck), *τὼ δύο*, quod iam Steinhart coniecerat, scripserunt Torst. Biehl in ed. pr. Rodier Diels, Herm. XV, 166 sqq., *τῶν δύο* S T U X y et pr. E (Bhl.), etiam Them. Philop. Soph., scripsit Biehl in ed. alt. || *μοιράων* U V W y et rc. E Philop., *μερέων* ut videtur pr. E (Trend.) et Alex. l. l. Them. Soph. || 6. *λεύκ'* S U X Alex. l. l. Them. Soph. Bek. Trend. || *ἐγένοντο* S U X, Alex. Them. Soph. Bek. Trend., *γένοντο* nunc E, sed ante γ est una littera erasa (Bhl.) || 7. *ἐνεῖναι* solus E_1 Torst., ceteri codd. *εἶναι*, etiam Soph. || 11. *ἐστὶν* U W X, *ἔνεστιν*

τῶν τοῦ ποσοῦ στοιχείων οὐσίαν εἶναι καὶ μὴ ποσόν. τοῖς δὴ
λέγουσιν ἐκ πάντων ταῦτά τε καὶ τοιαῦθ' ἕτερα συμβαίνει.
8 ἄτοπον δὲ καὶ τὸ φάναι μὲν ἀπαθὲς εἶναι τὸ ὅμοιον ὑπὸ τοῦ
ὁμοίου, αἰσθάνεσθαι δὲ τὸ ὅμοιον τοῦ ὁμοίου καὶ γινώσκειν
τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον· τὸ δ' αἰσθάνεσθαι πάσχειν τι καὶ κι-
νεῖσθαι τιθέασιν· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ νοεῖν τε καὶ γινώσκειν.
9 πολλὰς δ' ἀπορίας καὶ δυσχερείας ἔχοντος τοῦ λέγειν, κα-
θάπερ Ἐμπεδοκλῆς, ὡς τοῖς σωματικοῖς στοιχείοις ἕκαστα
γνωρίζεται, καὶ πρὸς τὸ ὅμοιον [μαρτυρεῖ τὸ νῦν λεχθέν]·
ὅσα γάρ ἐστιν ἐν τοῖς τῶν ζῴων σώμασιν ἁπλῶς γῆς, οἷον
ὀστᾶ νεῦρα τρίχες, οὐθενὸς αἰσθάνεσθαι δοκεῖ, ὥστ' οὐδὲ τῶν 410b
10 ὁμοίων· καίτοι προσῆκεν. ἔτι δ' ἑκάστῃ τῶν ἀρχῶν ἄγνοια
πλείων ἢ σύνεσις ὑπάρξει· γνώσεται μὲν γὰρ ἓν ἕκαστον,
πολλὰ δ' ἀγνοήσει· πάντα γὰρ τἆλλα. συμβαίνει δ' Ἐμ-
πεδοκλεῖ γε καὶ ἀφρονέστατον εἶναι τὸν θεόν· μόνος γὰρ τῶν
στοιχείων ἓν οὐ γνωρίζει, τὸ νεῖκος, τὰ δὲ θνητὰ πάντα· ἐκ
11 πάντων γὰρ ἕκαστον. ὅλως τε διὰ τίν' αἰτίαν οὐχ ἅπαντα
ψυχὴν ἔχει τὰ ὄντα, ἐπειδὴ πᾶν ἤτοι στοιχεῖον ἢ ἐκ στοιχείου
ἑνὸς ἢ πλειόνων ἢ πάντων; ἀναγκαῖον γάρ ἐστιν ἕν τι γι-
12 νώσκειν ἢ τινὰ ἢ πάντα. ἀπορήσειε δ' ἄν τις καὶ τί ποτ'
ἐστὶ τὸ ἑνοποιοῦν αὐτά· ὕλῃ γὰρ ἔοικε τά γε στοιχεῖα· κυ-
ριώτατον γὰρ ἐκεῖνο τὸ συνέχον ὅ τί ποτ' ἐστίν· τῆς δὲ ψυ-
χῆς εἶναί τι κρεῖττον καὶ ἄρχον ἀδύνατον· ἀδυνατώτερον δ'
ἔτι τοῦ νοῦ· εὔλογον γὰρ τοῦτον εἶναι προγενέστατον καὶ κύριον
κατὰ φύσιν, τὰ δὲ στοιχεῖά φασι πρῶτα τῶν ὄντων εἶναι.
13 πάντες δὲ καὶ οἱ διὰ τὸ γνωρίζειν καὶ αἰσθάνεσθαι τὰ ὄντα
τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν στοιχείων λέγοντες αὐτήν, καὶ οἱ τὸ κι-

25. δ'] *γὰρ* T X Susemihl Philop. in interpr. 180, 5, Rodier ‖ *τε* E Soph., reliqui *τι*, etiam Philop. 181, 4 ‖ *κινεῖν* E, *ποιεῖν* U X ‖ 26. *τε* om. E, *τι* V, leg. *τε* etiam Soph. ‖ 29. *πρὸς τὸ ὅμοιον*] sic omnes codd., "et ad simile" vet. transl., pro his *τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον* scripsit Torst. Sophoniam secutus ‖ post *πρὸς* virgulam posuit, post *ὅμοιον* sustulit Rodier ‖ *λεχθησόμενον* T et corr. U y, Soph. interpretatur *τὰ ἑξῆς λεχθησόμενα*, *λεχθέν* etiam Simpl. 70, 8 Philop. 180, 23, quorum uterque *λεχθησόμενον* interpretatur, vet. transl., verba *μαρτυρεῖ τὸ νῦν λεχθέν* unc. inclusit Torst., probat Susemihl ‖ 30. *ἔνεστιν* S T U V Bek. Trend., *ἐστιν* etiam Philop. Soph. Torst. ‖ 410 b, 2. *προσῆκεν τὰ νεῦρα καὶ τὰς τρίχας γεηρὰ ὄντα τῶν ὁμοίων αἰσθάνεσθαι. ἔτι* W, de his nihil veteres interpretes ‖ 3. *πλέον* S U V W X y Soph., *πλείων* etiam Them. ‖ *ὑπάρχει* W X ‖ *ἑκάστη* T W X Soph. ‖ 4. *πάντα γὰρ τἆλλα* om. pr. E, leg. Them. et sine dubio Soph., Dittenberger, Gött. gel. Anz., 1863, p. 1614, ut superflua omitti vult ‖ 6. *γνωρίζει* solus E Torst., cui assentitur Noetel, Zeitschr. f. Gym. 1864, p. 141, reliqui ante Torst. omnes *γνωριεῖ*, etiam Them. Soph. ‖

νητικώτατον, οὐ περὶ πάσης λέγουσι ψυχῆς. οὔτε γὰρ τὰ
αἰσθανόμενα πάντα κινητικά· φαίνεται γὰρ εἶναί τινα μό-
νιμα τῶν ζῴων κατὰ τόπον· καίτοι δοκεῖ γε ταύτην μόνην
τῶν κινήσεων κινεῖν ἡ ψυχὴ τὸ ζῷον. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσοι
τὸν νοῦν καὶ τὸ αἰσθητικὸν ἐκ τῶν στοιχείων ποιοῦσιν· φαίνεται
γὰρ τά τε φυτὰ ζῆν οὐ μετέχοντα φορᾶς οὐδ' αἰσθήσεως,
14 καὶ τῶν ζῴων πολλὰ διάνοιαν οὐκ ἔχειν. εἰ δέ τις καὶ ταῦτα
παραχωρήσειε καὶ θείη τὸν νοῦν μέρος τι τῆς ψυχῆς, ὁμοίως
δὲ καὶ τὸ αἰσθητικόν, οὐδ' ἂν οὕτω λέγοιεν καθόλου περὶ
15 πάσης ψυχῆς οὐδὲ περὶ ὅλης οὐδεμιᾶς. τοῦτο δὲ πέπονθε
καὶ ὁ ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς ἔπεσι καλουμένοις λόγος· φησὶ γὰρ
τὴν ψυχὴν ἐκ τοῦ ὅλου εἰσιέναι ἀναπνεόντων, φερομένην ὑπὸ
τῶν ἀνέμων. οὐχ οἷόν τε δὴ τοῖς φυτοῖς τοῦτο συμβαίνειν οὐδὲ
τῶν ζῴων ἐνίοις, εἴπερ μὴ πάντα ἀναπνέουσιν· τοῦτο δὲ λέ- 411a
16 ληθε τοὺς οὕτως ὑπειληφότας. εἴ τε δεῖ τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν
στοιχείων ποιεῖν, οὐθὲν δεῖ ἐξ ἁπάντων· ἱκανὸν γὰρ θάτερον
μέρος τῆς ἐναντιώσεως ἑαυτό τε κρίνειν καὶ τὸ ἀντικείμενον.
καὶ γὰρ τῷ εὐθεῖ καὶ αὐτὸ καὶ τὸ καμπύλον γινώσκομεν·
κριτὴς γὰρ ἀμφοῖν ὁ κανών, τὸ δὲ καμπύλον οὔθ' ἑαυτοῦ
17 οὔτε τοῦ εὐθέος. καὶ ἐν τῷ ὅλῳ δέ τινες αὐτὴν μεμεῖχθαί
φασιν, ὅθεν ἴσως καὶ Θαλῆς ᾠήθη πάντα πλήρη θεῶν εἶναι.
18 τοῦτο δ' ἔχει τινὰς ἀπορίας· διὰ τίνα γὰρ αἰτίαν ἐν μὲν τῷ
ἀέρι ἢ τῷ πυρὶ οὖσα ἡ ψυχὴ οὐ ποιεῖ ζῷον, ἐν δὲ τοῖς μει-
19 κτοῖς, καὶ ταῦτα βελτίων ἐν τούτοις εἶναι δοκοῦσα; ἐπιζητή-
σειε γὰρ ἄν τις καὶ διὰ τίν' αἰτίαν ἡ ἐν τῷ ἀέρι ψυχὴ τῆς
20 ἐν τοῖς ζῴοις βελτίων ἐστὶ καὶ ἀθανατωτέρα. συμβαίνει δ'
ἀμφοτέρως ἄτοπον καὶ παράλογον· καὶ γὰρ τὸ λέγειν
ζῷον τὸ πῦρ ἢ τὸν ἀέρα τῶν παραλογωτέρων ἐστί, καὶ τὸ

18. *πάσης* E Them. Philop., *ἁπάσης* ceteri codd. et Soph. || *οὔτε*] *οὐδὲ* coni. Steinhart || 20. fortasse legendum *μόνη* annotat Trend., *μόνην* <*μόνη*> coni. Susemihl, Oecon. p. 84, probat Rodier II, p. 154 || 22. *τὸν νοῦν καὶ τὸ αἰσθητικὸν* unc. incl. Torst., tuentur Them. Philop. et Vahlen, Oester. Gym. Zeitschr. 1868, p. 20 || 23. *φορᾶς οὐδ'* unc. incl. Torst., leg. etiam Philop. Simpl. et sine dubio Them. || 26. *οὕτω*] *οὗτοι* Them. 35, 15 || *καθόλου* om. T U V Torst., tuentur etiam Them. Simpl. et Vahlen l. l. p. 21 || 27. *οὐδεμιᾶς*] *οὐδὲ μιᾶς* E T U V W Bek. Trend., *μιᾶς* (omisso *οὐδὲ*) Torst., *οὐδὲ περὶ μιᾶς* S X Simpl. (cf. Soph. 35, 12 *οὐδὲ περὶ ὅλης οὐδὲ περὶ μιᾶς*), *οὐδεμιᾶς* etiam Them. et sine dubio Philop., qui in interpr. bis *περὶ οὐδεμιᾶς ὅλης*, semel *περὶ μιᾶς ὅλης*, semel *περὶ ὅλης μιᾶς* || *τοῦτο δὲ*... 411 a, 2. *ὑπειληφότας* post 411 a, 7. *εὐθέος* transponenda coni. Bywater, Journ. of Phil. 1888, p. 53 sq., cui assentitur Susemihl || 28. *καλουμένοις ἔπεσι* T V W y Them., *καλουμένοις* om. S, *καλούμενος* Soph., *λεγομένοις* Philop. 186, 24 (sed in lemmate *καλουμένοις*) || *λόγους*

21 μὴ λέγειν ζῷα ψυχῆς ἐνούσης ἄτοπον. ὑπολαβεῖν δ' ἐοίκασιν
εἶναι τὴν ψυχὴν ἐν τούτοις, ὅτι τὸ ὅλον τοῖς μορίοις ὁμοειδές·
ὥστ' ἀναγκαῖον αὐτοῖς λέγειν καὶ τὴν ψυχὴν ὁμοειδῆ τοῖς
μορίοις εἶναι, εἰ τῷ ἀπολαμβάνεσθαί τι τοῦ περιέχοντος ἐν
τοῖς ζῴοις ἔμψυχα τὰ ζῷα γίνεται. εἰ δ' ὁ μὲν ἀὴρ διασπώ-
μενος ὁμοειδής, ἡ δὲ ψυχὴ ἀνομοιομερής, τὸ μέν τι αὐτῆς
ὑπάρξει δῆλον ὅτι, τὸ δ' οὐχ ὑπάρξει. ἀναγκαῖον οὖν αὐτὴν
ἢ ὁμοιομερῆ εἶναι ἢ μὴ ἐνυπάρχειν ἐν ὁτῳοῦν μορίῳ τοῦ παντός.
22 φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὡς οὔτε τὸ γινώσκειν ὑπάρ-
χει τῇ ψυχῇ διὰ τὸ ἐκ τῶν στοιχείων εἶναι, οὔτε τὸ κινεῖ-
23 σθαι αὐτὴν καλῶς οὐδ' ἀληθῶς λέγεται. ἐπεὶ δὲ τὸ γινώ-
σκειν τῆς ψυχῆς ἐστὶ καὶ τὸ αἰσθάνεσθαί τε καὶ τὸ δοξά-
ζειν, ἔτι δὲ τὸ ἐπιθυμεῖν καὶ βούλεσθαι καὶ ὅλως αἱ ὀρέξεις,
γίνεται δὲ καὶ ἡ κατὰ τόπον κίνησις τοῖς ζῴοις ὑπὸ τῆς
ψυχῆς, ἔτι δ' αὔξη τε καὶ ἀκμὴ καὶ φθίσις, πότερον ὅλῃ
τῇ ψυχῇ τούτων ἕκαστον ὑπάρχει, καὶ πάσῃ νοοῦμέν τε καὶ
αἰσθανόμεθα καὶ κινούμεθα καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ποιοῦμέν τε
καὶ πάσχομεν, ἢ μορίοις ἑτέροις ἕτερα; καὶ τὸ ζῆν δὴ πότερον ἔν
τινι τούτων ἐστὶν ἢ καὶ ἐν πλείοσιν ἢ πᾶσιν, ἢ καὶ ἄλλο τι
24 αἴτιον; λέγουσι δή τινες μεριστὴν αὐτήν, καὶ ἄλλο μὲν
νοεῖν ἄλλο δὲ ἐπιθυμεῖν. τί οὖν δή ποτε συνέχει τὴν ψυχήν,
εἰ μεριστὴ πέφυκεν; οὐ γὰρ δὴ τό γε σῶμα· δοκεῖ γὰρ τοὐ-
ναντίον μᾶλλον ἡ ψυχὴ τὸ σῶμα συνέχειν· ἐξελθούσης γοῦν
διαπνεῖται καὶ σήπεται. εἰ οὖν ἕτερόν τι μίαν αὐτὴν ποιεῖ,
ἐκεῖνο μάλιστ' ἂν εἴη ψυχή. δεήσει δὲ πάλιν κἀκεῖνο ζη-
τεῖν πότερον ἓν ἢ πολυμερές. εἰ μὲν γὰρ ἕν, διὰ τί οὐκ
εὐθέως καὶ ἡ ψυχὴ ἕν; εἰ δὲ μεριστόν, πάλιν ὁ λόγος ζη-
τήσει τί τὸ συνέχον ἐκεῖνο, καὶ οὕτω δὴ πρόεισιν ἐπὶ τὸ
25 ἄπειρον. ἀπορήσειε δ' ἄν τις καὶ περὶ τῶν μορίων αὐτῆς,

17. *εἶναι* om. S U X, *τὴν ψυχὴν εἶναι* T V W y Them. || *ὅλον ἐν τοῖς* E || 19. *εἶναι* om. pr. E || *ἀπολαμβάνειν* S T U W y, tuentur *ἀπολαμβάνεσθαι* Philop. Soph. || 20. *τὰ* om. S T U V W y || 22. *ὑπάρξει δῆλον ὅτι* fort. inserta ex margine putat Torst., tuentur etiam Simpl. Philop. || 23. *ἢ* ante *ὁμ.* om. E, leg. Simpl. || 26. *οὐδ' ἀληθῶς* om. pr. E, leg. Soph., Dittenberger p. 1614 ut superflua omitti vult || *ἐπειδὴ* U W y et corr. E, Bek. coni. fuisse *ἐπεὶ δὲ* (Trend.) || 27. *τῆς* om. T W y || *τὸ* ante *δοξ.* om. S T U W Soph. || 28. *δὲ καὶ τὸ* S U W X, *καὶ* etiam Soph. || *βουλεύεσθαι* T U V W X y et corr. E Them. 36, 29 Soph. || *αἱ* om. T X, leg. Soph. || 29. *ἡ* om. E (Trend.) || 30. *αὔξησις* S T U V W X et corr. E, *αὔξη* etiam Soph. || 411 b, 2. *αἰσθ. καὶ κινούμεθα καὶ* E V W Simpl. Soph. (qui *καὶ αἰσθανόμεθα* omittit) Torst., *αἰσθ. καὶ κινοῦμεν καὶ* X, *καὶ κινούμεθα* om. reliqui codd., etiam Bek. Trend. || 4. *ἐστὶν ἢ ἐνὶ ἢ* E, sed *ἐνὶ ἢ* expunct. (Bhl.), *ἐστὶν ἐνὶ ἢ* Bek. Trend.

τίν' ἔχει δύναμιν ἕκαστον ἐν τῷ σώματι. εἰ γὰρ ἡ ὅλη
ψυχὴ πᾶν τὸ σῶμα συνέχει, προσήκει καὶ τῶν μορίων
ἕκαστον συνέχειν τι τοῦ σώματος. τοῦτο δ' ἔοικεν ἀδυνάτῳ·
ποῖον γὰρ μόριον ἢ πῶς ὁ νοῦς συνέξει, χαλεπὸν καὶ πλά-
26 σαι. φαίνεται δὲ καὶ τὰ φυτὰ διαιρούμενα ζῆν καὶ τῶν
ζῴων ἔνια τῶν ἐντόμων, ὡς τὴν αὐτὴν ἔχοντα ψυχὴν τῷ
εἴδει, εἰ καὶ μὴ ἀριθμῷ· ἑκάτερον γὰρ τῶν μορίων αἴσθησιν
ἔχει καὶ κινεῖται κατὰ τόπον ἐπί τινα χρόνον. εἰ δὲ μὴ
διατελοῦσιν, οὐθὲν ἄτοπον· ὄργανα γὰρ οὐκ ἔχουσιν ὥστε σώ-
ζειν τὴν φύσιν. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἐν ἑκατέρῳ τῶν μορίων
ἅπαντ' ἐνυπάρχει τὰ μόρια τῆς ψυχῆς, καὶ ὁμοειδεῖς εἰσὶν
ἀλλήλαις καὶ τῇ ὅλῃ, ἀλλήλων μὲν ὡς οὐ χωριστὰ ὄντα,
27 τῆς δ' ὅλης ψυχῆς ὡς διαιρετῆς οὔσης. ἔοικε δὲ καὶ ἡ ἐν
τοῖς φυτοῖς ἀρχὴ ψυχή τις εἶναι· μόνης γὰρ ταύτης κοι-
νωνεῖ καὶ ζῷα καὶ φυτά· καὶ αὕτη μὲν χωρίζεται τῆς
αἰσθητικῆς ἀρχῆς, αἴσθησιν δ' οὐθὲν ἄνευ ταύτης ἔχει.

17. *ἀδύνατον* Philop. || 18. *συνέχει* E V et fort. Simpl. (cf. p. 95, 31), *συνέξει* etiam Them. Philop. Soph. || 21. *μὴ καὶ* E || *γὰρ*] *γοῦν* S V X Soph. Bek. Trend., *οὖν* U W, *γὰρ* in paraphr. Them. Philop. || 25. *ὁμοειδῆ εἰσὶν ἀλλήλοις* W et nunc E (Trend.) Soph. Bek. Trend. Rodier, *ὁμοειδεῖς εἰσὶν ἀλλήλαις* reliqui codd. et pr. E (Bek.), etiam Philop. Simpl. Torst. Biehl || 26. *ἀλλήλων*] *ἀλλήλοις* W Soph., *ἀλλήλαις* V, *ἀλλήλων* etiam Simpl. Philop. || 28. *ψυχὴ* ante *ἀρχὴ* T Torst., om. S U, *ψυχὴ* post *ἀρχὴ* videntur legisse etiam Them. 38, 22 sq. Philop. 202, 5. 6 || 29. *καὶ τὰ ζῷα* E, *τὰ* om. etiam Simpl. Soph., *καὶ τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτὰ* in interpr. Them.

ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ Β.

1 Τὰ μὲν δὴ ὑπὸ τῶν πρότερον παραδεδομένα περὶ ψυ- 412a
χῆς εἰρήσθω· πάλιν δ' ὥσπερ ἐξ ὑπαρχῆς ἐπανίωμεν, πει-
ρώμενοι διορίσαι τί ἐστι ψυχὴ καὶ τίς ἂν εἴη κοινότατος
2 λόγος αὐτῆς. λέγομεν δὴ γένος ἕν τι τῶν ὄντων τὴν οὐσίαν,
ταύτης δὲ τὸ μὲν ὡς ὕλην, ὃ καθ' αὑτὸ μὲν οὐκ ἔστι τόδε
τι, ἕτερον δὲ μορφὴν καὶ εἶδος, καθ' ἣν ἤδη λέγεται τόδε
τι, καὶ τρίτον τὸ ἐκ τούτων. ἔστι δ' ἡ μὲν ὕλη δύναμις, τὸ
δ' εἶδος ἐντελέχεια, καὶ τοῦτο διχῶς, τὸ μὲν ὡς ἐπιστήμη,
3 τὸ δ' ὡς τὸ θεωρεῖν. οὐσίαι δὲ μάλιστ' εἶναι δοκοῦσι τὰ σώ-
ματα, καὶ τούτων τὰ φυσικά· ταῦτα γὰρ τῶν ἄλλων ἀρ-
χαί. τῶν δὲ φυσικῶν τὰ μὲν ἔχει ζωήν, τὰ δ' οὐκ ἔχει·
ζωὴν δὲ λέγομεν τὴν δι' αὑτοῦ τροφήν τε καὶ αὔξησιν καὶ
φθίσιν. ὥστε πᾶν σῶμα φυσικὸν μετέχον ζωῆς οὐσία ἂν
4 εἴη, οὐσία δ' οὕτως ὡς συνθέτη. ἐπεὶ δ' ἐστὶ καὶ σῶμα τοι-
όνδε, ζωὴν γὰρ ἔχον, οὐκ ἂν εἴη τὸ σῶμα ἡ ψυχή· οὐ
γάρ ἐστι τῶν καθ' ὑποκειμένου τὸ σῶμα, μᾶλλον δ' ὡς
ὑποκείμενον καὶ ὕλη. ἀναγκαῖον ἄρα τὴν ψυχὴν οὐσίαν
εἶναι ὡς εἶδος σώματος φυσικοῦ δυνάμει ζωὴν ἔχον-
τος. ἡ δ' οὐσια ἐντελέχεια. τοιούτου ἄρα σώματος ἐν-

412 a, 3. Τὰ μὲν...4. ἐπανίωμεν] Ἐπεὶ δὲ τὰ παραδεδομένα περὶ ψυχῆς παρὰ τῶν ἄλλων, ἐφ' ὅσον (ὅσων X), ἕκαστος ἀπεφήνατο (τῶν E) πρότερον (πρῶτον W X), εἴρηται σχεδὸν, νῦν (νῦν δὲ W), ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς πάλιν ἐπανίωμεν S U W X m Soph. et E fol. 186 (vide appendicem). Them. Simpl. Philop. et vetusta translatio latina sine dubio vulgatam legerunt || 3. προτέρων V y || 4. εἴρηται margo E, εἰρήσθω etiam Simpl. || 5. ἐστι ψυχὴ E et fol. 186 et 187 (Bhl.), ἡ om. etiam Them. Soph. || ἂν εἴη] ἐστι S U W X, ἂν εἴη etiam Them. Soph. || κοινὸς U W X, κοινότατος etiam Them. Simpl. Soph. || 6. λέγομεν... 12. φυσικά vid. append., vulgatam legerunt etiam Alex. ἀπ. καὶ λύσ. 74, 32 et Them. || 6. δὲ U V, δὴ Alex. l. l. Them. || ἕν τι γένος S W X, γένος ἕν τι etiam Alex. l. l. Them. Soph. || 9. δυνάμει y Philop. et, ut videtur, Them. 39, 7. 10 Simpl. 84, 1 (cf. 83, 30. 34), δύναμις etiam Soph. || 11. ὡς τὸ om. E et margo E, leg. Them. || 14. ἑαυτοῦ Them., αὑτοῦ etiam Simpl. Soph. 41, 5 (in cod. Vindob., teste Biehlio, δι αὑτοῦ e codd. Hayduck) || 16. δή ἐστι E_1 y et, ut videtur, Them. 39, 33, qui interpretatur τοίνυν, rc. E

5 τελέχεια. αὕτη δὲ λέγεται διχῶς, ἡ μὲν ὡς ἐπιστήμη,
ἡ δ' ὡς τὸ θεωρεῖν. φανερὸν οὖν ὅτι ὡς ἐπιστήμη· ἐν γὰρ
τῷ ὑπάρχειν τὴν ψυχὴν καὶ ὕπνος καὶ ἐγρήγορσίς ἐστιν,
ἀνάλογον δ' ἡ μὲν ἐγρήγορσις τῷ θεωρεῖν, ὁ δ' ὕπνος τῷ
ἔχειν καὶ μὴ ἐνεργεῖν· προτέρα δὲ τῇ γενέσει ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ
ἡ ἐπιστήμη. διὸ ἡ ψυχή ἐστιν ἐντελέχεια ἡ πρώτη σώματος
6 φυσικοῦ δυνάμει ζωὴν ἔχοντος. τοιοῦτο δέ, ὃ ἂν ᾖ ὀργανι-
κόν. ὄργανα δὲ καὶ τὰ τῶν φυτῶν μέρη, ἀλλὰ παντελῶς 412b
ἁπλᾶ, οἷον τὸ φύλλον περικαρπίου σκέπασμα, τὸ δὲ πε-
ρικάρπιον καρποῦ· αἱ δὲ ῥίζαι τῷ στόματι ἀνάλογον· ἄμφω
γὰρ ἕλκει τὴν τροφήν. εἰ δή τι κοινὸν ἐπὶ πάσης ψυχῆς
δεῖ λέγειν, εἴη ἂν ἐντελέχεια ἡ πρώτη σώματος φυσικοῦ
7 ὀργανικοῦ. διὸ καὶ οὐ δεῖ ζητεῖν εἰ ἓν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα,
ὥσπερ οὐδὲ τὸν κηρὸν καὶ τὸ σχῆμα, οὐδ' ὅλως τὴν ἑκάστου
ὕλην καὶ τὸ οὗ ἡ ὕλη· τὸ γὰρ ἓν καὶ τὸ εἶναι ἐπεὶ πλεονα-
χῶς λέγεται, τὸ κυρίως ἡ ἐντελέχειά ἐστιν.
8 καθόλου μὲν οὖν εἴρηται τί ἐστιν ἡ ψυχή· οὐσία γὰρ ἡ κατὰ
τὸν λόγον. τοῦτο δὲ τὸ τί ἦν εἶναι τῷ τοιῳδὶ σώματι, καθάπερ εἴ τι
τῶν ὀργάνων φυσικὸν ἦν σῶμα, οἷον πέλεκυς· ἦν μὲν γὰρ ἂν
τὸ πελέκει εἶναι ἡ οὐσία αὐτοῦ, καὶ ἡ ψυχὴ τοῦτο· χωρι-
σθείσης δὲ ταύτης οὐκ ἂν ἔτι πέλεκυς ἦν, ἀλλ' ἢ ὁμω-
νύμως. νῦν δ' ἐστὶ πέλεκυς· οὐ γὰρ τοιούτου σώματος τὸ τί
ἦν εἶναι καὶ ὁ λόγος ἡ ψυχή, ἀλλὰ φυσικοῦ τοιουδὶ ἔχον-
9 τος ἀρχὴν κινήσεως καὶ στάσεως ἐν ἑαυτῷ. θεωρεῖν δὲ καὶ
ἐπὶ τῶν μερῶν δεῖ τὸ λεχθέν. εἰ γὰρ ἦν ὁ ὀφθαλμὸς ζῷον,
ψυχὴ ἂν ἦν αὐτοῦ ἡ ὄψις· αὕτη γὰρ οὐσία ὀφθαλμοῦ ἡ
κατὰ τὸν λόγον. ὁ δ' ὀφθαλμὸς ὕλη ὄψεως, ἧς ἀπολει-
πούσης οὐκέτ' ὀφθαλμός, πλὴν ὁμωνύμως, καθάπερ ὁ λί-

26. *δὴ* E (Bus.) et U y, reliqui omnes *δὲ* || 27. *διὸ ἡ ψ.* E T V y Biehl Rodier, *ἡ* om. reliqui, etiam Soph. || 28. *τοιοῦτον* S T V W X || 412 b, 4. *δὲ* E S T V y, *δὴ* etiam Them. Soph. Philop. ad 402 b, 5 (37, 15) et in prooemio ad lib. II. (205, 15) Bek. Trend. Torst. || 5. *ἡ πρώτη ἐντ.* W X, vulgatam tuetur etiam Them. || 8. *οὗ ὕλη* S U W X Soph. Bek. Trend. Torst. || 9. *λέγεται* om. S U W X Them., leg. etiam Soph. || 12. *μὲν* E (Trend. Bus.) et y Torst. Belger in ed. alt. Trend. Biehl Rodier, om. reliqui, etiam Philop. || 13. *τὸ*] *τῷ* E T W et rc. X || 14. *δὲ*] *γὰρ* S X Bek. Trend. Torst., "autem" vet. transl., *διὸ ἀπελθούσης* P || 15. *νῦν δ' οὐκ ἔστιν* coni. Torst., neque Them. neque Philop. neque Soph. *οὐ* legerunt || 16. *τοιουδὶ* etiam Soph., *τοῦ* Alex. *ἀπ. καὶ λ.* 76, 14 et Philop. || 17. *αὐτῷ* S U V W Alex. l. l., *αὑτῷ* X, *ἑαυτῷ* etiam Philop. || 20. Torst. coni. *ὁ δ' ὀφθαλμὸς τὸ σύνολον, ἡ δὲ κόρη ὕλη ὄψεως,* iisdem fere verbis interpretatur Them., *ὁ δ'...ὄψεως* in parenth. ponenda, puncto post *λόγον* deleto, censet Bywater, J. of Ph.

θινος καὶ ὁ γεγραμμένος. δεῖ δὴ λαβεῖν τὸ ἐπὶ μέρους ἐφ'
ὅλου τοῦ ζῶντος σώματος· ἀνάλογον γὰρ ἔχει ὡς τὸ μέ-
ρος πρὸς τὸ μέρος, οὕτως ἡ ὅλη αἴσθησις πρὸς τὸ ὅλον
10 σῶμα τὸ αἰσθητικόν, ᾗ τοιοῦτον. ἔστι δὲ οὐ τὸ ἀποβεβληκὸς
τὴν ψυχὴν τὸ δυνάμει ὂν ὥστε ζῆν, ἀλλὰ τὸ ἔχον· τὸ δὲ
11 σπέρμα καὶ ὁ καρπὸς τὸ δυνάμει τοιονδὶ σῶμα. ὡς μὲν
οὖν ἡ τμῆσις καὶ ἡ ὅρασις, οὕτω καὶ ἡ ἐγρήγορσις ἐντελέ-
χεια, ὡς δ' ἡ ὄψις καὶ ἡ δύναμις τοῦ ὀργάνου, ἡ ψυχή· 413a
τὸ δὲ σῶμα τὸ δυνάμει ὄν· ἀλλ' ὥσπερ ὀφθαλμὸς ἡ
12 κόρη καὶ ἡ ὄψις, κἀκεῖ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ζῷον. ὅτι
μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἡ ψυχὴ χωριστὴ τοῦ σώματος, ἢ μέρη
τινὰ αὐτῆς, εἰ μεριστὴ πέφυκεν, οὐκ ἄδηλον· ἐνίων γὰρ ἡ
ἐντελέχεια τῶν μερῶν ἐστὶν αὐτῶν. οὐ μὴν ἀλλ' ἔνιά γε
οὐθὲν κωλύει, διὰ τὸ μηθενὸς εἶναι σώματος ἐντελεχείας.
13 ἔτι δὲ ἄδηλον εἰ οὕτως ἐντελέχεια τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ
ὥσπερ πλωτὴρ πλοίου. τύπῳ μὲν οὖν ταύτῃ διωρίσθω καὶ
ὑπογεγράφθω περὶ ψυχῆς.

2 Ἐπεὶ δ' ἐκ τῶν ἀσαφῶν μὲν φανερωτέρων δὲ γίγνε-
ται τὸ σαφὲς καὶ κατὰ τὸν λόγον γνωριμώτερον, πειρα-
τέον πάλιν οὕτω γ' ἐπελθεῖν περὶ αὐτῆς· οὐ γὰρ μόνον τὸ ὅτι
δεῖ τὸν ὁριστικὸν λόγον δηλοῦν, ὥσπερ οἱ πλεῖστοι τῶν ὅρων
λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν ἐνυπάρχειν καὶ ἐμφαίνε-
σθαι. νῦν δ' ὥσπερ συμπεράσμαθ' οἱ λόγοι τῶν ὅρων εἰσίν·
οἷον τί ἐστιν ὁ τετραγωνισμός; τὸ ἴσον ἑτερομήκει ὀρθογώνιον
εἶναι ἰσόπλευρον. ὁ δὲ τοιοῦτος ὅρος λόγος τοῦ συμπεράσμα-
τος. ὁ δὲ λέγων ὅτι ἐστὶν ὁ τετραγωνισμὸς μέσης εὕρεσις,
2 τοῦ πράγματος λέγει τὸ αἴτιον. λέγομεν οὖν ἀρχὴν λαβόν-
τες τῆς σκέψεως, διωρίσθαι τὸ ἔμψυχον τοῦ ἀψύχου τῷ
ζῆν. πλεοναχῶς δὲ τοῦ ζῆν λεγομένου, κἂν ἕν τι τούτων

22. δὲ V X, δὴ etiam Them., τοίνυν interpr. Simpl. || 24. οὕτως om. U V W X Soph., leg. Philop. Simpl. || 25. τοιοῦτο U W Bek. Trend., τοιοῦτον reliqui codd. et E (Bus.) Philop. Soph. Torst. || 27. τοιόνδε Alex. ἀπ. καὶ λ. 76, 25 || 28. τμῆσις codd., αἴσθησις coni. Christ || 413 a, 2. ὁ ὀφθ. T U W X Simpl. Soph. Bek. Trend., ὁ om. Philop. ad 412 b, 17 (231, 22) et Them. || 3. τὸ ζῷον S U W X Them. Simpl. Soph. Bek. Trend. || 5. ἐνίων γὰρ ἡ ἐντελέχεια] ἔνια γὰρ ἐντελέχειαι forsitan legerit Soph. 44, 29 || 8. τε E, δὲ etiam Philop. ad 411 a, 26 (139, 35) et Soph. || 13. οὕτω E (Bhl.) P, reliqui et scripti et ante Biehlium impressi omnes οὕτως || γ' ἐπελθεῖν E P Soph., reliqui et scripti et ante Biehlium impressi omnes om. γε, ἐπανελθεῖν S Philop. 230, 6 Simpl. || 17. ἐστι τετραγωνισμός V W Them. Soph. Bek. Trend. Torst. || 18. λόγος om. E T V || 19. ὁ post ἐστὶν om. W X Them. || εὕρησις T U W X || 20. λέγωμεν T W Alex. 77, 2,

ἐνυπάρχῃ μόνον, ζῆν αὐτό φαμεν, οἷον νοῦς, αἴσθησις, κί-
νησις καὶ στάσις ἡ κατὰ τόπον, ἔτι κίνησις ἡ κατὰ τρο-
3 φὴν καὶ φθίσις τε καὶ αὔξησις. διὸ καὶ τὰ φυόμενα
πάντα δοκεῖ ζῆν· φαίνεται γὰρ ἐν αὐτοῖς ἔχοντα δύναμιν
καὶ ἀρχὴν τοιαύτην, δι' ἧς αὔξησίν τε καὶ φθίσιν λαμ-
βάνουσι κατὰ τοὺς ἐναντίους τόπους· οὐ γὰρ ἄνω μὲν αὔξε-
ται, κάτω δ' οὔ, ἀλλ' ὁμοίως ἐπ' ἄμφω καὶ πάντῃ, ὅσα ἀεὶ
τρέφεταί τε καὶ ζῇ διὰ τέλους, ἕως ἂν δύνηται λαμβάνειν
4 τροφήν. χωρίζεσθαι δὲ τοῦτο μὲν τῶν ἄλλων δυνατόν, τὰ
δ' ἄλλα τούτου ἀδύνατον ἐν τοῖς θνητοῖς. φανερὸν δ' ἐπὶ
τῶν φυομένων· οὐδεμία γὰρ αὐτοῖς ὑπάρχει δύναμις ἄλλη
ψυχῆς. τὸ μὲν οὖν ζῆν διὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην ὑπάρχει τοῖς 413b
ζῶσι, τὸ δὲ ζῷον διὰ τὴν αἴσθησιν πρώτως· καὶ γὰρ τὰ
μὴ κινούμενα μηδ' ἀλλάττοντα τόπον, ἔχοντα δ' αἴσθησιν
5 ζῷα λέγομεν καὶ οὐ ζῆν μόνον. αἰσθήσεως δὲ πρῶτον ὑπάρ-
χει πᾶσιν ἁφή. ὥσπερ δὲ τὸ θρεπτικὸν δύναται χωρίζε-
σθαι τῆς ἁφῆς καὶ πάσης αἰσθήσεως, οὕτως ἡ ἁφὴ τῶν
ἄλλων αἰσθήσεων. θρεπτικὸν δὲ λέγομεν τὸ τοιοῦτον μόριον
τῆς ψυχῆς οὗ καὶ τὰ φυόμενα μετέχει· τὰ δὲ ζῷα πάντα
φαίνεται τὴν ἁπτικὴν αἴσθησιν ἔχοντα· δι' ἣν δ' αἰτίαν
ἑκάτερον τούτων συμβέβηκεν, ὕστερον ἐροῦμεν.
6 νῦν δ' ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω μόνον, ὅτι ἐστὶν ἡ ψυχὴ τῶν
εἰρημένων τούτων ἀρχὴ καὶ τούτοις ὥρισται, θρεπτικῷ, αἰσθητικῷ,
7 διανοητικῷ, κινήσει. πότερον δὲ τούτων ἕκαστόν ἐστι ψυχὴ ἢ
μόριον ψυχῆς, καὶ εἰ μόριον, πότερον οὕτως ὥστ' εἶναι χωριστὸν
λόγῳ μόνον ἢ καὶ τόπῳ, περὶ μὲν τινῶν τούτων οὐ χαλεπὸν
8 ἰδεῖν, ἔνια δὲ ἀπορίαν ἔχει. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν φυτῶν ἔνια
διαιρούμενα φαίνεται ζῶντα καὶ χωριζόμενα ἀπ' ἀλλήλων,
ὡς οὔσης τῆς ἐν τούτοις ψυχῆς ἐντελεχείᾳ μὲν μιᾶς ἐν ἑκάστῳ
φυτῷ, δυνάμει δὲ πλειόνων, οὕτως ὁρῶμεν καὶ περὶ ἑτέρας
διαφορὰς τῆς ψυχῆς συμβαῖνον ἐπὶ τῶν ἐντόμων ἐν τοῖς
διατεμνομένοις· καὶ γὰρ αἴσθησιν ἑκάτερον τῶν μερῶν ἔχει

23. ὑπάρχῃ S W X Philop. ‖ 25. φθίσιν et αὔξησιν S U W X Soph. Trend. Rodier ‖ 29. πάντῃ ἐκτρέφεταί τε καὶ S U X Rodier, πάντῃ ὅσα ἀεὶ τρέφεταί τε καὶ E T et omisso τε W, πάντοσε καὶ τρέφεται καὶ V Bek. Trend., πάντοσε· καὶ τρέφεταί τε καὶ Torst., πάντῃ· καὶ τρέφεται διὰ τέλους καὶ ζῇ P, πάντῃ ὅσα καὶ τρέφεται, καὶ de coniectura scripsit Biehl ‖ 30. post τέλους virgulam Bek. Trend., om. Torst. ‖ 413 b, 1. τοῖς ζ.] πᾶσι τοῖς ζῶσι S U Them. Soph., τοῖς ζῶσι πᾶσι X ‖ 4. ὑπάρχει πρῶτον πᾶσιν S, πᾶσιν ὑπάρχει πρῶτον X, πρῶτον ὑπάρχει πᾶσιν ceteri, etiam P ‖ 5. δὲ] γὰρ X, δὲ etiam Them. Philop. ‖ 8. φυτὰ

καὶ κίνησιν τὴν κατὰ τόπον, εἰ δ' αἴσθησιν, καὶ φαντασίαν
καὶ ὄρεξιν· ὅπου μὲν γὰρ αἴσθησις, καὶ λύπη τε καὶ ἡδονή,
9 ὅπου δὲ ταῦτα, ἐξ ἀνάγκης καὶ ἐπιθυμία. περὶ δὲ τοῦ νοῦ
καὶ τῆς θεωρητικῆς δυνάμεως οὐδέν πω φανερόν, ἀλλ' ἔοικε
ψυχῆς γένος ἕτερον εἶναι, καὶ τοῦτο μόνον ἐνδέχεται χωρί-
10 ζεσθαι, καθάπερ τὸ ἀΐδιον τοῦ φθαρτοῦ. τὰ δὲ λοιπὰ μόρια
τῆς ψυχῆς φανερὸν ἐκ τούτων ὅτι οὐκ ἔστι χωριστά, καθάπερ
τινές φασιν· τῷ δὲ λόγῳ ὅτι ἕτερα, φανερόν· αἰσθητικῷ
γὰρ εἶναι καὶ δοξαστικῷ ἕτερον, εἴπερ καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι
τοῦ δοξάζειν. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν εἰρημέ-
11 νων. ἔτι δ' ἐνίοις μὲν τῶν ζῴων ἅπανθ' ὑπάρχει ταῦτα,
τισὶ δέ τινα τούτων, ἑτέροις δὲ ἓν μόνον (τοῦτο δὲ ποιήσει
διαφορὰν τῶν ζῴων)· διὰ τίνα δ' αἰτίαν, ὕστερον ἐπισκεπτέον. 414a
παραπλήσιον δὲ καὶ περὶ τὰς αἰσθήσεις συμβέβηκεν· τὰ μὲν γὰρ
ἔχει πάσας, τὰ δὲ τινάς, τὰ δὲ μίαν τὴν ἀναγκαιοτάτην, ἁφήν.
12 ἐπεὶ δὲ ᾧ ζῶμεν καὶ αἰσθανόμεθα διχῶς λέγεται,
καθάπερ ᾧ ἐπιστάμεθα (λέγομεν δὲ τὸ μὲν ἐπιστήμην
τὸ δὲ ψυχήν, ἑκατέρῳ γὰρ τούτων φαμὲν ἐπίστασθαι),
ὁμοίως δὲ καὶ ᾧ ὑγιαίνομεν τὸ μὲν ὑγιείᾳ τὸ δὲ μορίῳ
τινὶ τοῦ σώματος ἢ καὶ ὅλῳ· τούτων δ' ἡ μὲν ἐπιστήμη
τε καὶ ὑγίεια μορφὴ καὶ εἶδός τι καὶ λόγος καὶ οἷον ἐνέρ-
γεια τοῦ δεκτικοῦ, ἡ μὲν τοῦ ἐπιστημονικοῦ, ἡ δὲ τοῦ ὑγιαστικοῦ
(δοκεῖ γὰρ ἐν τῷ πάσχοντι καὶ διατιθεμένῳ ἡ τῶν ποιητι-
κῶν ὑπάρχειν ἐνέργεια)· ἡ ψυχὴ δὲ τοῦτο ᾧ ζῶμεν καὶ
αἰσθανόμεθα καὶ διανοούμεθα πρώτως· ὥστε λόγος τις ἂν εἴη

22. *καὶ φαντασίαν* deleri vult Freudenthal, Ueber den Begriff *φαντασία* bei Arist. p. 8, cui assentiuntur Schieboldt, De imag. disquis., p. 44 et Susemihl, B. J. LXXXVIII, 12, virgulam post *αἴσθησιν* delere, post *φαντασίαν* ponere in scholis maluit H. Jackson ‖ 23. *καὶ* ante *λύπη* om. S U W X Soph. ‖ 25. *οὐδέπω* T U V W X y et Philop. in prooemio ad lib. 1 (11, 1) et ad 411 a, 26 (194, 10), sed hoc loco et ad 415 a, 11 (261, 14. 16) *οὐδέν πω*, quod etiam Them. legit: cf. Them. pp. 46, 4. 102, 12. 103, 7. ‖ 26. *καὶ* om. S. Cf. Heinzii crit. adn. ad Them. 46, 5. 102, 13. 103, 7 [immo, 8] ‖ *ἐνδέχεται* omnes codd. Soph. et Philop. ter hoc loco et ad 411 a, 26 (194, 11), sed ad 415 a, 11 (261, 15) *ἐνδέχεσθαι* et eam quoque scripturam ferri et ab Alexandro legi tradit ad hunc locum Philop., *ἐνδέχεσθαι* etiam Them. 46, 5 ‖ *χωρίζεσθαι* om. X. Cf. Them. l. l. ‖ 33. *τοῦτο...414 a, 1. ζῴων* cum Torst. in parenthesi posuit Biehl ‖ 33. *ποιεῖ* S U X P Simpl. 103, 19 Philop. vet. transl. Bek. Trend. Torst., *ἐποίησε* Soph. ‖ 414 a, 1. *διαφορὰς* T V X P, *διαφορὰν* etiam Philop. Simpl. Soph. ‖ 2. *τὰς* om. E et rc. T, leg. etiam Soph. ‖ 4. de hoc loco *ἐπεὶ...14. ὑποκείμενον* cf. Bon. stud. Ar. II, III. 120, *ἐπεὶ δὲ...28. φανερὸν ἐκ τούτων* suspecta videntur Susemihlio, Oecon. p. 84, pro *ἐπεὶ δὲ* coni. *ἔτι δὲ* Trend., *ἐπεὶ δὲ* etiam Soph. ‖ 5. post *ἐπιστάμεθα* virgulam Bek. Trend. Torst., delevit Bon. ‖ *λέγομεν...*

13 καὶ εἶδος, ἀλλ᾽ οὐχ ὕλη καὶ τὸ ὑποκείμενον. τριχῶς γὰρ
λεγομένης τῆς οὐσίας, καθάπερ εἴπομεν, ὧν τὸ μὲν εἶδος,
τὸ δὲ ὕλη, τὸ δὲ ἐξ ἀμφοῖν, τούτων δ᾽ ἡ μὲν ὕλη δύναμις,
τὸ δὲ εἶδος ἐντελέχεια, ἐπεὶ τὸ ἐξ ἀμφοῖν ἔμψυχον, οὐ
τὸ σῶμά ἐστιν ἐντελέχεια ψυχῆς, ἀλλ᾽ αὕτη σώματός τι-
14 νος. καὶ διὰ τοῦτο καλῶς ὑπολαμβάνουσιν οἷς δοκεῖ μήτ᾽
ἄνευ σώματος εἶναι μήτε σῶμά τι ἡ ψυχή· σῶμα μὲν
γὰρ οὐκ ἔστι, σώματος δέ τι, καὶ διὰ τοῦτο ἐν σώματι
ὑπάρχει, καὶ ἐν σώματι τοιούτῳ, καὶ οὐχ ὥσπερ οἱ πρότε-
ρον εἰς σῶμα ἐνήρμοζον αὐτήν, οὐθὲν προσδιορίζοντες ἐν τίνι
καὶ ποίῳ, καίπερ οὐδὲ φαινομένου τοῦ τυχόντος δέχεσθαι τὸ
15 τυχόν. οὕτω δὲ γίνεται καὶ κατὰ λόγον· ἑκάστου γὰρ ἡ ἐν-
τελέχεια ἐν τῷ δυνάμει ὑπάρχοντι καὶ τῇ οἰκείᾳ ὕλῃ πέ-
φυκεν ἐγγίνεσθαι. ὅτι μὲν οὖν ἐντελέχειά τίς ἐστι καὶ λόγος
τοῦ δύναμιν ἔχοντος εἶναι τοιούτου, φανερὸν ἐκ τούτων.

3 Τῶν δὲ δυνάμεων τῆς ψυχῆς αἱ λεχθεῖσαι τοῖς μὲν
ὑπάρχουσι πᾶσαι, καθάπερ εἴπομεν, τοῖς δέ τινες αὐτῶν,
ἐνίοις δὲ μία μόνη. δυνάμεις δ᾽ εἴπομεν θρεπτικόν, ὀρε-
2 κτικόν, αἰσθητικόν, κινητικὸν κατὰ τόπον, διανοητικόν. ὑπ-
άρχει δὲ τοῖς μὲν φυτοῖς τὸ θρεπτικὸν μόνον, ἑτέροις δὲ
τοῦτό τε καὶ τὸ αἰσθητικόν. εἰ δὲ τὸ αἰσθητικόν, καὶ τὸ ὀρε- 414b
κτικόν· ὄρεξις μὲν γὰρ ἐπιθυμία καὶ θυμὸς καὶ βούλησις,
τὰ δὲ ζῷα πάντ᾽ ἔχουσι μίαν γε τῶν αἰσθήσεων, τὴν ἁφήν·
ᾧ δ᾽ αἴσθησις ὑπάρχει, τούτῳ ἡδονή τε καὶ λύπη καὶ τὸ
ἡδύ τε καὶ λυπηρόν, οἷς δὲ ταῦτα, καὶ ἡ ἐπιθυμία· τοῦ
3 γὰρ ἡδέος ὄρεξις αὕτη. ἔτι δὲ τῆς τροφῆς αἴσθησιν ἔχουσιν·
ἡ γὰρ ἁφὴ τῆς τροφῆς αἴσθησις· ξηροῖς γὰρ καὶ ὑγροῖς
καὶ θερμοῖς καὶ ψυχροῖς τρέφεται τὰ ζῶντα πάντα (τούτων
δ᾽ αἴσθησις ἁφή, τῶν δ᾽ ἄλλων αἰσθητῶν κατὰ συμβεβη-
κός)· οὐθὲν γὰρ εἰς τροφὴν συμβάλλεται ψόφος οὐδὲ χρῶμα

14. *οὐχὶ ἡ* W, *οὐχ ὡς* S U V X y Simpl. ‖ pro *γὰρ* coni. *δὲ* Hayduck. l. l. ‖ 14.... 19. cf. Bon. stud. Ar. II, III. 58 ‖ 16. *δ᾽* om. P ‖ 17. post *ἐντελ.* colon Bek. Trend. Torst., virgulam Bon. ‖ *ἐπεὶ τὸ*] *ἔπειτα τὸ* E (Bek. Rr.) *ἐπεὶ τὰ τὸ* E (Bhl), ut videtur, *ἐπεὶ δὲ τὸ* S T P Bek. Trend. in ed. pr. Torst., *δὲ* auctore Trend. om. Belger, quod probat Bon. stud. Ar. II, III. 58, leg. *δὲ* Them. Philop. ‖ 20. *μὲν* om. S U X, leg. Them. Soph. ‖ 23. *προσδιορίσαντες* S U X Soph., *προσδιορίζοντες* etiam Philop. ‖ 25. *οὕτω*] *τοῦτο* Soph. 51, 38, ubi verbatim laudare videtur ‖ 28. *τοιουδὶ εἶναι* S U X, *εἶναι τοιούτου* Them. Soph. ‖ 30. *ὥσπερ εἴπομεν* W, om. E T y, *καθάπερ εἴπομεν* etiam Them. Soph. ‖ 31. *ὀρεκτικόν* post *αἰσθητικόν* U V X Them. Belg., vulgatam tuetur Soph. 414 b, 1. *αὐτό* S W X Soph., *τοῦτό* etiam Philop. ‖ 2. *ὀρέξεις* E (Trend.) ‖ 4. *καὶ τὸ*]

οὐδὲ ὀσμή, ὁ δὲ χυμὸς ἕν τι τῶν ἁπτῶν ἐστίν. πεῖνα δὲ καὶ
δίψα ἐπιθυμία, καὶ ἡ μὲν πεῖνα ξηροῦ καὶ θερμοῦ, ἡ δὲ
δίψα ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ· ὁ δὲ χυμὸς οἷον ἥδυσμά τι τούτων
ἐστίν. διασαφητέον δὲ περὶ αὐτῶν ὕστερον, νῦν δ' ἐπὶ τοσοῦτον
εἰρήσθω, ὅτι τῶν ζῴων τοῖς ἔχουσιν ἁφὴν καὶ ὄρεξις ὑπάρ-
4 χει. περὶ δὲ φαντασίας ἄδηλον, ὕστερον δ' ἐπισκεπτέον. ἐνί-
οις δὲ πρὸς τούτοις ὑπάρχει καὶ τὸ κατὰ τόπον κινητικόν,
ἑτέροις δὲ καὶ τὸ διανοητικόν τε καὶ νοῦς, οἷον ἀνθρώποις καὶ
εἴ τι τοιοῦτον ἕτερόν ἐστιν ἢ τιμιώτερον.
5 δῆλον οὖν ὅτι τὸν αὐτὸν τρόπον εἷς ἂν εἴη λόγος ψυχῆς τε καὶ
σχήματος· οὔτε γὰρ ἐκεῖ σχῆμα παρὰ τὸ τρίγωνόν ἐστι καὶ τὰ
ἐφεξῆς, οὔτ' ἐνταῦθα ψυχὴ παρὰ τὰς εἰρημένας. γίνοιτο δ' ἂν
καὶ ἐπὶ τῶν σχημάτων λόγος κοινός, ὃς ἐφαρμόσει μὲν πᾶσιν,
ἴδιος δ' οὐδενὸς ἔσται σχήματος. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ ταῖς εἰ-
ρημέναις ψυχαῖς. διὸ γελοῖον ζητεῖν τὸν κοινὸν λόγον καὶ
ἐπὶ τούτων καὶ ἐφ' ἑτέρων, ὃς οὐδενὸς ἔσται τῶν ὄντων ἴδιος
λόγος οὐδὲ κατὰ τὸ οἰκεῖον καὶ τὸ ἄτομον εἶδος, ἀφέντας τὸν
6 τοιοῦτον. παραπλησίως δ' ἔχει τῷ περὶ τῶν σχημάτων καὶ
τὰ κατὰ ψυχήν· ἀεὶ γὰρ ἐν τῷ ἐφεξῆς ὑπάρχει δυνάμει
τὸ πρότερον ἐπί τε τῶν σχημάτων καὶ ἐπὶ τῶν ἐμψύχων,
οἷον ἐν τετραγώνῳ μὲν τρίγωνον, ἐν αἰσθητικῷ δὲ τὸ θρεπτι-
κόν. ὥστε καθ' ἕκαστον ζητητέον, τίς ἑκάστου ψυχή, οἷον τίς
7 φυτοῦ καὶ τίς ἀνθρώπου ἢ θηρίου. διὰ τίνα δ' αἰτίαν τῷ ἐφε-
ξῆς οὕτως ἔχουσι, σκεπτέον. ἄνευ μὲν γὰρ τοῦ θρεπτικοῦ τὸ
αἰσθητικὸν οὐκ ἔστιν· τοῦ δ' αἰσθητικοῦ χωρίζεται τὸ θρεπτικὸν
ἐν τοῖς φυτοῖς. πάλιν δ' ἄνευ μὲν τοῦ ἁπτικοῦ τῶν ἄλλων
αἰσθήσεων οὐδεμία ὑπάρχει, ἁφὴ δ' ἄνευ τῶν ἄλλων ὑπάρ-
χει· πολλὰ γὰρ τῶν ζῴων οὔτ' ὄψιν οὔτ' ἀκοὴν ἔχουσιν
οὔτ' ὀσμῆς αἴσθησιν. καὶ τῶν αἰσθητικῶν δὲ τὰ μὲν
ἔχει τὸ κατὰ τόπον κινητικόν, τὰ δ' οὐκ ἔχει. τελευταῖον

11. post ὀσμή punctum vulg. || 12. θερμοῦ καὶ ξηροῦ S X, ξηρ. καὶ θερ. etiam Them. Simpl. Soph. || 13. ὑγροῦ καὶ ψυχροῦ X Soph., καὶ ψυχ. καὶ ὑγρ. S, ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ etiam Them. Simpl. || τι om. S U V X, leg. Philop. || 15. διωρίσθω S U V X Them. Soph. || 18. κἂν post ἀνθρώποις X Philop. 255, 6, καὶ reliqui, etiam Them. Simpl. Soph. || 19. ἐστιν ἕτερον S U V Them., ἕτερόν ἐστιν ceteri, etiam Simpl. Soph., ἐστιν om. Philop. || ἢ καὶ τιμ. U X Them. Bek. Trend. Torst., καὶ omisso ἢ Philop., καὶ om. etiam Soph. || 22. ἡ ψυχὴ E V y Simpl., ἡ om. Soph. || γένοιτο S U V X Soph. Bek. Trend. Torst. || 25. κοινὸν <μόνον> coni. Susemihl, τῷ κοινῷ λόγῳ ἀρκεῖσθαι μόνῳ interpretatur Philop. 257, 13. || 26. ἐστι S U X P Soph., ἔσται Them. || 27. post λόγος vulg. virgulam sustuli || οὐδὲ δεῖ fort.

δὲ καὶ ἐλάχιστα λογισμὸν καὶ διάνοιαν· οἷς μὲν γὰρ ὑπάρχει λογισμὸς τῶν φθαρτῶν, τούτοις καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, οἷς δ' ἐκείνων ἕκαστον, οὐ πᾶσι λογισμός, ἀλλὰ τοῖς μὲν οὐδὲ φαντασία, τὰ δὲ ταύτῃ μόνῃ ζῶσιν. περὶ δὲ τοῦ θεωρητικοῦ νοῦ ἕτερος λόγος. ὅτι μὲν οὖν ὁ περὶ τούτων ἑκάστου λόγος οὗτος οἰκειότατος καὶ περὶ ψυχῆς, δῆλον.

4 Ἀναγκαῖον δὲ τὸν μέλλοντα περὶ τούτων σκέψιν ποιεῖσθαι λαβεῖν ἕκαστον αὐτῶν τί ἐστιν, εἶθ' οὕτως περὶ τῶν ἐχομένων καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐπιζητεῖν. εἰ δὲ χρὴ λέγειν τί ἕκαστον αὐτῶν, οἷον τί τὸ νοητικὸν ἢ τὸ αἰσθητικὸν ἢ τὸ θρεπτικόν, πρότερον ἔτι λεκτέον τί τὸ νοεῖν καὶ τί τὸ αἰσθάνεσθαι· πρότεραι γάρ εἰσι τῶν δυνάμεων αἱ ἐνέργειαι καὶ αἱ πράξεις κατὰ τὸν λόγον. εἰ δ' οὕτως, τούτων δ' ἔτι πρότερα τὰ ἀντικείμενα δεῖ τεθεωρηκέναι, περὶ ἐκείνων πρῶτον ἂν δέοι διορίσαι διὰ τὴν
2 αὐτὴν αἰτίαν, οἷον περὶ τροφῆς καὶ αἰσθητοῦ καὶ νοητοῦ. ὥστε πρῶτον περὶ τροφῆς καὶ γεννήσεως λεκτέον· ἡ γὰρ θρεπτικὴ ψυχὴ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει, καὶ πρώτη καὶ κοινοτάτη δύναμίς ἐστι ψυχῆς, καθ' ἣν ὑπάρχει τὸ ζῆν ἅπασιν. ἧς ἐστὶν ἔργα γεννῆσαι καὶ τροφῇ χρῆσθαι· φυσικώτατον γὰρ τῶν ἔργων τοῖς ζῶσιν, ὅσα τέλεια καὶ μὴ πηρώματα ἢ τὴν γένεσιν αὐτομάτην ἔχει, τὸ ποιῆσαι ἕτερον οἷον αὐτό, ζῷον μὲν ζῷον, φυτὸν δὲ φυτόν, ἵνα τοῦ ἀεὶ καὶ τοῦ θείου μετέχωσιν ᾗ δύνανται· πάντα γὰρ ἐκείνου ὀρέγεται, καὶ ἐκείνου ἕνεκα πράττει 415b
ὅσα πράττει κατὰ φύσιν. τὸ δ' οὗ ἕνεκα διττόν, τὸ μὲν οὗ, τὸ δὲ ᾧ. ἐπεὶ οὖν κοινωνεῖν ἀδυνατεῖ τοῦ ἀεὶ καὶ τοῦ θείου τῇ συνεχείᾳ, διὰ τὸ μηδὲν ἐνδέχεσθαι τῶν φθαρτῶν ταὐτὸ καὶ ἓν ἀριθμῷ διαμένειν, ᾗ δύναται μετέχειν ἕκαστον, κοινωνεῖ

8. *ἐλάχιστον* S U V W X, *ἐλάχιστα* etiam Philop. Soph. ‖ *διάνοιαν, οἷον ὁ* (*ὁ* om. E et Soph.) *ἄνθρωπος ἢ τι* (*ἢ εἴ τι* Soph.) *τοιοῦτον ἄλλο ὑπάρχει. οἷς* W y et a prima manu margo E (Trend.) et Soph. ‖ 11. *ταύτῃ μόνον* S U X, *ταύτῃ μόνῃ* Them. Philop. Soph. ‖ 15. *τί ἐστιν* om. S U X, leg. Them. Simpl. Philop. ‖ 16. *ἢ καὶ* S U X Bek. Trend., *ἢ* om. Simpl. Soph. Torst. ‖ 18. *πρότεραι*] *πρότερον* S T U V W X Bek. Trend., *πρότεραι* E (Trend. Bus.) y Them. Soph. Torst. Belger in ed. alt. Trend. ‖ 20. *τὸν* om. E Soph. ‖ *δ'* ante *ἔτι* omnes codd., insertum E (Trend.) ‖ 21. *δεῖ τεθ.* om. W, leg. Philop. Soph., *διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν* post *τεθεωρηκέναι* transponenda esse censet Christ ‖ 23. *γενέσεως* P, *καὶ γεννήσεως* deleri vult Essen, progr. Stargard 1866, p. 23. ‖ 24. *καὶ* ante *τοῖς* om. V, ante *πρ.* om. U V X y ‖ 25. *ἧς*] *οἷς* V W, *ἧς* etiam Them. Philop. Soph. ‖ 26. *γεννῆσαί τε καὶ* W, etiam Philop. Soph. ‖ *χρήσασθαι* S T U V X Soph. Trend., *χρῆσθαι* Philop. ad hunc locum et ad 416a, 18 (279, 1) ‖ *φυσικώτερον* E (Trend.) et pr. y, *φυσικώτατον* etiam Simpl. Philop. Soph. ‖ 27. *ζώοις* S X, *ζῶσι* Them.

ταύτῃ, τὸ μὲν μᾶλλον τὸ δ' ἧττον· καὶ διαμένει οὐκ αὐτὸ
ἀλλ' οἷον αὐτό, ἀριθμῷ μὲν οὐχ ἕν, εἴδει δ' ἕν.
3 ἔστι δὲ ἡ ψυχὴ τοῦ ζῶντος σώματος αἰτία καὶ ἀρχή. ταῦτα
δὲ πολλαχῶς λέγεται. ὁμοίως δ' ἡ ψυχὴ κατὰ τοὺς διωρισμένους
τρόπους τρεῖς αἰτία· καὶ γὰρ ὅθεν ἡ κίνησις αὐτή, καὶ οὗ
ἕνεκα, καὶ ὡς ἡ οὐσία τῶν ἐμψύχων σωμάτων ἡ ψυχὴ
4 αἰτία. ὅτι μὲν οὖν ὡς οὐσία, δῆλον· τὸ γὰρ αἴτιον τοῦ εἶναι
πᾶσιν ἡ οὐσία, τὸ δὲ ζῆν τοῖς ζῶσι τὸ εἶναί ἐστιν, αἰτία δὲ
καὶ ἀρχὴ τούτου ἡ ψυχή. ἔτι τοῦ δυνάμει ὄντος λόγος ἡ
5 ἐντελέχεια. φανερὸν δ' ὡς καὶ οὗ ἕνεκεν ἡ ψυχὴ αἰτία·
ὥσπερ γὰρ ὁ νοῦς ἕνεκά του ποιεῖ, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ
φύσις, καὶ τοῦτ' ἔστιν αὐτῆς τέλος. τοιοῦτον δ' ἐν τοῖς ζῴοις ἡ
ψυχὴ καὶ κατὰ φύσιν· πάντα γὰρ τὰ φυσικὰ σώματα τῆς
ψυχῆς ὄργανα, καὶ καθάπερ τὰ τῶν ζῴων, οὕτω καὶ τὰ
τῶν φυτῶν, ὡς ἕνεκα τῆς ψυχῆς ὄντα. διττῶς δὲ τὸ οὗ
6 ἕνεκα, τό τε οὗ καὶ τὸ ᾧ. ἀλλὰ μὴν καὶ ὅθεν πρῶτον ἡ
κατὰ τόπον κίνησις, ψυχή. οὐ πᾶσι δ' ὑπάρχει τοῖς ζῶσιν
ἡ δύναμις αὕτη. ἔστι δὲ καὶ ἀλλοίωσις καὶ αὔξησις κατὰ
ψυχήν· ἡ μὲν γὰρ αἴσθησις ἀλλοίωσίς τις εἶναι δοκεῖ, αἰ-
σθάνεται δ' οὐθὲν ὃ μὴ μετέχει ψυχῆς. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ αὐ-
ξήσεώς τε καὶ φθίσεως ἔχει· οὐδὲν γὰρ φθίνει οὐδ' αὔξεται
φυσικῶς μὴ τρεφόμενον, τρέφεται δ' οὐθὲν ὃ μὴ κοινωνεῖ
7 ζωῆς. Ἐμπεδοκλῆς δ' οὐ καλῶς εἴρηκε τοῦτο, προστιθεὶς τὴν
αὔξησιν συμβαίνειν τοῖς φυτοῖς κάτω μὲν συρριζουμένοις
διὰ τὸ τὴν γῆν οὕτω φέρεσθαι κατὰ φύσιν, ἄνω δὲ διὰ τὸ 416a
πῦρ ὡσαύτως. οὔτε γὰρ τὸ ἄνω καὶ κάτω καλῶς λαμβά-
νει· οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ πᾶσι τὸ ἄνω καὶ κάτω καὶ τῷ παντί,
ἀλλ' ὡς ἡ κεφαλὴ τῶν ζῴων, οὕτως αἱ ῥίζαι τῶν φυτῶν,

7. post δ' ἕν addit *διόπερ τὸ σπέρμα τῶν ζῴων καὶ τῶν φυτῶν ὀργανόν ἐστι τῆς ψυχῆς* T, et singulis verbis mutatis vel omissis V X U m, apud veteres commentatores praeter Sophoniam nullum huius additamenti vestigium ‖ 8. *ἔστι δὲ*...28. *ζωῆς* num ab Ar. scripta fuerint dubitat Susemihl, Oecon., p. 84, et ne sequentia quidem 28. *Ἐμπεδοκλῆς*...416 a, 18 *ὕλης* satis conexa esse cum praecedentibus et sequentibus opinatur ‖ 9. *ὅμως* S U W X, *ὁμοίως* etiam Them. Philop. ‖ *διῃρημένους* S U et pr. X, *διωρισμένους* Them. Philop. 273, 9 ‖ 10. *αὑτῇ* unc. inclusit Biehl, *αὑτῇ* E S, *αὕτη* Rodier, *αὐτή* reliqui omnes ‖ 11. *ἡ* ante *οὐσία* om. U X ‖ 13. *αἴτιον* E, *αἰτία* etiam Philop. Soph. ‖ 14. *τούτου* E fol. 1 r° (vid. append.) P Soph. 58, 31 et, ut videtur, Simpl. 111, 13 Philop. 271, 34. 37. 273, 19 sq., recepit Rodier, ceteri et scripti et impressi *τούτων* ‖ *τοῦ ἐν δυν.* S U X, *ἐν* om. Simpl. ‖ 15. *ἕνεκα* S T U V W X Soph. ‖ 16. *νοεῖ* E S T V, *ποιεῖ* etiam Philop. Soph. ‖ 17. *αὑτῇ* U V W X Soph. Bek. Trend.,

εἰ χρὴ τὰ ὄργανα λέγειν ἕτερα καὶ ταὐτὰ τοῖς ἔργοις. πρὸς δὲ τούτοις τί τὸ συνέχον εἰς τἀναντία φερόμενα τὸ πῦρ καὶ τὴν γῆν; διασπασθήσεται γάρ, εἰ μή τι ἔσται τὸ κωλύον· εἰ δ' ἔσται, τοῦτ' ἐστὶν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ αἴτιον τοῦ αὐ-
8 ξάνεσθαι καὶ τρέφεσθαι. δοκεῖ δέ τισιν ἡ τοῦ πυρὸς φύσις ἁπλῶς αἰτία τῆς τροφῆς καὶ τῆς αὐξήσεως εἶναι· καὶ γὰρ αὐτὸ φαίνεται μόνον τῶν σωμάτων ἢ τῶν στοιχείων τρεφόμενον καὶ αὐξόμενον. διὸ καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς καὶ ἐν τοῖς ζῴοις ὑπολάβοι τις ἂν τοῦτο εἶναι τὸ ἐργαζόμενον. τὸ δὲ συναίτιον μέν πώς ἐστιν, οὐ μὴν ἁπλῶς γε αἴτιον, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ ψυχή· ἡ μὲν γὰρ τοῦ πυρὸς αὔξησις εἰς ἄπειρον, ἕως ἂν ᾖ τὸ καυστόν, τῶν δὲ φύσει συνισταμένων πάντων ἐστὶ πέρας καὶ λόγος μεγέθους τε καὶ αὐξήσεως· ταῦτα δὲ τῆς ψυχῆς, ἀλλ' οὐ πυρός, καὶ λόγου μᾶλλον ἢ ὕλης.

9 ἐπεὶ δ' ἡ αὐτὴ δύναμις τῆς ψυχῆς θρεπτικὴ καὶ γεννητική, καὶ περὶ τροφῆς ἀναγκαῖον διωρίσθαι πρῶτον· ἀφορίζεται γὰρ πρὸς τὰς ἄλλας δυνάμεις τῷ ἔργῳ τούτῳ. δοκεῖ δ' εἶναι ἡ τροφὴ τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ, οὐ πᾶν δὲ παντί, ἀλλ' ὅσα τῶν ἐναντίων μὴ μόνον γένεσιν ἐξ ἀλλήλων ἔχουσιν ἀλλὰ καὶ αὔξησιν· γίνεται γὰρ πολλὰ ἐξ ἀλλήλων, ἀλλ' οὐ πάντα ποσά, οἷον ὑγιὲς ἐκ κάμνοντος. φαίνεται δ' οὐδ' ἐκεῖνα τὸν αὐτὸν τρόπον ἀλλήλοις εἶναι τροφή, ἀλλὰ τὸ μὲν ὕδωρ τῷ πυρὶ τροφή, τὸ δὲ πῦρ οὐ τρέφει τὸ ὕδωρ. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἁπλοῖς σώμασι ταῦτ' εἶναι δοκεῖ μάλιστα τὸ μὲν
10 τροφὴ τὸ δὲ τρεφόμενον. ἀπορίαν δ' ἔχει· φασὶ γὰρ οἱ μὲν τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ τρέφεσθαι, καθάπερ καὶ αὐξάνεσθαι, τοῖς δ' ὥσπερ εἴπομεν τοὔμπαλιν δοκεῖ, τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ, ὡς ἀπαθοῦς ὄντος τοῦ ὁμοίου ὑπὸ τοῦ ὁμοίου, τὴν δὲ τροφὴν μεταβάλλειν καὶ πέττεσθαι· ἡ δὲ μεταβολὴ πᾶσιν εἰς τὸ ἀντικείμενον ἢ τὸ μεταξύ. ἔτι πάσχει τι ἡ τροφὴ ὑπὸ τοῦ τρεφομένου, ἀλλ' οὐ τοῦτο ὑπὸ τῆς

5. post *ἔργοις* addunt edit. Ald. et Basil.: *τὸ δ' αὐτὸ λέγειν ὄργανον ᾧ ἂν ᾖ τὸ αὐτὸ ἔργον*, quae fluxisse e prima editione iudicat Torst., nihil huius additamenti habent veteres interpretes || 7. *κωλῦσον* S U V W Soph. Bek. Trend. || 11. *ἢ τῶν στοιχείων* unc. incl. Torst., leg. haec verba omissis verbis *τῶν σωμάτων ἢ* Them. Simpl., Soph. habet *τῶν σωμ. καὶ τῶν στοιχ.* 59, 33 || 12. *αὐξανόμενον* S U V W X Them., *αὐξόμενον* etiam Philop. Soph. || 15. *ἡ* ante *ψ.* insert. E_1 (Bhl.), leg. Them. || 17. *μεγέθους τε καὶ*] *τε* om. T U V X, *καὶ μεγέθους καὶ* S Them. || 18. *τῆς* om. S U V W X Bek. Trend. Them. Soph. et, ut videtur, Philop. 278, 9 || 20. *καὶ περὶ* E T W, *καὶ* om. Philop. Them. Bek. Trend.

τροφῆς, ὥσπερ οὐδ᾽ ὁ τέκτων ὑπὸ τῆς ὕλης, ἀλλ᾽ ὑπ᾽ ἐκεί- 416b
νου αὕτη· ὁ δὲ τέκτων μεταβάλλει μόνον εἰς ἐνέργειαν ἐξ
11 ἀργίας. πότερον δ᾽ ἐστὶν ἡ τροφὴ τὸ τελευταῖον προσγινό-
μενον ἢ τὸ πρῶτον, ἔχει διαφοράν. εἰ δ᾽ ἄμφω, ἀλλ᾽ ἡ
μὲν ἄπεπτος ἡ δὲ πεπεμμένη, ἀμφοτέρως ἂν ἐνδέχοιτο τὴν
τροφὴν λέγειν· ᾗ μὲν γὰρ ἄπεπτος, τὸ ἐναντίον τῷ ἐναν-
τίῳ τρέφεται, ᾗ δὲ πεπεμμένη, τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ. ὥστε
φανερὸν ὅτι λέγουσί τινα τρόπον ἀμφότεροι καὶ ὀρθῶς καὶ
12 οὐκ ὀρθῶς. ἐπεὶ δ᾽ οὐθὲν τρέφεται μὴ μετέχον ζωῆς, τὸ ἔμ-
ψυχον ἂν εἴη σῶμα τὸ τρεφόμενον, ᾗ ἔμψυχον, ὥστε καὶ
13 ἡ τροφὴ πρὸς ἔμψυχόν ἐστι καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκός. ἔστι
δ᾽ ἕτερον τροφῇ καὶ αὐξητικῷ εἶναι· ᾗ μὲν γὰρ ποσόν τι
τὸ ἔμψυχον, αὐξητικόν, ᾗ δὲ τόδε τι καὶ οὐσία, τροφή·
σώζει γὰρ τὴν οὐσίαν, καὶ μέχρι τούτου ἐστὶν ἕως ἂν
τρέφηται· καὶ γενέσεως ποιητικόν, οὐ τοῦ τρεφομένου, ἀλλ᾽
οἷον τὸ τρεφόμενον· ἤδη γάρ ἐστιν αὐτοῦ ἡ οὐσία, γεννᾷ δ᾽
οὐθὲν αὐτὸ ἑαυτό, ἀλλὰ σώζει. ὥσθ᾽ ἡ μὲν τοιαύτη τῆς
ψυχῆς ἀρχὴ δύναμίς ἐστιν οἵα σώζειν τὸ ἔχον αὐτὴν ᾗ
τοιοῦτον, ἡ δὲ τροφὴ παρασκευάζει ἐνεργεῖν. διὸ στερηθὲν
14 τροφῆς οὐ δύναται εἶναι. ἐπεὶ δ᾽ ἐστὶ τρία, τὸ τρεφόμενον
καὶ ᾧ τρέφεται καὶ τὸ τρέφον, τὸ μὲν τρέφον ἐστὶν ἡ
πρώτη ψυχή, τὸ δὲ τρεφόμενον τὸ ἔχον ταύτην σῶμα, ᾧ
15 δὲ τρέφεται, ἡ τροφή. ἐπεὶ δὲ ἀπὸ τοῦ τέλους ἅπαντα
προσαγορεύειν δίκαιον, τέλος δὲ τὸ γεννῆσαι οἷον αὐτό,
16 εἴη ἂν ἡ πρώτη ψυχὴ γεννητικὴ οἷον αὐτό. ἔστι δὲ ᾧ τρέ-
φεται διττόν, ὥσπερ καὶ ᾧ κυβερνᾷ, καὶ ἡ χεὶρ καὶ τὸ πη-
δάλιον, τὸ μὲν κινοῦν καὶ κινούμενον, τὸ δὲ κινούμενον <μόνον>.

416 b, 3. *προσκρινόμενον* in interpr. Them. Philop., *προσγινόμενον* etiam Soph. ‖ 11. *πρὸς τὸ ἔμψ.* Them. Simpl., post *ἔμψυχον* addendum *ᾗ ἔμψυχον* aut *καὶ* delendum censet Susemihl ‖ 12. *τροφὴ* E Soph. v. l. (*τροφῇ* e codd. Hayduck 62, 6), *τροφῇ* etiam Them. ‖ 14. *ἂν καὶ τρέφηι* T W, *ἂν τρέφῃ* E (Stapf.), *ἂν τρέφηται* P Soph., *ἂν τρέφῃ* y, vulgo *ἂν καὶ τρέφηται* ‖ 15. *γεννήσεως* E S Soph., *γενέσεως* etiam Them. Philop. ‖ post *ποιητικόν* virgulam posuit Torst. ‖ 16. *αὐτοῦ ἡ οὐσία* S T V W X Soph., *ἡ οὐσία αὐτοῦ* Philop., *αὐτὴ ἡ οὐσία* E U vet. transl. Bek. Trend., Them. interpretatur *τοῦτο γὰρ ἔστιν*, unc. incl. haec verba Torst. ‖ 17. *αὐτὸ* om. E (Trend.) et T V W, leg. Philop. Soph. ‖ 18. *ἔχον* etiam Philop. Soph., *δεχόμενον* E W y ‖ 22. *ταύτην* T X y et E (Bus.) et, ut videtur, Them. 53, 19, *αὐτὴν* reliqui ante Biehlium omnes, etiam Philop. Soph. ‖ 23. *ἐπεὶ δὲ*...25. *αὐτό* collocanda esse ante 20 *ἐπεὶ* censet Torst., eodem loco, quo vulgata, haec verba legerunt Them. Philop. Soph. ‖ 25. *γεννητικὸν* E S T W X, *γεννητικὴ* etiam Soph. ‖ *τρέφει* T y et, ut videtur, Them. 53, 26, *τρέφεται* etiam Soph. ‖

πᾶσαν δ' ἀναγκαῖον τροφὴν δύνασθαι πέττεσθαι, ἐργάζεται δὲ τὴν πέψιν τὸ θερμόν· διὸ πᾶν ἔμψυχον ἔχει θερμότητα. τύπῳ μὲν οὖν ἡ τροφὴ τί ἐστιν εἴρηται· διασαφητέον δ' ἐστὶν ὕστερον περὶ αὐτῆς ἐν τοῖς οἰκείοις λόγοις.

5 Διωρισμένων δὲ τούτων λέγωμεν κοινῇ περὶ πάσης αἰσθήσεως. ἡ δ' αἴσθησις ἐν τῷ κινεῖσθαί τε καὶ πάσχειν συμβαίνει, καθάπερ εἴρηται· δοκεῖ γὰρ ἀλλοίωσίς τις εἶναι. φασὶ δέ τινες καὶ τὸ ὅμοιον ὑπὸ τοῦ ὁμοίου πάσχειν. τοῦτο δὲ πῶς δυνατὸν ἢ ἀδύνατον, εἰρήκαμεν ἐν τοῖς καθόλου 417a

2 λόγοις περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν. ἔχει δ' ἀπορίαν διὰ τί καὶ τῶν αἰσθήσεων αὐτῶν οὐ γίνεται αἴσθησις, καὶ διὰ τί ἄνευ τῶν ἔξω οὐ ποιοῦσιν αἴσθησιν, ἐνόντος πυρὸς καὶ γῆς καὶ τῶν ἄλλων στοιχείων, ὧν ἐστὶν ἡ αἴσθησις καθ' αὑτὰ ἢ τὰ συμβεβηκότα τούτοις. δῆλον οὖν ὅτι τὸ αἰσθητικὸν οὐκ ἔστιν ἐνεργείᾳ, ἀλλὰ δυνάμει μόνον. διὸ καθάπερ τὸ καυστὸν οὐ καίεται αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἄνευ τοῦ καυστικοῦ· ἔκαιε γὰρ ἂν ἑαυτό, καὶ οὐθὲν ἐδεῖτο τοῦ ἐντελεχείᾳ πυρὸς ὄντος. ἐπειδὴ δὲ τὸ αἰσθάνεσθαι λέγομεν διχῶς (τό τε γὰρ δυνάμει ἀκοῦον καὶ ὁρῶν ἀκούειν καὶ ὁρᾶν λέγομεν, κἂν τύχῃ καθεῦδον, καὶ τὸ ἤδη ἐνεργοῦν), διχῶς ἂν λέγοιτο καὶ ἡ αἴσθησις, ἡ μὲν ὡς δυνάμει, ἡ δὲ ὡς ἐνεργείᾳ. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ αἰσθάνε-

3 σθαι, τό τε δυνάμει ὂν καὶ τὸ ἐνεργείᾳ. πρῶτον μὲν οὖν ὡς τοῦ αὐτοῦ ὄντος τοῦ πάσχειν καὶ τοῦ κινεῖσθαι καὶ τοῦ ἐνεργεῖν λέγωμεν· καὶ γὰρ ἔστιν ἡ κίνησις ἐνέργειά τις, ἀτελὴς μέντοι, καθάπερ ἐν ἑτέροις εἴρηται. πάντα δὲ πάσχει καὶ κινεῖται ὑπὸ τοῦ ποιητικοῦ καὶ ἐνεργείᾳ ὄντος. διὸ ἔστι μὲν ὡς ὑπὸ τοῦ ὁμοίου πάσχει, ἔστι δὲ ὡς ὑπὸ τοῦ ἀνομοίου, καθάπερ εἴπομεν· πάσχει μὲν γὰρ τὸ ἀνόμοιον, πεπονθὸς δ' ὅμοιόν ἐστιν.

32. λέγομεν VWX Them. Soph., λέγωμεν etiam Alex. ἀπ. καὶ λύσ. 82, 23 || 33. τε] τι STWX et sine dubio Them. Simpl. Marchl, Arist. Tierseele, p. 17, 3, τι τὸ αἰσθητήριον V, Alex. variat, l. l. p. 82, 27 et 86, 20 τι, sed p. 86, 5 τε || 417 a, 1. εἴρηται V, εἴρηται μὲν Simpl. Philop. ad hunc locum et Alex. ap. Philop., εἴρηται μὲν καὶ S et ad 417 a, 14. Philop., εἰρήκαμεν καὶ T W X, reliqui εἰρήκαμεν, etiam, ut videtur, Soph. 63, 23 || καὶ ἐν STUWX || 2. post πάσχειν Alex. ap. Philop. tradit ferri etiam lectionem: λεκτέον δὲ καὶ νῦν, quod additamentum fort. leg. et Them. et Soph., non leg. Simpl. Philop. || 3. οὐ post 2. τί SUX || 4. αἰσθήσεις SUX || 7. διὸ om. VW, leg. Philop. ad 417 b, 16. || καθάπερ] καὶ καθάπερ U, οὐκ αἰσθάνεται καθάπερ TX, καθάπερ οὐκ αἰσθάνεται S || 8. καθ' ἑαυτὸ E Torst., ὑφ' ἑαυτοῦ S Them., ὑφ' αὑτοῦ U V, καθ' αὑτὸ etiam Soph. || 9. αὑτό UX || 10. τὸ αἰσθανόμενον Soph. || ἀκοῦον καὶ ὁρῶν omnes codd., etiam E (Trend. et, Torstrikio teste, Bek.) || 13. δύναμις et ἐνέργεια P || ὁμοίως... 14. ἐνεργείᾳ, quae

4 διαιρετέον δὲ καὶ περὶ δυνάμεως καὶ ἐντελεχείας· νῦν γὰρ ἁπλῶς λέγομεν περὶ αὐτῶν. ἔστι μὲν γὰρ οὕτως ἐπιστῆμόν τι ὡς ἂν εἴποιμεν ἄνθρωπον ἐπιστήμονα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος τῶν ἐπιστημόνων καὶ ἐχόντων ἐπιστήμην· ἔστι δ' ὡς ἤδη λέγομεν ἐπιστήμονα τὸν ἔχοντα τὴν γραμματικήν· ἑκάτερος δὲ τούτων οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον δυνατός ἐστιν, ἀλλ' ὁ μὲν ὅτι τὸ γένος τοιοῦτον καὶ ἡ ὕλη, ὁ δ' ὅτι βουληθεὶς δυνατὸς θεωρεῖν, ἂν μή τι κωλύσῃ τῶν ἔξωθεν· ὁ δ' ἤδη θεωρῶν, ἐντελεχείᾳ ὢν καὶ κυρίως ἐπιστάμενος τόδε τὸ Α. ἀμφότεροι μὲν οὖν οἱ πρῶτοι κατὰ δύναμιν ἐπιστήμονες, ἀλλ' ὁ μὲν διὰ μαθήσεως ἀλλοιωθεὶς καὶ πολλάκις ἐξ ἐναντίας μεταβαλὼν ἕξεως, ὁ δὲ ἐκ τοῦ ἔχειν τὴν αἴσθησιν ἢ τὴν γραμματικήν, μὴ ἐνεργεῖν δ' εἰς τὸ ἐνεργεῖν ἄλλον 417b τρόπον.

5 οὐκ ἔστι δ' ἁπλοῦν οὐδὲ τὸ πάσχειν, ἀλλὰ τὸ μὲν φθορά τις ὑπὸ τοῦ ἐναντίου, τὸ δὲ σωτηρία μᾶλλον τοῦ δυνάμει ὄντος ὑπὸ τοῦ ἐντελεχείᾳ ὄντος καὶ ὁμοίου οὕτως ὡς δύναμις ἔχει πρὸς ἐντελέχειαν· θεωροῦν γὰρ γίγνεται τὸ ἔχον τὴν ἐπιστήμην, ὅπερ ἢ οὐκ ἔστιν ἀλλοιοῦσθαι (εἰς αὐτὸ γὰρ ἡ ἐπίδοσις καὶ εἰς ἐντελέχειαν) ἢ ἕτερον γένος ἀλλοιώσεως. διὸ οὐ καλῶς ἔχει λέγειν τὸ φρονοῦν, ὅταν φρονῇ, ἀλλοιοῦσθαι, ὥσπερ οὐδὲ τὸν οἰκοδόμον ὅταν οἰκοδομῇ. τὸ μὲν οὖν εἰς ἐντελέχειαν ἄγον ἐκ δυνάμει ὄντος κατὰ τὸ νοοῦν καὶ φρονοῦν οὐ διδασκαλίαν ἀλλ' ἑτέραν ἐπωνυμίαν ἔχειν δίκαιον· τὸ δ' ἐκ δυνάμει ὄντος μανθάνον καὶ λαμβάνον ἐπιστήμην ὑπὸ τοῦ ἐντελεχείᾳ ὄντος καὶ διδασκαλικοῦ ἤτοι οὐδὲ

21. *νῦν μὲν γὰρ* TW, *μὲν* om. Soph., *οὐ γὰρ ἁπλῶς* coni. Roeper in Philol. VII, p. 238 || 22. *ἐλέγομεν* coni. Torst., *λέγομεν* etiam Philop. Soph. || 23. *εἴπωμεν* ETUVWy, *εἴποιμεν* etiam Soph. || 24. *καὶ τῶν ἐχ.* SUX || 25. *ἤδη* hoc loco positum suspectum videtur Torst., defendit Vahlen, Arist. Aufsätze II, p. 26 || 26. *ἑκάτερος...*28. *ἔξωθεν* in parenth. Torst., quod vituperat Vahlen l. l. || 27. om. *ἡ* Simpl. 121, 19, leg. etiam Philop. Soph. || 28. *κωλύῃ* Simpl., *κωλύσῃ* etiam Philop. || *τρίτος δ' ὁ ἤδη* e Soph. scripsit Torst., *τρίτος δ'* habet etiam Them., sed haud dubie per interpretamentum, vulgatam defendit Vahlen l. l. || 29. post *θεωρῶν* virgulam Torst. || *ἄλφα* literis scriptum E (Trend.) || 30. *πρῶτοι* unc. incl. Torst., tuentur Simpl. Soph. et sine dubio Them. 55, 24 || Torst. coni. *ἀμφότεροι μὲν οὖν οἱ κατὰ δύναμιν ἐπιστήμονες ἐνεργείᾳ γίνονται ἐπιστήμονες, ἀλλ'*, tuetur vulgatam etiam Soph. || 32. pro *αἴσθησιν* coni. Torst. *ἀριθμητικὴν*, quod re vera habet Them., *αἴσθησιν* leg. Philop. Simpl. Soph. || 417 b, 4. virgulam post *ὁμοίου* (Bek. Trend.) delevit Torst. || 5. *γὰρ* tuentur praeter omnes codd. Them. Simpl. Philop. Alex. *ἀπ. καὶ λύσ.* 80, 4. 81, 11. 84, 7 || 6. *τὴν* om. SX Alex. 80, 4, leg. Them. Philop. Alex. 81, 11. 84, 7 || *ἑαυτὸ* X Soph., *αὐτὸ* Trend., probat Beare, Greek Theories, p. 234, adn. 2, *αὐτὸ* leg.

πάσχειν φατέον, [ὥσπερ εἴρηται,] ἢ δύο τρόπους εἶναι ἀλ-
λοιώσεως, τήν τε ἐπὶ τὰς στερητικὰς διαθέσεις μεταβολὴν
6 καὶ τὴν ἐπὶ τὰς ἕξεις καὶ τὴν φύσιν. τοῦ δ' αἰσθητικοῦ ἡ μὲν
πρώτη μεταβολὴ γίνεται ὑπὸ τοῦ γεννῶντος, ὅταν δὲ γεν-
νηθῇ, ἔχει ἤδη ὥσπερ ἐπιστήμην καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι. καὶ
τὸ κατ' ἐνέργειαν δὲ ὁμοίως λέγεται τῷ θεωρεῖν· διαφέρει
δέ, ὅτι τοῦ μὲν τὰ ποιητικὰ τῆς ἐνεργείας ἔξωθεν, τὸ ὁρατὸν
καὶ τὸ ἀκουστόν, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν αἰσθητῶν.
αἴτιον δ' ὅτι τῶν καθ' ἕκαστον ἡ κατ' ἐνέργειαν αἴσθησις, ἡ
δ' ἐπιστήμη τῶν καθόλου· ταῦτα δ' ἐν αὐτῇ πώς ἐστι τῇ
ψυχῇ. διὸ νοῆσαι μὲν ἐπ' αὐτῷ, ὁπόταν βούληται, αἰσθά-
νεσθαι δ' οὐκ ἐπ' αὐτῷ· ἀναγκαῖον γὰρ ὑπάρχειν τὸ αἰσθη-
τόν. ὁμοίως δὲ τοῦτ' ἔχει κἀν ταῖς ἐπιστήμαις ταῖς τῶν αἰ-
σθητῶν, καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ὅτι τὰ αἰσθητὰ τῶν καθ'
ἕκαστα καὶ τῶν ἔξωθεν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων διασα-
7 φῆσαι καιρὸς γένοιτ' ἂν καὶ εἰσαῦθις. νῦν δὲ διωρίσθω
τοσοῦτον, ὅτι οὐχ ἁπλοῦ ὄντος τοῦ δυνάμει λεγομένου,
ἀλλὰ τοῦ μὲν ὥσπερ ἂν εἴποιμεν τὸν παῖδα δύνασθαι
στρατηγεῖν, τοῦ δὲ ὡς τὸν ἐν ἡλικίᾳ ὄντα, οὕτως ἔχει τὸ
αἰσθητικόν. ἐπεὶ δ' ἀνώνυμος αὐτῶν ἡ διαφορά, διώρισται
δὲ περὶ αὐτῶν ὅτι ἕτερα καὶ πῶς ἕτερα, χρῆσθαι ἀναγκαῖον τῷ
πάσχειν καὶ ἀλλοιοῦσθαι ὡς κυρίοις ὀνόμασιν. τὸ δ' αἰσθη-
τικὸν δυνάμει ἐστὶν οἷον τὸ αἰσθητὸν ἤδη ἐντελεχείᾳ, καθά-
περ εἴρηται. πάσχει μὲν οὖν οὐχ ὅμοιον ὄν, πεπονθὸς δ'
ὡμοίωται καὶ ἔστιν οἷον ἐκεῖνο.

6 Λεκτέον δὲ καθ' ἑκάστην αἴσθησιν περὶ τῶν αἰσθητῶν
πρῶτον. λέγεται δὲ τὸ αἰσθητὸν τριχῶς, ὧν δύο μὲν καθ'
αὑτά φαμεν αἰσθάνεσθαι, τὸ δὲ ἓν κατὰ συμβεβηκός. τῶν
δὲ δύο τὸ μὲν ἴδιόν ἐστιν ἑκάστης αἰσθήσεως, τὸ δὲ κοινὸν
2 πασῶν. λέγω δ' ἴδιον μὲν ὃ μὴ ἐνδέχεται ἑτέρᾳ αἰσθήσει
αἰσθάνεσθαι, καὶ περὶ ὃ μὴ ἐνδέχεται ἀπατηθῆναι (οἷον

14. *ὥσπερ εἴρηται* praeeunte Hayduckio unc. incl. Biehl, om. SUX Alex. 84, 26 Them. Philop., leg. quidem Soph., fort. post *ἢ* transponenda censet Susemihl || 18. *καὶ* post *αἰσθ.* om. EU, *καὶ τὸ* om. V, leg. *καὶ τὸ* Simpl. Philop. Alex. 85, 3 || 19. *δὲ* om. SV, post *ὁμοίως* ponit E, *κατ' ἐνέργειαν δὲ* leg. etiam Philop. Alex. 85, 4 || 24. *ὅταν* VWX Soph. || 31. *εἴπωμεν* SUX, *εἴποιμεν* etiam Soph. || 418 a, 2. *τὸ* T et E (Trend.) || 3. *δ'* om. ES, *τὸ δὲ* Soph. || 4. *καθάπερ εἴρηται* ante 6. *ἔστιν* transponenda censet Essen || 8. *δυοῖν* SUX || 11. pro *πασῶν* et 19. *πάσαις* Schieboldt, De imag. p. 15, coni. *πλειόνων* et *πλείοσιν* || 12. *οἷον*...14. *διαφοράς* in parenth. posui.

ὄψις χρώματος καὶ ἀκοὴ ψόφου καὶ γεῦσις χυμοῦ, ἡ
δ᾽ ἁφὴ πλείους μὲν ἔχει διαφοράς), ἀλλ᾽ ἑκάστη γε κρίνει
περὶ τούτων, καὶ οὐκ ἀπατᾶται ὅτι χρῶμα οὐδ᾽ ὅτι ψόφος,
3 ἀλλὰ τί τὸ κεχρωσμένον ἢ ποῦ, ἢ τί τὸ ψοφοῦν ἢ ποῦ. τὰ
μὲν οὖν τοιαῦτα λέγεται ἴδια ἑκάστου, κοινὰ δὲ κίνησις, ἠρε-
μία, ἀριθμός, σχῆμα, μέγεθος· τὰ γὰρ τοιαῦτα οὐδεμιᾶς
ἐστὶν ἴδια, ἀλλὰ κοινὰ πάσαις. καὶ γὰρ ἁφῇ κίνησίς τίς
4 ἐστιν αἰσθητὴ καὶ ὄψει. κατὰ συμβεβηκὸς δὲ λέγεται αἰ-
σθητόν, οἷον εἰ τὸ λευκὸν εἴη Διάρους υἱός· κατὰ συμβε-
βηκὸς γὰρ τούτου αἰσθάνεται, ὅτι τῷ λευκῷ συμβέβηκε
τοῦτο οὗ αἰσθάνεται. διὸ καὶ οὐδὲν πάσχει ᾗ τοιοῦτον ὑπὸ τοῦ
αἰσθητοῦ. τῶν δὲ καθ᾽ αὑτὰ αἰσθητῶν τὰ ἴδια κυρίως ἐστὶν
αἰσθητά, καὶ πρὸς ἃ ἡ οὐσία πέφυκεν ἑκάστης αἰσθήσεως.
7 Οὗ μὲν οὖν ἐστὶν ἡ ὄψις, τοῦτ᾽ ἐστὶν ὁρατόν. ὁρατὸν δ᾽
ἐστὶ χρῶμα μέν, καὶ ὃ λόγῳ μὲν ἔστιν εἰπεῖν, ἀνώνυμον δὲ
τυγχάνει ὄν· δῆλον δὲ ἔσται ὃ λέγομεν προελθοῦσι μά-
λιστα. τὸ γὰρ ὁρατόν ἐστι χρῶμα. τοῦτο δ᾽ ἐστὶ τὸ ἐπὶ τοῦ
καθ᾽ αὑτὸ ὁρατοῦ· καθ᾽ αὑτὸ δὲ οὐ τῷ λόγῳ, ἀλλ᾽ ὅτι ἐν
ἑαυτῷ ἔχει τὸ αἴτιον τοῦ εἶναι ὁρατόν. πᾶν δὲ χρῶμα κινη-
τικόν ἐστι τοῦ κατ᾽ ἐνέργειαν διαφανοῦς, καὶ τοῦτ᾽ ἔστιν αὐτοῦ ἡ 418b
φύσις. διόπερ οὐχ ὁρατὸν ἄνευ φωτός, ἀλλὰ πᾶν τὸ ἑκάστου
χρῶμα ἐν φωτὶ ὁρᾶται. διὸ περὶ φωτὸς πρῶτον λεκτέον τί
2 ἐστιν. ἔστι δή τι διαφανές. διαφανὲς δὲ λέγω ὃ ἔστι μὲν
ὁρατόν, οὐ καθ᾽ αὑτὸ δὲ ὁρατὸν ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀλλὰ δι᾽
ἀλλότριον χρῶμα. τοιοῦτον δέ ἐστιν ἀὴρ καὶ ὕδωρ καὶ πολλὰ
τῶν στερεῶν· οὐ γὰρ ᾗ ὕδωρ οὐδ᾽ ᾗ ἀήρ, διαφανές, ἀλλ᾽ ὅτι

13. post *χυμοῦ* vulg. punct. || 13. *ἡ*...14. *διαφοράς* in parenth. ponenda censet Susemihl || 14. post *διαφοράς* vulg. colon, post *διαφοράς* signum orationis imperfectae ponit Torst., cui adversatur Barco || ante *ἑκάστη* addendum *ὡς* censet Essen || *ἕκαστον* P || 17. *ἑκάστης* W Soph. 70, 33, de Them. 57, 36 non liquet, *ἑκάστη* X, vulgatam defendit Barco || 19. *πάσαις* om. U X et pr. S, *πάντων* rc. S, *πασῶν* videtur legisse Philop. 315, 10 || *γὰρ ἡ ἁφῇ* E (Bhl.) || 20. *ὄψει*] *γεύσει* coni. Steinhart || post *ὄψει* editi ante Bekkerum omnes, ut videtur: *καθ᾽ αὑτὰ μὲν οὖν ἐστὶν αἰσθητὰ ταῦτα*, quae legit etiam Soph. || 21. *διάρρους υἱὸς* E T Soph. v. l. (*Διάρους υἱὸς* e codd. Hayduck 71, 4), *διάρρου υἱὸς* V, *υἱὸς* om. W, *Διάρους υἱὸς* Simpl., et *Διάρους υἱὸς* et *Διάρης* Them., *Διάρης* Philop., qui in nonnullis *ἀντιγράφοις* etiam scripturam esse *Διᾶρους υἱὸς* commemorat || 23. *οὗ αἰσθάνεται* ante 22. *συμβέβηκε* transponenda censet Essen || *καὶ* om. S U V || *ᾗ* om. S U X, tuentur et *καὶ* et *ᾗ* Them. Soph. || 26. *ἡ* om. S U || 27. *μέν* post *χρῶμα* E W Biehl Rodier, *τε* reliqui omnes, etiam Philop. Simpl. || 28. *προελθοῦσι· μάλιστα γὰρ* coni. Essen II, 42 || *μάλιστα* om. S U X, leg. Soph. || 29. *τοῦτο*...31. *ὁρατόν* unc. includenda censet Susemihl || 29, 30. *τῶν καθ᾽ αὑτὸ ὁρατῶν* T W et E_1 (Bus.), *τοῦ*...*ὁρατοῦ* etiam Simpl. Philop. Soph. ||

ἐστὶ φύσις ὑπάρχουσα ἡ αὐτὴ ἐν τούτοις ἀμφοτέροις καὶ ἐν τῷ ἀϊδίῳ τῷ ἄνω σώματι. φῶς δέ ἐστιν ἡ τούτου ἐνέργεια, τοῦ διαφανοῦς ᾗ διαφανές. δυνάμει δὲ ἐν ᾧ τοῦτ᾽ ἐστὶ καὶ τὸ σκότος. τὸ δὲ φῶς οἷον χρῶμά ἐστι τοῦ διαφανοῦς, ὅταν ᾖ ἐντελεχείᾳ διαφανὲς ὑπὸ πυρὸς ἢ τοιούτου οἷον τὸ ἄνω σῶμα· καὶ γὰρ τούτῳ τι ὑπάρχει ἓν καὶ ταὐτόν. τί μὲν οὖν τὸ διαφανὲς καὶ τί τὸ φῶς, εἴρηται, ὅτι οὔτε πῦρ οὔθ᾽ ὅλως σῶμα οὐδ᾽ ἀπορροὴ σώματος οὐδενός (εἴη γὰρ ἂν σῶμά τι καὶ οὕτως), ἀλλὰ πυρὸς ἢ τοιούτου τινὸς παρουσία ἐν τῷ διαφανεῖ· οὐδὲ γὰρ δύο σώματα ἅμα δυνατὸν ἐν τῷ αὐτῷ εἶναι·
3 δοκεῖ τε τὸ φῶς ἐναντίον εἶναι τῷ σκότει· ἔστι δὲ τὸ σκότος στέρησις τῆς τοιαύτης ἕξεως ἐκ διαφανοῦς, ὥστε δῆλον ὅτι καὶ ἡ τούτου παρουσία τὸ φῶς ἐστίν. καὶ οὐκ ὀρθῶς Ἐμπεδοκλῆς, οὐδ᾽ εἴ τις ἄλλος οὕτως εἴρηκεν, ὡς φερομένου τοῦ φωτὸς καὶ γιγνομένου ποτὲ μεταξὺ τῆς γῆς καὶ τοῦ περιέχοντος, ἡμᾶς δὲ λανθάνοντος· τοῦτο γάρ ἐστι καὶ παρὰ τὴν τοῦ λόγου ἐνάργειαν καὶ παρὰ τὰ φαινόμενα· ἐν μικρῷ μὲν γὰρ διαστήματι λάθοι ἄν, ἀπ᾽ ἀνατολῆς δ᾽ ἐπὶ
4 δυσμὰς τὸ λανθάνειν μέγα λίαν τὸ αἴτημα. ἔστι δὲ χρώματος μὲν δεκτικὸν τὸ ἄχρουν, ψόφου δὲ τὸ ἄψοφον. ἄχρουν δ᾽ ἐστὶ τὸ διαφανὲς καὶ τὸ ἀόρατον ἢ τὸ μόλις ὁρώμενον, οἷον δοκεῖ τὸ σκοτεινόν. τοιοῦτον δὲ τὸ διαφανὲς μέν, ἀλλ᾽ οὐχ ὅταν ᾖ ἐντελεχείᾳ διαφανές, ἀλλ᾽ ὅταν δυνάμει· ἡ γὰρ αὐτὴ φύσις ὁτὲ μὲν σκότος ὁτὲ δὲ φῶς ἐστίν. οὐ πάντα δὲ ὁρατὰ ἐν φωτί ἐστιν, ἀλλὰ μόνον ἑκάστου 419a
τὸ οἰκεῖον χρῶμα· ἔνια γὰρ ἐν μὲν τῷ φωτὶ οὐχ ὁρᾶται, ἐν δὲ τῷ σκότει ποιεῖ αἴσθησιν, οἷον τὰ πυρώδη φαινόμενα καὶ λάμποντα (ἀνώνυμα δ᾽ ἐστὶ ταῦτα ἑνὶ ὀνόματι), οἷον

8. *ἐστί τις φύσις* U X Them. Simpl. Soph. Torst., om. *τις* reliqui || *ἐνυπάρχουσα* S U V X Them. Bek. Trend. || *καὶ*...9. *σώματι* unc. includenda censet Susemihl || 9. virgulam post *ἐνέργ.* om. Bek. Trend., *ἐνέργεια καὶ τοῦ διαφανοῦς* coni. Trend. || 10. virgulam post *ἐστὶ* Bek., post *δὲ* Torst., *δυνάμει δὲ καὶ ἐν ᾧ τοῦτ᾽ ἐστί, τὸ σκότος* coni. Steinhart || 11. *ᾖ* om. E || 12. *ἢ*...13. *ταὐτόν* unc. includenda censent Susemihl et Essen II, 43 || 14. *εἴρηται καὶ τί τὸ φῶς* V, similiter in paraphr. Them. || 15. post *σῶμα* transferenda esse, quae nunc 17. leguntur, ita: *σῶμα (οὐδὲ γὰρ...εἶναι), οὐδ᾽ ἀπορροὴ* censet Torst., eundem, quem vulgata, ordinem servant Them. Simpl. Philop. || *οὔτε* T V W, *οὐδὲ* etiam Them. || 16. *ἢ τοιούτου τινὸς* unc. includenda censet Susemihl || 18. *τε*] *δὲ* T U V X Bek. Trend. || *σκότω* E S || *ὁ* T U, om. V || 20. *τὸ φῶς ἡ τούτου παρουσία* S U X, vulgatam tuetur Them. || 22. *τεινομένου* E V et vet. transl. Stapfer, Krit. Stud. p. 16 Biehl Rodier, vulgo *γιγνομένου*, etiam Them. 60, 28 Diels, Fragmente der Vorsokr. p. 170, 38 || *ποτὲ*] *πρότερον εἰς τὸ*

μύκης, κέρας, κεφαλαὶ ἰχθύων καὶ λεπίδες καὶ ὀφθαλ-
μοί· ἀλλ' οὐδενὸς ὁρᾶται τούτων τὸ οἰκεῖον χρῶμα. δι' ἣν
5 μὲν οὖν αἰτίαν ταῦτα ὁρᾶται, ἄλλος λόγος· νῦν δ' ἐπὶ το-
σοῦτον φανερόν ἐστιν, ὅτι τὸ μὲν ἐν φωτὶ ὁρώμενον χρῶμα.
διὸ καὶ οὐχ ὁρᾶται ἄνευ φωτός· τοῦτο γὰρ ἦν αὐτῷ τὸ
χρώματι εἶναι, τὸ κινητικῷ εἶναι τοῦ κατ' ἐνέργειαν διαφα-
νοῦς· ἡ δ' ἐντελέχεια τοῦ διαφανοῦς φῶς ἐστίν. σημεῖον δὲ τού-
του φανερόν· ἐὰν γάρ τις θῇ τὸ ἔχον χρῶμα ἐπ' αὐτὴν
τὴν ὄψιν, οὐκ ὄψεται· ἀλλὰ τὸ μὲν χρῶμα κινεῖ τὸ δια-
φανές, οἷον τὸν ἀέρα, ὑπὸ τούτου δὲ συνεχοῦς ὄντος κινεῖται
6 τὸ αἰσθητήριον. οὐ γὰρ καλῶς τοῦτο λέγει Δημόκριτος οἰό-
μενος, εἰ γένοιτο κενὸν τὸ μεταξύ, ὁρᾶσθαι ἂν ἀκριβῶς, καὶ
εἰ μύρμηξ ἐν τῷ οὐρανῷ εἴη· τοῦτο γὰρ ἀδύνατόν ἐστιν. πά-
σχοντος γάρ τι τοῦ αἰσθητικοῦ γίνεται τὸ ὁρᾶν· ὑπ' αὐτοῦ
μὲν οὖν τοῦ ὁρωμένου χρώματος ἀδύνατον· λείπεται δὴ ὑπὸ
τοῦ μεταξύ, ὥστ' ἀναγκαῖόν τι εἶναι μεταξύ· κενοῦ δὲ γενο-
μένου οὐχ ὅτι ἀκριβῶς, ἀλλ' ὅλως οὐθὲν ὀφθήσεται.
7 δι' ἣν μὲν οὖν αἰτίαν τὸ χρῶμα ἀναγκαῖον ἐν φωτὶ ὁρᾶσθαι,
εἴρηται. πῦρ δὲ ἐν ἀμφοῖν ὁρᾶται, καὶ ἐν σκότει καὶ ἐν φωτί,
καὶ τοῦτο ἐξ ἀνάγκης· τὸ γὰρ διαφανὲς ὑπὸ τούτου γίνεται
8 διαφανές. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ ψόφου καὶ ὀσμῆς
ἐστίν· οὐθὲν γὰρ αὐτῶν ἁπτόμενον τοῦ αἰσθητηρίου ποιεῖ τὴν
αἴσθησιν, ἀλλ' ὑπὸ μὲν ὀσμῆς καὶ ψόφου τὸ μεταξὺ κι-
νεῖται, ὑπὸ δὲ τούτου τῶν αἰσθητηρίων ἑκάτερον· ὅταν δ' ἐπ'
αὐτό τις ἐπιθῇ τὸ αἰσθητήριον τὸ ψοφοῦν ἢ τὸ ὄζον, οὐδεμίαν
αἴσθησιν ποιήσει. περὶ δὲ ἁφῆς καὶ γεύσεως ἔχει μὲν
ὁμοίως, οὐ φαίνεται δέ· δι' ἣν δ' αἰτίαν, ὕστερον ἔσται δῆλον.
9 τὸ δὲ μεταξὺ ψόφων μὲν ἀήρ, ὀσμῆς δ' ἀνώνυμον· κοινὸν
γὰρ δή τι πάθος ἐπ' ἀέρος καὶ ὕδατός ἐστιν, ὥσπερ τὸ δια-
φανὲς χρώματι, οὕτω τῷ ἔχοντι ὀσμὴν ὃ ἐν ἀμφοτέροις

5. *κέρας*] *κρέας* coni. Chandler, Sugg. and emend., p. 7 || *λοπίδες* E_1, *λεπίδες* etiam Them. Philop. Soph. || 7. *ὁρατά* E, *ὁρᾶται* etiam Them. Philop. Soph. || 9. *καὶ* om. E U W Soph. || *αὐτὸ* W Trend., *αὐτῷ* etiam Them. Soph., tuentur Prantl, Arist. üb. d. Farben, p. 93, adn. 2, Barco p. 57, *αὐτὸ ἦν* pro *ἦν αὐτῷ* coni. Essen II, p. 45 || *τὸ*] *τῷ* W, om. S Them. || 10. post *χρ. εἶναι* virgulam om. Bek. Trend. || 14. *δὴ* E T W y, *δὲ ἤδη* Them., *δὲ* etiam Simpl. Soph. || 16. virg. post *ἀκριβῶς* posuit Diels || 16. et 17. *καὶ εἰ*] *καὶ εἰ* etiam Soph. 83, 32, *κἂν εἰ* Philop. 350, 8 || 17. *ἐστιν ἀδύνατον* S U X, *ἀδύνατόν ἐστιν* Soph. || 18. *αἰσθητηρίου* V W et, ut videtur, Philop. 350, 13, *αἰσθητικοῦ* etiam Soph., *αἰσθήσεως* in paraphr. Them. 62, 14 || 19. *δὴ* E T W, *δὲ* reliqui ante Biehlium

ὑπάρχει τούτοις· φαίνεται γὰρ καὶ τὰ ἔνυδρα τῶν ζῴων
ἔχειν αἴσθησιν ὀσμῆς. ἀλλ' ὁ μὲν ἄνθρωπος καὶ τῶν πεζῶν 419b
ὅσα ἀναπνεῖ, ἀδυνατεῖ ὀσμᾶσθαι μὴ ἀναπνέοντα. ἡ δ' αἰ-
τία καὶ περὶ τούτων ὕστερον λεχθήσεται.

8 Νῦν δὲ πρῶτον περὶ ψόφου καὶ ἀκοῆς διορίσωμεν. ἔστι
δὲ διττὸς ὁ ψόφος· ὁ μὲν γὰρ ἐνεργείᾳ τις, ὁ δὲ δυνάμει·
τὰ μὲν γὰρ οὔ φαμεν ἔχειν ψόφον, οἷον σπόγγον, ἔρια, τὰ
δ' ἔχειν, οἷον χαλκὸν καὶ ὅσα στερεὰ καὶ λεῖα, ὅτι δύνα-
ται ψοφῆσαι. τοῦτο δ' ἐστὶν αὐτοῦ μεταξὺ καὶ τῆς ἀκοῆς
2 ἐμποιῆσαι ψόφον ἐνεργείᾳ. γίνεται δ' ὁ κατ' ἐνέργειαν ψό-
φος ἀεί τινος πρός τι καὶ ἔν τινι· πληγὴ γάρ ἐστιν ἡ ποι-
οῦσα. διὸ καὶ ἀδύνατον ἑνὸς ὄντος γενέσθαι ψόφον· ἕτερον
γὰρ τὸ τύπτον καὶ τὸ τυπτόμενον· ὥστε τὸ ψοφοῦν πρός τι
ψοφεῖ· πληγὴ δ' οὐ γίνεται ἄνευ φορᾶς. ὥσπερ δ' εἴπομεν,
οὐ τῶν τυχόντων πληγὴ ὁ ψόφος· οὐθένα γὰρ ποιεῖ ψόφον
ἔρια ἂν πληγῇ, ἀλλὰ χαλκὸς καὶ ὅσα λεῖα καὶ κοῖλα,
ὁ μὲν χαλκός, ὅτι λεῖος· τὰ δὲ κοῖλα τῇ ἀνακλάσει πολ-
λὰς ποιεῖ πληγὰς μετὰ τὴν πρώτην, ἀδυνατοῦντος ἐξελθεῖν
τοῦ κινηθέντος. ἔτι ἀκούεται ἐν ἀέρι καὶ ὕδατι, ἀλλ' ἧττον·
3 οὐκ ἔστι δὲ ψόφου κύριος ὁ ἀὴρ οὐδὲ τὸ ὕδωρ· ἀλλὰ δεῖ
στερεῶν πληγὴν γενέσθαι πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὸν ἀέρα.
τοῦτο δὲ γίνεται, ὅταν ὑπομένῃ πληγεὶς ὁ ἀὴρ καὶ μὴ δια-
χυθῇ. διὸ ἐὰν ταχέως καὶ σφοδρῶς πληγῇ, ψοφεῖ· δεῖ γὰρ
φθάσαι τὴν κίνησιν τοῦ ῥαπίζοντος τὴν θρύψιν τοῦ ἀέρος,
ὥσπερ ἂν εἰ σωρὸν ἢ ὁρμαθὸν ψάμμου τύπτοι τις φερόμε-
4 νον ταχύ. ἠχὼ δὲ γίνεται, ὅταν ἀπὸ τοῦ ἀέρος ἑνὸς γενομέ-
νου διὰ τὸ ἀγγεῖον τὸ διορίσαν καὶ κωλῦσαν θρυφθῆναι

419 b, 1. ὀδμῆς et 2. ὀδμᾶσθαι E T || ἀλλ'...4. διορίσωμεν] ex Themistii et Sophoniae interpretationibus Torst. coni. Arist. haec fere scripsisse : *ἀλλ' ὁ μὲν ἄνθρωπος καὶ τῶν πεζῶν ὅσα ἀναπνεῖ ἀδυνατεῖ ὀσμᾶσθαι μὴ ἀναπνέοντα, τὰ δὲ ἔνυδρα ὀσμᾶται καὶ μὴ ἀναπνέοντα. ἡ δ' αἰτία καὶ περὶ τούτων ὕστερον λεχθήσεται. νῦν δ' ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον τί ἐστιν ὄψις. μετὰ δὲ ταῦτα λεκτέον περὶ ἀκοῆς καὶ ὀσφρήσεως· καὶ πρῶτον μὲν περὶ ψόφου καὶ ἀκοῆς διορίσωμεν*, Simplicium vulgatam legisse et ex interpret. huius loci et quae p. 138 de Alexandro dicit certum est, vulgatam defendit Wilson, Trans. of Ox. Philol. Soc. 1882/3, p. 6 || 4. ἀκοῆς] ὀσφρήσεως E W X y et Soph., reliqui ἀκοῆς, etiam Them. || 5. ἐνεργείαι (i.e. casu dativo) E (Trend.) et δυνάμει E Them. Simpl. Philop. Soph. Torst., ἐνέργεια et δύναμις reliqui ante Torst. omnes || τις post ἐνεργείᾳ om. Soph., leg. Them. Simpl. || 7. χαλκὸς T, χαλκὸν etiam Them. Soph. || 8. τοῦτο δ' ἐστὶν...9. ἐνεργείᾳ unc. incl. Essen || 10. post τινι addendum πλήττοντος censet Chandler || 11. γίνεσθαι X Soph., probat Susemihl || τὸν ψόφον E, τὸν om. Soph. || 15. ἔριον ἢ πατάξαν ἢ πληγέν, ἀλλὰ V X et margo U,

πάλιν ὁ ἀὴρ ἀπωσθῇ, ὥσπερ σφαῖρα. ἔοικε δ' ἀεὶ γίνεσθαι ἠχώ, ἀλλ' οὐ σαφής, ἐπεὶ συμβαίνει γε ἐπὶ τοῦ ψόφου καθάπερ καὶ ἐπὶ τοῦ φωτός· καὶ γὰρ τὸ φῶς ἀεὶ ἀνακλᾶται (οὐδὲ γὰρ ἂν ἐγίνετο πάντῃ φῶς, ἀλλὰ σκότος ἔξω τοῦ ἡλιουμένου), ἀλλ' οὐχ οὕτως ἀνακλᾶται ὥσπερ ἀφ' ὕδατος ἢ χαλκοῦ ἢ καί τινος ἄλλου τῶν λείων, ὥστε σκιὰν ποιεῖν, ᾗ τὸ φῶς ὁρίζομεν.

5 τὸ δὲ κενὸν ὀρθῶς λέγεται κύριον τοῦ ἀκούειν. δοκεῖ γὰρ εἶναι κενὸν ὁ ἀήρ, οὗτος δ' ἐστὶν ὁ ποιῶν ἀκούειν, ὅταν κινηθῇ συνεχὴς καὶ εἷς. ἀλλὰ διὰ τὸ ψαθυρὸς εἶναι οὐ γεγωνεῖ, ἂν μὴ λεῖον ᾖ τὸ πληγέν. τότε δὲ εἷς γίνεται ἅμα διὰ τὸ ἐπίπεδον· ἓν γὰρ τὸ τοῦ λείου ἐπίπεδον.

6 ψοφητικὸν μὲν οὖν τὸ κινητικὸν ἑνὸς ἀέρος συνεχείᾳ μέχρις ἀκοῆς. ἀκοῇ δὲ συμφυὴς ἀήρ· διὰ δὲ τὸ ἐν ἀέρι εἶναι, κινουμένου τοῦ ἔξω ὁ εἴσω κινεῖται. διόπερ οὐ πάντῃ τὸ ζῷον ἀκούει, οὐδὲ πάντῃ διέρχεται ὁ ἀήρ· οὐ γὰρ πάντῃ ἔχει ἀέρα τὸ κινησόμενον μέρος καὶ ἔμψυχον. αὐτὸς μὲν δὴ ἄψοφον ὁ ἀὴρ διὰ τὸ εὔθρυπτον· ὅταν δὲ κωλυθῇ θρύπτεσθαι, ἡ τούτου κίνησις ψόφος. ὁ δ' ἐν τοῖς ὠσὶν ἐγκατῳκοδόμηται πρὸς τὸ ἀκίνητος εἶναι, ὅπως ἀκριβῶς αἰσθάνηται πάσας τὰς διαφορὰς τῆς κινήσεως. διὰ ταῦτα δὲ καὶ ἐν ὕδατι ἀκούομεν, ὅτι οὐκ εἰσέρχεται πρὸς αὐτὸν τὸν συμφυῆ ἀέρα· ἀλλ' οὐδ' εἰς τὸ οὖς διὰ τὰς ἕλικας. ὅταν δὲ τοῦτο συμβῇ, οὐκ ἀκούει· οὐδ' ἂν ἡ μῆνιγξ κάμῃ, ὥσπερ τὸ ἐπὶ τῇ κόρῃ δέρμα [ὅταν κάμῃ]. ἀλλὰ καὶ σημεῖον τοῦ ἀκούειν ἢ μὴ τὸ

30. *οὐ* S T U V X Them., *οὐδὲ* etiam Soph. || 33. *ᾗ*] *ᾧ* scripsit Torst. e solo Philop., *ᾗ* etiam Soph. || 33. *τὸ δὲ* ..35. *εἷς* partim corrupta partim alieno loco posita esse putat Torst., vide eius comment. crit. p. 148, tuentur Them. Philop. Simpl. Soph. || 420 a, 1. Torst. suspicatur Arist. scripsisse *τότε δὲ εἷς γίνεται καὶ ἅμα ἀφάλλεται, διὰ τὸ ἐπίπεδον*, similiter in interpret. Them. et Philop., vulgatam leg. etiam Soph. || 2. *ἅμα γὰρ διὰ* U, *ὅλος γὰρ ἅμα κινεῖται* Philop. in paraphr. 363, 27 || 4. *ἀκοῇ δὲ συμφυὴς ἀήρ* W P y Simpl. Philop. Prisc. Lyd. 16, 22 Soph. Torst. Kampe, Erkenntnissth. d. Ar., p. 75 Bon., Ind. Ar. 720 a, 11 Rodier, ceteri libri et scripti et impressi *ἀκοὴ δὲ συμφυὴς ἀέρι*, etiam Them. 64, 16 sq., sed 64, 17. 28 *τῇ μήνιγγι συμφυὴς* || *διὰ τὸ ἕνα ἀέρα εἶναι* coni. Steinhart, quod iam Iul. Pacius coniecerat, fort. recte, probat Beare, *διά τε τὸ*, virgula ante *διὰ* posita, coni. dubitanter Susemihl, textum tuentur Simpl. Philop. || 5. *τὸ* S U V X Bek. Trend., *ὁ* leg. etiam Them. Philop. Torst. || *ἔσω* S U || *κινεῖ* S T V W Bek. Trend., *κινεῖται* etiam Philop. Simpl. vet. transl. Torst., cui assentitur etiam Hayduck, progr. Gryph. 1873, p. 2 || *πάντα τὸ ζῷον ἀκούει, ἀλλ' ὠσίν, οὐδὲ πάντα διέρχεται ὁ ἀήρ* P, *παντὶ μέρει τὸ ζῷον ἀκούει ἀλλ' ὠσίν· οὐδὲ πανταχοῦ τοῦ σώματος διέρχεται· οὐ γὰρ* W y, similia habent et Them. et Philop., fluxisse e priori editione putat Torst., sed nihil nisi interpretamentum est, vulgatam tuentur Soph. Simpl. || 6. *ὁ ἀὴρ* unc. incl. Torst., leg. Soph. || *ἀέρα, ἀλλὰ τὸ κ.* coni.

ἠχεῖν αἰεὶ τὸ οὖς ὥσπερ τὸ κέρας· ἀεὶ γὰρ οἰκείαν τινὰ κί-
νησιν ὁ ἀὴρ κινεῖται ὁ ἐν τοῖς ὠσίν· ἀλλ' ὁ ψόφος ἀλλό-
τριος καὶ οὐκ ἴδιος. καὶ διὰ τοῦτό φασιν ἀκούειν τῷ κενῷ καὶ
7 ἠχοῦντι, ὅτι ἀκούομεν τῷ ἔχοντι ὡρισμένον τὸν ἀέρα. πότερον
δὲ ψοφεῖ τὸ τυπτόμενον ἢ τὸ τύπτον; ἢ καὶ ἄμφω, τρό-
πον δ' ἕτερον· ἔστι γὰρ ὁ ψόφος κίνησις τοῦ δυναμένου κι-
νεῖσθαι τὸν τρόπον τοῦτον ὅνπερ τὰ ἀφαλλόμενα ἀπὸ τῶν
λείων, ὅταν τις κρούσῃ. οὐ δὴ πᾶν, ὥσπερ εἴρηται, ψοφεῖ
τυπτόμενον καὶ τύπτον, οἷον ἐὰν πατάξῃ βελόνη βελόνην·
ἀλλὰ δεῖ τὸ τυπτόμενον ὁμαλὸν εἶναι, ὥστε τὸν ἀέρα ἀθροῦν
8 ἀφάλλεσθαι καὶ σείεσθαι. αἱ δὲ διαφοραὶ τῶν ψοφούντων
ἐν τῷ κατ' ἐνέργειαν ψόφῳ δηλοῦνται· ὥσπερ γὰρ ἄνευ
φωτὸς οὐχ ὁρᾶται τὰ χρώματα, οὕτως οὐδ' ἄνευ ψόφου τὸ
ὀξὺ καὶ τὸ βαρύ. ταῦτα δὲ λέγεται κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ
τῶν ἁπτῶν· τὸ μὲν γὰρ ὀξὺ κινεῖ τὴν αἴσθησιν ἐν ὀλίγῳ
χρόνῳ ἐπὶ πολύ, τὸ δὲ βαρὺ ἐν πολλῷ ἐπ' ὀλίγον. οὐ δὴ
ταχὺ τὸ ὀξύ, τὸ δὲ βαρὺ βραδύ, ἀλλὰ γίνεται τοῦ μὲν
διὰ τὸ τάχος ἡ κίνησις τοιαύτη, τοῦ δὲ διὰ βραδυτῆτα.
καὶ ἔοικεν ἀνάλογον ἔχειν τῷ περὶ τὴν ἁφὴν ὀξεῖ καὶ ἀμ- 420b
βλεῖ· τὸ μὲν γὰρ ὀξὺ οἷον κεντεῖ, τὸ δ' ἀμβλὺ οἷον ὠθεῖ
διὰ τὸ κινεῖν τὸ μὲν ἐν ὀλίγῳ τὸ δὲ ἐν πολλῷ, ὥστε συμ-
βαίνει τὸ μὲν ταχὺ τὸ δὲ βραδὺ εἶναι.

9 περὶ μὲν οὖν ψόφου ταύτῃ διωρίσθω. ἡ δὲ φωνὴ ψόφος τίς
ἐστιν ἐμψύχου· τῶν γὰρ ἀψύχων οὐθὲν φωνεῖ, ἀλλὰ καθ' ὁμοιό-
τητα λέγεται φωνεῖν, οἷον αὐλὸς καὶ λύρα καὶ ὅσα ἄλλα τῶν ἀψύ-
χων ἀπότασιν ἔχει καὶ μέλος καὶ διάλεκτον. ἔοικε γὰρ ὅτι
καὶ ἡ φωνὴ ταῦτ' ἔχει. πολλὰ δὲ τῶν ζῴων οὐκ ἔχουσι
φωνήν, οἷον τά τε ἄναιμα καὶ τῶν ἐναίμων ἰχθύες. καὶ
τοῦτ' εὐλόγως, εἴπερ ἀέρος κίνησίς τίς ἐστιν ὁ ψόφος. ἀλλ'

16. *αἰεὶ* ante *τὸ* om. S V X, leg. Them. Soph. || *ἀεὶ γὰρ*] *καὶ γὰρ* coni. Essen || 17. *ὁ* ante *ἐν* om. S T U W X, leg. Soph. || 19. *τὸν* om. S U V X, leg. Simpl. || 22. *ἀλλόμενα* S V X, *ἀφαλλόμενα* Them. Philop. Simpl. Soph. || 23. *κρούσῃ*] *ἐπικρούσῃ* coni. Essen || 24. *καὶ τύπτον* om. S U V X, leg. Philop. Simpl. Soph. (qui *ἢ* pro *καὶ* habet) || 25. *ἀθρόον* S T U V W X || 26. *ψόφων* T y Them. Soph. Theoph. ap. Prisc. 17, 25, *ψοφούντων* etiam Philop. Simpl. || 31. *ἐπ'* om. S U V W y, leg. Them. Philop. Simpl. || *οὐ δὴ*] *ὥστε οὐχὶ* T W Soph., *ὥστε οὐδὲ* V, *οὕτω* X, *οὐ δὴ* etiam Simpl., *οὐ δὴ*...33. *βραδυτῆτα* unc. incl. Susemihl, adversatur Rodier II, 299 || 33. *κίνησις*] *αἴσθησις* coni. Essen || 420 b, 2. pro *ἀμβλὺ οἷον* habet *βαρὺ ὥσπερ* P || 3. *συμβαίνειν* E S, *συμβαίνει* Simpl. Philop. Soph. || 8. *γὰρ*] *δὲ* S U V, *γὰρ* etiam Soph. post *γὰρ* virgulam posuit Rodier || 10. *ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἔναιμα πάντα, οἷον ἰχθύες* P || post

οἱ λεγόμενοι φωνεῖν, οἷον ἐν τῷ Ἀχελῴῳ, ψοφοῦσι τοῖς
10 βραγχίοις ἢ τινι ἑτέρῳ τοιούτῳ. φωνὴ δ' ἐστὶ ζῴου ψόφος,
καὶ οὐ τῷ τυχόντι μορίῳ. ἀλλ' ἐπεὶ πᾶν ψοφεῖ τύπτοντός
τινος καί τι καὶ ἔν τινι, τοῦτο δ' ἐστὶν ἀήρ, εὐλόγως ἂν
φωνοίη ταῦτα μόνα ὅσα δέχεται τὸν ἀέρα. ἤδη γὰρ τῷ
ἀναπνεομένῳ καταχρῆται ἡ φύσις ἐπὶ δύο ἔργα, καθάπερ
τῇ γλώττῃ ἐπί τε τὴν γεῦσιν καὶ τὴν διάλεκτον, ὧν ἡ μὲν
γεῦσις ἀναγκαῖον (διὸ καὶ πλείοσιν ὑπάρχει), ἡ δ' ἑρμη-
νεία ἕνεκα τοῦ εὖ, οὕτω καὶ τῷ πνεύματι πρός τε τὴν θερ-
μότητα τὴν ἐντὸς ὡς ἀναγκαῖον (τὸ δ' αἴτιον ἐν ἑτέροις εἰ-
11 ρήσεται) καὶ πρὸς τὴν φωνήν, ὅπως ὑπάρχῃ τὸ εὖ. ὄργα-
νον δὲ τῇ ἀναπνοῇ ὁ φάρυγξ· οὗ δ' ἕνεκα καὶ τὸ μόριόν
ἐστι τοῦτο, πλεύμων· τούτῳ γὰρ τῷ μορίῳ πλεῖστον ἔχει τὸ
θερμὸν τὰ πεζὰ τῶν ἄλλων. δεῖται δὲ τῆς ἀναπνοῆς καὶ
ὁ περὶ τὴν καρδίαν τόπος πρῶτος. διὸ ἀναγκαῖον εἴσω ἀνα-
πνεομένου εἰσιέναι τὸν ἀέρα. ὥστε ἡ πληγὴ τοῦ ἀναπνεομένου
ἀέρος ὑπὸ τῆς ἐν τούτοις τοῖς μορίοις ψυχῆς πρὸς τὴν κα-
λουμένην ἀρτηρίαν φωνή ἐστιν. οὐ γὰρ πᾶς ζῴου ψόφος φωνή,
καθάπερ εἴπομεν (ἔστι γὰρ καὶ τῇ γλώττῃ ψοφεῖν καὶ
ὡς οἱ βήττοντες), ἀλλὰ δεῖ ἔμψυχόν τε εἶναι τὸ τύπτον
καὶ μετὰ φαντασίας τινός· σημαντικὸς γὰρ δή τις ψόφος
ἐστὶν ἡ φωνή· καὶ οὐ τοῦ ἀναπνεομένου ἀέρος, ὥσπερ ἡ βήξ,
12 ἀλλὰ τούτῳ τύπτει τὸν ἐν τῇ ἀρτηρίᾳ πρὸς αὐτήν. σημεῖον 421a
δὲ τὸ μὴ δύνασθαι φωνεῖν ἀναπνέοντα μηδ' ἐκπνέοντα,
ἀλλὰ κατέχοντα· κινεῖ γὰρ τούτῳ ὁ κατέχων. φανερὸν δὲ
καὶ διότι οἱ ἰχθύες ἄφωνοι· οὐ γὰρ ἔχουσι φάρυγγα. τοῦτο
δὲ τὸ μόριον οὐκ ἔχουσιν, ὅτι οὐ δέχονται τὸν ἀέρα οὐδ' ἀνα-
πνέουσιν. δι' ἣν μὲν οὖν αἰτίαν, ἕτερός ἐστι λόγος.

13. post *ψόφος* Torst. censet excidisse: *οὐ πᾶς δέ*, vulgatam tuetur Soph., qui 14. *καὶ* omisit, *οὐ παντὸς δέ, ἀλλ' οὐδὲ παντὶ μορίῳ* in paraphr. Them. || 15. *καί* ante *τι* om. T W Soph., leg. Philop. Simpl. || 18. *τε* om. S U V W X, leg. Them. Soph. v. l. (om. *τε* cum codd. Hayduck 88, 36) || 19. *καὶ* om. E T, leg. Them. Soph. || 20. *ἕνεκεν* S T U V W X || 21. *εἴρηται* S V W X Soph. et sine dubio Philop. 381, 4 || 22. *ὑπάρχοι* E V, *ὑπάρχει* T W || 23. *καὶ* om. E S U W y || 24. *πνεύμων* S T U V W X y Them. Philop. Simpl. Soph. || *πλεῖον* S U V W y Them. Soph., *πλέον* T || 28. *ψυχικῆς δυνάμεως πρὸς* W y et Philop., vulgatam tuentur Simpl. Alex. apud Simpl. Soph. || 30. *καὶ* prius om. S U V X, posterius E W, leg. *καὶ* utrobique Soph. || 31. *τε* leg. etiam Soph., *τι* S U V X || *τὸ τύπτον* unc. incl. Essen || 32. *δή* om. S U V W X, leg. Soph. || 33. *ἀναπνεομένου*] *ἀνάγκῃ ἐκπνεομένου* coni. Essen || *βῆξις* E T y Them. (sed v. l. *βήξ*),

9 Περὶ δὲ ὀσμῆς καὶ ὀσφραντοῦ ἧττον εὐδιόριστόν ἐστι τῶν
εἰρημένων· οὐ γὰρ δῆλον ποῖόν τί ἐστιν ἡ ὀσμή, οὕτως ὡς ὁ
ψόφος ἢ τὸ χρῶμα. αἴτιον δ' ὅτι τὴν αἴσθησιν ταύτην οὐκ
ἔχομεν ἀκριβῆ, ἀλλὰ χείρω πολλῶν ζῴων· φαύλως γὰρ
ἄνθρωπος ὀσμᾶται, καὶ οὐθενὸς ὀσφραίνεται τῶν ὀσφραντῶν
ἄνευ τοῦ λυπηροῦ ἢ τοῦ ἡδέος, ὡς οὐκ ὄντος ἀκριβοῦς τοῦ αἰσθη-
2 τηρίου. εὔλογον δ' οὕτω καὶ τὰ σκληρόφθαλμα τῶν χρωμά-
των αἰσθάνεσθαι, καὶ μὴ διαδήλους αὐτοῖς εἶναι τὰς δια-
φορὰς τῶν χρωμάτων πλὴν τῷ φοβερῷ καὶ ἀφόβῳ· οὕτω
δὲ καὶ τὰς ὀσμὰς τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. ἔοικε μὲν γὰρ
ἀνάλογον ἔχειν πρὸς τὴν γεῦσιν καὶ ὁμοίως τὰ εἴδη τῶν
χυμῶν τοῖς τῆς ὀσμῆς, ἀλλ' ἀκριβεστέραν ἔχομεν τὴν γεῦ-
σιν διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν ἁφήν τινα, ταύτην δ' ἔχειν τὴν αἴ-
σθησιν τὸν ἄνθρωπον ἀκριβεστάτην· ἐν μὲν γὰρ ταῖς ἄλλαις
λείπεται πολλῶν τῶν ζῴων, κατὰ δὲ τὴν ἁφὴν πολλῷ τῶν
ἄλλων διαφερόντως ἀκριβοῖ. διὸ καὶ φρονιμώτατόν ἐστι τῶν
ζῴων. σημεῖον δὲ τὸ καὶ ἐν τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων παρὰ
τὸ αἰσθητήριον τοῦτο εἶναι εὐφυεῖς καὶ ἀφυεῖς, παρ' ἄλλο
δὲ μηδέν· οἱ μὲν γὰρ σκληρόσαρκοι ἀφυεῖς τὴν διάνοιαν,
3 οἱ δὲ μαλακόσαρκοι εὐφυεῖς. ἔστι δ', ὥσπερ χυμὸς ὁ μὲν
γλυκὺς ὁ δὲ πικρός, οὕτω καὶ ὀσμαί (ἀλλὰ τὰ μὲν ἔχουσι
τὴν ἀνάλογον ὀσμὴν καὶ χυμόν, λέγω δὲ οἷον γλυκεῖαν
ὀσμὴν καὶ γλυκὺν χυμόν, τὰ δὲ τοὐναντίον)· ὁμοίως δὲ καὶ
δριμεῖα καὶ αὐστηρὰ καὶ ὀξεῖα καὶ λιπαρά ἐστιν ὀσμή·
ἀλλ' ὥσπερ εἴπομεν, διὰ τὸ μὴ σφόδρα διαδήλους εἶναι τὰς
ὀσμὰς ὥσπερ τοὺς χυμούς, ἀπὸ τούτων εἴληφε τὰ ὀνόματα
καθ' ὁμοιότητα τῶν πραγμάτων· ἡ μὲν γὰρ γλυκεῖα [ἀπὸ 421b
τοῦ] κρόκου καὶ μέλιτος, ἡ δὲ δριμεῖα θύμου καὶ τῶν τοιού-
4 των· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἔστι δ' ὥσπερ
καὶ ἡ ἀκοὴ καὶ ἑκάστη τῶν αἰσθήσεων, ἡ μὲν τοῦ ἀκουστοῦ

8. ἡ om. SUX Philop., leg. Simpl. 151, 33 || ὀδμή ETW, ὀσμή Them. Simpl. Philop. Soph. || 9. ψ. ἢ τὸ φῶς ἢ TWXy Philop. 388, 4 Simpl. et, ut videtur, Them. 67, 29, om. ἢ τὸ φῶς Soph. || 10. χείρονα SW Philop. 386, 5 (v. l. χεῖρον), χείρων E, χεῖρον X Simpl. 152, 1 || 11. ὀσφραίνεται ETW vet. transl. Torst., αἰσθάνεται reliqui ante Torst. omnes et, ut videtur, Them. 67, 33 || 16. ὀδμὰς ETWy || καὶ περὶ τὰς ὀσμὰς P, καὶ κατὰ τὰς ὀσμὰς coni. Christ || 21. πολλῶν] πολλῷ ESUV Bek., πολλῶν sine dubio Them. 67, 30 Philop. 388, 19 Simpl. 151, 21. 30, πολλοῖς Soph. 91, 1 || τῶν ante ζῴων om. XP || πολλῷ ESTUVWy, etiam Them., qui 68, 9 σύμπαντα πλεονεκτοῦμεν τὰ ζῷα interpretatur, Philop. 386, 6. 388, 19 sq. Soph. 91, 2 Trend. Torst., om. X,

καὶ ἀνηκούστου, ἡ δὲ τοῦ ὁρατοῦ καὶ ἀοράτου, καὶ ἡ ὄσφρη-
σις τοῦ ὀσφραντοῦ καὶ ἀνοσφράντου. ἀνόσφραντον δὲ τὸ μὲν
παρὰ τὸ ὅλως ἀδύνατον ἔχειν ὀσμήν, τὸ δὲ μικρὰν ἔχον
καὶ τὸ φαύλην. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἄγευστον λέγεται.
5 ἔστι δὲ καὶ ἡ ὄσφρησις διὰ τοῦ μεταξύ, οἷον ἀέρος ἢ ὕδατος·
καὶ γὰρ τὰ ἔνυδρα δοκοῦσιν ὀσμῆς αἰσθάνεσθαι, ὁμοίως καὶ
ἔναιμα καὶ ἄναιμα, ὥσπερ καὶ τὰ ἐν τῷ ἀέρι· καὶ γὰρ
τούτων ἔνια πόρρωθεν ἀπαντᾷ πρὸς τὴν τροφὴν ὕποσμα
6 γινόμενα. διὸ καὶ ἄπορον φαίνεται, εἰ πάντα μὲν ὁμοίως
ὀσμᾶται, ὁ δ' ἄνθρωπος ἀναπνέων, μὴ ἀναπνέων δὲ
ἀλλ' ἐκπνέων ἢ κατέχων τὸ πνεῦμα οὐκ ὀσμᾶται, οὔτε
πόρρωθεν οὔτ' ἐγγύθεν, οὐδ' ἂν ἐπὶ τοῦ μυκτῆρος ἐντὸς τεθῇ·
καὶ τὸ μὲν ἐπ' αὐτῷ τιθέμενον τῷ αἰσθητηρίῳ ἀναίσθητον
εἶναι κοινὸν πάντων· ἀλλὰ τὸ ἄνευ τοῦ ἀναπνεῖν μὴ αἰσθά-
νεσθαι ἴδιον ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων· δῆλον δὲ πειρωμένοις· ὥστε
τὰ ἄναιμα, ἐπειδὴ οὐκ ἀναπνέουσιν, ἑτέραν ἄν τιν' αἴσθησιν
ἔχοι παρὰ τὰς λεγομένας. ἀλλ' ἀδύνατον, εἴπερ τῆς ὀσμῆς
αἰσθάνεται· ἡ γὰρ τοῦ ὀσφραντοῦ αἴσθησις καὶ δυσώδους
καὶ εὐώδους ὄσφρησίς ἐστιν. ἔτι δὲ καὶ φθειρόμενα φαίνεται
ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν ὀσμῶν ὑφ' ὧνπερ ἄνθρωπος, οἷον ἀσφάλ-
του καὶ θείου καὶ τῶν τοιούτων. ὀσφραίνεσθαι μὲν οὖν ἀναγ-
7 καῖον, ἀλλ' οὐκ ἀναπνέοντα. ἔοικε δὲ τοῖς ἀνθρώποις διαφέ-
ρειν τὸ αἰσθητήριον τοῦτο πρὸς τὸ τῶν ἄλλων ζῴων, ὥσπερ
τὰ ὄμματα πρὸς τὰ τῶν σκληροφθάλμων· τὰ μὲν γὰρ ἔχει
φράγμα καὶ ὥσπερ ἔλυτρον τὰ βλέφαρα, ἃ μὴ κινήσας
μηδ' ἀνασπάσας οὐχ ὁρᾷ· τὰ δὲ σκληρόφθαλμα οὐδὲν
ἔχει τοιοῦτον, ἀλλ' εὐθέως ὁρᾷ τὰ γινόμενα ἐν τῷ δια-
φανεῖ· οὕτως οὖν καὶ τὸ ὀσφραντικὸν αἰσθητήριον τοῖς μὲν
ἀκάλυφες εἶναι, ὥσπερ τὸ ὄμμα, τοῖς δὲ τὸν ἀέρα δεχο- 422a
μένοις ἔχειν ἐπικάλυμμα, ὃ ἀναπνεόντων ἀποκαλύπτεσθαι,
8 διευρυνομένων τῶν φλεβίων καὶ τῶν πόρων. καὶ διὰ τοῦτο

5. *καὶ τοῦ ἀνηκ.* T X || *καὶ τοῦ ἀορ.* T X, utroque loco om. *τοῦ* Them. || *ἡ* om. S V X, leg. Them. || 6. *καὶ τοῦ ἀνοσφρ.* S T U X, om. *τοῦ* Them. || 7. *ὀδμήν* E W || 8. *τὸ* ante *φαύλην* om. S W X Bek. Trend., leg. Them. || 10. *ὀδμῆς* E || *ὁμοίως δὲ καὶ* S U V X Philop. Bek. Trend., *ὁμοίως καὶ* E (Trend.) et T W || 11. *τὰ ἔναιμα καὶ τὰ ἄν.* S U V X Bek. Trend. Philop., *τὰ ἔναιμα* Soph. 92, 14 (<*καὶ τὰ ἄναιμα*> a Soph. omissa add. Hayduck) || 13. *καὶ* om. E || 14. et 15. *ὀδμ.* E || 14. *μέν* post *ἀναπνέων* S U V X Bek. Trend., *μὲν ὀσμᾶται* W, *μὲν* om. etiam Them. || *μὴ ἀναπνέων δὲ* om. S U V X, leg. Them. || 15. *ἀλλ' ἐκπνέων* om. W y Them. || 16. post *τεθῇ* 16. et post *πειρωμένοις* 19. cola

τὰ ἀναπνέοντα οὐκ ὀσμᾶται ἐν τῷ ὑγρῷ· ἀναγκαῖον γὰρ ὀσφρανθῆναι ἀναπνεύσαντα, τοῦτο δὲ ποιεῖν ἐν τῷ ὑγρῷ ἀδύνατον. ἔστι δ' ἡ ὀσμὴ τοῦ ξηροῦ, ὥσπερ ὁ χυμὸς τοῦ ὑγροῦ, τὸ δὲ ὀσφραντικὸν αἰσθητήριον δυνάμει τοιοῦτον.

10 Τὸ *δὲ γευστόν ἐστιν ἁπτόν τι· καὶ τοῦτ' αἴτιον τοῦ μὴ εἶναι αἰσθητὸν διὰ τοῦ μεταξὺ ἀλλοτρίου ὄντος σώματος· οὐδὲ γὰρ ἡ ἁφή. καὶ τὸ σῶμα δὲ ἐν ᾧ ὁ χυμός, τὸ γευστόν, ἐν ὑγρῷ ὡς ὕλῃ· τοῦτο δ' ἁπτόν τι. διὸ κἂν εἰ ἐν ὕδατι ἦμεν, ᾐσθανόμεθ' ἂν ἐμβληθέντος τοῦ γλυκέος·*
2 *οὐκ ἦν δ' ἂν ἡ αἴσθησις ἡμῖν διὰ τοῦ μεταξύ, ἀλλὰ τῷ μειχθῆναι τῷ ὑγρῷ, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ποτοῦ. τὸ δὲ χρῶμα οὐχ οὕτως ὁρᾶται τῷ μείγνυσθαι, οὐδὲ ταῖς ἀπορροίαις. ὡς μὲν οὖν τὸ μεταξὺ οὐθέν ἐστιν· ὡς δὲ χρῶμα τὸ ὁρατόν, οὕτω τὸ γευστὸν ὁ χυμός. οὐθὲν δὲ ποιεῖ χυμοῦ αἴσθησιν ἄνευ ὑγρότητος, ἀλλ' ἔχει ἐνεργείᾳ ἢ δυνάμει ὑγρότητα, οἷον τὸ ἁλμυρόν· εὔτηκτόν τε γὰρ αὐτὸ καὶ συντηκτικὸν γλώττης.*
3 *ὥσπερ δὲ καὶ ἡ ὄψις ἐστὶ τοῦ τε ὁρατοῦ καὶ τοῦ ἀοράτου (τὸ γὰρ σκότος ἀόρατον, κρίνει δὲ καὶ τοῦτο ἡ ὄψις), ἔτι τοῦ λίαν λαμπροῦ (καὶ γὰρ τοῦτο ἀόρατον, ἄλλον δὲ τρόπον τοῦ σκότους), ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἀκοὴ ψόφου τε καὶ σιγῆς, ὧν τὸ μὲν ἀκουστὸν τὸ δ' οὐκ ἀκουστόν, καὶ μεγάλου ψόφου, καθάπερ ἡ ὄψις τοῦ λαμπροῦ (ὥσπερ γὰρ ὁ μικρὸς ψόφος ἀνήκουστος, τρόπον τινὰ καὶ ὁ μέγας τε καὶ ὁ βίαιος), ἀόρατον δὲ τὸ μὲν ὅλως λέγεται, ὥσπερ καὶ ἐπ' ἄλλων τὸ ἀδύνατον, τὸ δ' ἐὰν πεφυκὸς μὴ ἔχῃ ἢ φαύλως, ὥσπερ τὸ ἄπουν καὶ τὸ ἀπύρηνον· οὕτω δὴ καὶ ἡ γεῦσις τοῦ γευστοῦ τε καὶ ἀγεύστου, τοῦτο δὲ τὸ μικρὸν ἢ φαῦλον ἔχον χυμὸν ἢ φθαρτικὸν τῆς γεύσεως. δοκεῖ δ' εἶναι ἀρχὴ τὸ ποτὸν καὶ*

7. *αἰσθ. τὸ δ.* S U X Them., *τὸ* om. Soph. || 10. *δὲ* om. S U X, leg. Simpl. || 11. *ὕλη* E (Trend.), *ὕλῃι* E (Bek. Bus.), *ὕλῃ* etiam ceteri codd. et Them. 70, 33 et Simpl. et Philop. et ap. Philop. Alex., qui etiam *ὕδατι* pro *ὕλῃ* legi tradit || *κἂν*] *καὶ* S U V W X, *κἂν* etiam Them. || 12. *εἶμεν* solus E, sed *ει* in rasura positum, videtur subfuisse *ἦμεν* (Trend.), *εἶμεν* Bek. Torst. || 12. *αἰσθανοίμεθ'* solus E Bek. Torst., *αἰσθανόμεθ'* T et, ut videtur, Them. 70, 24, *ἦμεν* et *ᾐσθανόμεθ'* leg. Philop. Soph. Trend. "essemus et sentiremus" vet. transl. || 17. *αἴσθησιν χυμοῦ* S U V, *χυμοῦ αἴσθ.* etiam Soph. || 18. *ἀλλ... ὑγρότητα* om. E, post *ἁλμυρόν* ponit T, vulgatam tuentur Them. Simpl. Soph. || 19. *τηκτόν* S U X Soph. || *γλώσσης* S U V || 20. de hoc loco *ὥσπερ...*31. *γεύσεως* vid. Bon. stud. Arist. II, III, 43, quem in distinguendis singulis enunciationis membris, praeeunte Biehlio, secutus sum || 20. *τε* om. E W, leg. Them. Philop. Soph. || *τοῦ* ante *ἀορ.* om. S T U W y, leg. Them. Philop. Soph. || 26. virgulam post *ἀνήκουστος* Bon. et Madvig, Advers. crit. I, p. 472, et iam Them. hunc locum ita interpretatus est. post *τινὰ* Bek.

ἄποτον· γεῦσις γάρ τις ἀμφότερα· ἀλλὰ τὸ μὲν φαύλη
4 καὶ φθαρτικὴ τῆς γεύσεως, τὸ δὲ κατὰ φύσιν. ἔστι δὲ κοι-
νὸν ἁφῆς καὶ γεύσεως τὸ ποτόν. ἐπεὶ δ' ὑγρὸν τὸ γευστόν,
ἀνάγκη καὶ τὸ αἰσθητήριον αὐτοῦ μήτε ὑγρὸν εἶναι ἐντελε- 422b
χείᾳ μήτε ἀδύνατον ὑγραίνεσθαι. πάσχει γάρ τι ἡ γεῦ-
σις ὑπὸ τοῦ γευστοῦ, ᾗ γευστόν. ἀναγκαῖον ἄρα ὑγρανθῆναι
τὸ δυνάμενον μὲν ὑγραίνεσθαι σωζόμενον, μὴ ὑγρὸν δέ, τὸ
γευστικὸν αἰσθητήριον. σημεῖον δὲ τὸ μήτε κατάξηρον οὖσαν
τὴν γλῶτταν αἰσθάνεσθαι μήτε λίαν ὑγράν· αὕτη γὰρ ἁφὴ
γίνεται τοῦ πρώτου ὑγροῦ, ὥσπερ ὅταν προγευματίσας τις
ἰσχυροῦ χυμοῦ γεύηται ἑτέρου· καὶ οἷον τοῖς κάμνουσι πικρὰ
πάντα φαίνεται διὰ τὸ τῇ γλώττῃ πλήρει τοιαύτης ὑγρό-
5 τητος αἰσθάνεσθαι. τὰ δ' εἴδη τῶν χυμῶν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ
τῶν χρωμάτων, ἁπλᾶ μὲν τἀναντία, τὸ γλυκὺ καὶ τὸ
πικρόν, ἐχόμενα δὲ τοῦ μὲν τὸ λιπαρόν, τοῦ δὲ τὸ ἁλμυρόν·
μεταξὺ δὲ τούτων τό τε δριμὺ καὶ τὸ αὐστηρὸν καὶ στρυφνὸν
καὶ ὀξύ· σχεδὸν γὰρ αὗται δοκοῦσιν εἶναι διαφοραὶ χυμῶν.
ὥστε τὸ γευστικόν ἐστι τὸ δυνάμει τοιοῦτον, γευστὸν δὲ τὸ ποιη-
τικὸν ἐντελεχείᾳ αὐτοῦ.

11 Περὶ δὲ τοῦ ἁπτοῦ καὶ περὶ ἁφῆς ὁ αὐτὸς λόγος· εἰ γὰρ ἡ
ἁφὴ μὴ μία ἐστὶν αἴσθησις ἀλλὰ πλείους, ἀναγκαῖον καὶ τὰ
ἁπτὰ αἰσθητὰ πλείω εἶναι. ἔχει δ' ἀπορίαν πότερον πλείους
εἰσὶν ἢ μία, καὶ τί τὸ αἰσθητήριον τὸ τοῦ ἁπτικοῦ, πότερον
ἡ σὰρξ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ ἀνάλογον, ἢ οὔ, ἀλλὰ τοῦτο
μέν ἐστι τὸ μεταξύ, τὸ δὲ πρῶτον αἰσθητήριον ἄλλο τί
2 ἐστιν ἐντός. πᾶσά τε γὰρ αἴσθησις μιᾶς ἐναντιώσεως εἶναι
δοκεῖ, οἷον ὄψις λευκοῦ καὶ μέλανος καὶ ἀκοὴ ὀξέος καὶ
βαρέος καὶ γεῦσις πικροῦ καὶ γλυκέος· ἐν δὲ τῷ ἁπτῷ
πολλαὶ ἔνεισιν ἐναντιώσεις, θερμὸν ψυχρόν, ξηρὸν ὑγρόν,
σκληρὸν μαλακόν, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα τοιαῦτα. ἔχει δέ
τινα λύσιν πρός γε ταύτην τὴν ἀπορίαν, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν

32. *ἀμφοτέρου* coni. Trend. || 422 b, 1. *καὶ* om. S T V X Them. || 4. *μὲν* om. S U V W X, leg. Philop. et, ut videtur, Them. 71, 34 || 6. *γλῶσσαν* T U V W || *αὕτη*] coni. *αὑτοῦ* Torst., tuentur *αὕτη* Philop. Simpl. Soph. || *γὰρ ἡ ἁφὴ* E Simpl., *ἡ* om. Philop. Soph. || 8. *χυμοῦ* om. E, leg. Them. Soph. || 9. *τὴν γλῶτταν πλήρη* T W y || 13. *τὸ* ante *αὐστ.* om. S V W || 16. post *αὐτοῦ* excidisse putat *οἷον αὐτό* Torst., ac re vera in interpret. habent *οἷον αὐτό* et Them. et Philop. || 17. *καὶ περὶ*] *καὶ* S U V X Soph., *καὶ τῆς* W et fort. Simpl., *καὶ περὶ ἁφῆς* etiam Philop. Torst. || 20. *τὸ* ante *τοῦ* om. S V X Simpl. || *ἁπτικοῦ* omnes codd. praeter W, qui *ἁπτοῦ* habet, *ἁπτικοῦ* etiam Simpl.

ἄλλων αἰσθήσεών εἰσιν ἐναντιώσεις πλείους, οἷον ἐν φωνῇ οὐ
μόνον ὀξύτης καὶ βαρύτης, ἀλλὰ καὶ μέγεθος καὶ μικρότης
καὶ λειότης καὶ τραχύτης φωνῆς καὶ τοιαῦθ' ἕτερα. εἰσὶ δὲ
καὶ περὶ χρῶμα διαφοραὶ τοιαῦται ἕτεραι. ἀλλὰ τί τὸ ἓν τὸ ὑπο-
κείμενον, ὥσπερ ἀκοῇ ψόφος, οὕτω τῇ ἁφῇ, οὐκ ἔστιν ἔνδηλον.
3 πότερον δ' ἐστὶ τὸ αἰσθητήριον ἐντός, ἢ οὔ, ἀλλ' εὐ-
θέως ἡ σάρξ, οὐδὲν δοκεῖ σημεῖον εἶναι τὸ γίνεσθαι τὴν αἴ- 423a
σθησιν ἅμα θιγγανομένων. καὶ γὰρ νῦν εἴ τις περὶ τὴν σάρ-
κα περιτείνειεν οἷον ὑμένα ποιήσας, ὁμοίως τὴν αἴσθησιν εὐ-
θέως ἀψάμενος ἐνσημαίνει· καίτοι δῆλον ὡς οὐκ ἔστιν ἐν τούτῳ
4 τὸ αἰσθητήριον· εἰ δὲ καὶ συμφυὲς γένοιτο, θᾶττον ἔτι δι-
ικνοῖτ' ἂν ἡ αἴσθησις. διὸ τὸ τοιοῦτο μόριον τοῦ σώματος ἔοι-
κεν οὕτως ἔχειν ὥσπερ ἂν εἰ κύκλῳ ἡμῖν περιεπεφύκει ὁ
ἀήρ· ἐδοκοῦμεν γὰρ ἂν ἑνί τινι αἰσθάνεσθαι καὶ ψόφου καὶ
χρώματος καὶ ὀσμῆς, καὶ μία τις αἴσθησις εἶναι ὄψις ἀκοὴ
ὄσφρησις. νῦν δὲ διὰ τὸ διωρίσθαι δι' οὗ γίνονται αἱ κινήσεις,
φανερὰ τὰ εἰρημένα αἰσθητήρια ἕτερα ὄντα. ἐπὶ δὲ τῆς ἁφῆς
τοῦτο νῦν ἄδηλον· ἐξ ἀέρος μὲν γὰρ ἢ ὕδατος ἀδύνατον
συστῆναι τὸ ἔμψυχον σῶμα· δεῖ γάρ τι στερεὸν εἶναι. λείπεται
δὲ μεικτὸν ἐκ γῆς καὶ τούτων εἶναι, οἷον βούλεται <εἶναι> ἡ σάρξ
καὶ τὸ ἀνάλογον· ὥστε ἀναγκαῖον καὶ τὸ σῶμα εἶναι τὸ μεταξὺ τοῦ
ἁπτικοῦ προσπεφυκός, δι' οὗ γίνονται αἱ αἰσθήσεις πλείους οὖ-
5 σαι. δηλοῖ δ' ὅτι πλείους ἡ ἐπὶ τῆς γλώττης ἁφή· ἁπάντων
γὰρ τῶν ἁπτῶν αἰσθάνεται κατὰ τὸ αὐτὸ μόριον καὶ χυμοῦ.
εἰ μὲν οὖν καὶ ἡ ἄλλη σὰρξ ᾐσθάνετο τοῦ χυμοῦ, ἐδόκει ἂν ἡ
αὐτὴ καὶ μία εἶναι αἴσθησις ἡ γεῦσις καὶ ἡ ἁφή· νῦν δὲ
δύο διὰ τὸ μὴ ἀντιστρέφειν.

33. *δῆλον* S U V X, *ἓν δῆλον* E, *ἐν δῆλον* T, *ἔνδηλον* etiam Simpl. Philop. || 423 a, 1. post *σάρξ* signum interrogationis Bek. Trend., virgulam Torst. || *τῶι* E || 2. *νῦν* om. S U V, leg. Them. || 4. *ἀψάμενον* P, *ἀψαμένοις* in interpret. Them., *ἀψαμένοις* vel *ἀψαμένῳ* coni. Trend., *ἀψαμένου* coni. Torst. || *ἐνσημήνειε* X, *ἂν ἐνσημαίνει* T || 6. *τοιοῦτον* S T U V W X, *τοιοῦτο* Philop. Them. (v. l. *τοιοῦτον*) || 9. *ὀδμῆς* E T W, *ὀσμῆς* Philop. || 10. *κινήσεις καὶ αἱ αἰσθήσεις* U, *αἰσθήσεις γρ.* S et Them. 73, 18, textum tuetur Soph. || 12. *τοῦτο μὲν νῦν* E T W, om. *μὲν* etiam Simpl. || *γὰρ*] *οὖν* coni. Essen || 13. pro *ἔμψυχον* coni. *μεταξὺ ὂν* Susemihl, Burs. Jahrb. IX, 351 || 14. *δὴ* V W Them. Bek. Trend. || post *βούλεται* excidisse *εἶναι καὶ* coni. Torst., *εἶναι* e Themistio et Sophonia recepit Biehl, nihil desiderandum censet Rodier || 15. *ἀνάλογον εἰ γὰρ πᾶσα αἴσθησις διὰ τοῦ μεταξύ, καὶ ἡ ἁφή* Ald. Basil., quod additamentum e Themistio (cf. 73, 27) fluxisse recte iudicat iam Basil. in margine || *ἀναγκαῖον καὶ*] *ἀναγκαῖον εἶναι καὶ* E, om. *καὶ* U Torst. || *τὸ σῶμα εἶναι*] *εἶναι τὸ σῶμα* U || *τὸ* ante *μεταξύ* T X y Them. Simpl. Torst.,

6 ἀπορήσειε δ' ἄν τις, εἰ πᾶν σῶμα βάθος ἔχει, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ τρίτον μέγεθος· ὧν δ' ἐστὶ δύο σωμάτων μεταξὺ σῶμά τι, οὐκ ἐνδέχεται ταῦτα ἀλλήλων ἅπτεσθαι· τὸ δ' ὑγρὸν οὐκ ἔστιν ἄνευ σώματος, οὐδὲ τὸ διερόν, ἀλλ' ἀναγκαῖον ὕδωρ εἶναι ἢ ἔχειν ὕδωρ· τὰ δὲ ἁπτόμενα ἀλλήλων ἐν τῷ ὕδατι, μὴ ξηρῶν τῶν ἄκρων ὄντων, ἀναγκαῖον ὕδωρ ἔχειν μεταξύ, οὗ ἀνάπλεα τὰ ἔσχατα· εἰ δὲ τοῦτ' ἀληθές, ἀδύνατον ἅψασθαι ἄλλο ἄλλου ἐν ὕδατι, τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐν τῷ ἀέρι (ὁμοίως γὰρ ἔχει ὁ ἀὴρ πρὸς τὰ ἐν αὐτῷ καὶ τὸ ὕδωρ πρὸς τὰ ἐν τῷ ὕδατι, λανθάνει δὲ μᾶλλον ἡμᾶς, ὥσπερ καὶ τὰ ἐν τῷ ὕδατι ζῷα,
7 εἰ διερὸν διεροῦ ἅπτεται)· πότερον οὖν πάντων ὁμοίως 423b
ἐστὶν ἡ αἴσθησις, ἢ ἄλλων ἄλλως, καθάπερ νῦν δοκεῖ ἡ μὲν γεῦσις καὶ ἡ ἁφὴ τῷ ἅπτεσθαι, αἱ δ' ἄλλαι ἄποθεν. τὸ δ' οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ καὶ τὸ σκληρὸν καὶ τὸ μαλακὸν δι' ἑτέρων αἰσθανόμεθα, ὥσπερ καὶ τὸ ψοφητικὸν καὶ τὸ ὁρατὸν καὶ τὸ ὀσφραντόν· ἀλλὰ τὰ μὲν πόρρωθεν, τὰ δ' ἐγγύθεν. διὸ λανθάνει· ἐπεὶ αἰσθανόμεθά γε πάντων διὰ τοῦ μέσου· ἀλλ' ἐπὶ τούτων λανθάνει. καίτοι καθάπερ εἴπαμεν καὶ πρότερον, κἂν εἰ δι' ὑμένος αἰσθανοίμεθα τῶν ἁπτῶν ἁπάντων λανθάνοντος ὅτι διείργει, ὁμοίως ἂν ἔχοιμεν ὥσπερ καὶ νῦν ἐν τῷ ὕδατι καὶ ἐν τῷ ἀέρι· δοκοῦμεν γὰρ νῦν αὐτῶν ἅπτεσθαι
8 καὶ οὐδὲν εἶναι διὰ μέσου. ἀλλὰ διαφέρει τὸ ἁπτὸν τῶν ὁρατῶν καὶ τῶν ψοφητικῶν, ὅτι ἐκείνων μὲν αἰσθανόμεθα τῷ τὸ μεταξὺ ποιεῖν τι ἡμᾶς, τῶν δὲ ἁπτῶν οὐχ ὑπὸ τοῦ μεταξὺ ἀλλ' ἅμα τῷ μεταξύ, ὥσπερ ὁ δι' ἀσπίδος πληγείς· οὐ γὰρ ἡ ἀσπὶς πληγεῖσα ἐπάταξεν, ἀλλ' ἅμ' ἄμφω
9 συνέβη πληγῆναι. ὅλως δ' ἔοικεν ἡ σὰρξ καὶ ἡ γλῶττα, ὡς

22. *ἀπορήσειε...423 b, 3. ἄποθεν.* De hoc loco vid. Torst. et Bon., stud. Arist. II, III, 62, quem in interpungendis singulis enunciationis membris, praeeunte Biehlio, secutus sum || 23. *δύο* om. S U V X, leg. Soph. || 24. *αὐτὰ* E W y, *ταῦτα* Them. Soph. || 25. *ὕδατος* S V X, leg. *ὕδωρ* Simpl. || 27. *οὗ*] *ὧ* S T U V X, *οὗ* Them. Soph. || 28. post *ὕδατι* punct. Bek. Trend. Torst., colon posuit Biehl || 30. *τὸ* om. T et E (Trend.), leg. Soph. || *ἐν αὐτῷ τῷ ὕδ.* E T W y, *ἐν αὐτῷ ὕδ.* Soph., reliqui et scripti et impressi *ἐν τῷ ὕδ.* || 31. *ἡμᾶς ὁ ἀὴρ* pro *ἡμᾶς, ὥσπερ* coni. Rodier II, 328 || ante *καί*, omisso *ὥσπερ*, legisse videtur *τὰ ἐν τῷ ἀέρι* Philop. 428, 26, fortasse etiam Soph. 98, 5 || post *ζῷα* vulg. virg. sustulit Rodier || 423 b, 1. *ἁπάντων* S U V W || 2. *ἄλλως; καθ.* Torst., *ἄλλως, καθ.* Bek. Trend. Bon. || 3. *μὲν γεῦσις*] *μὲν γὰρ γεῦσις* W, *γεῦσις*, omisso *μέν*, P || *ἄποθεν; τὸ* Trend., *ἄποθεν. τὸ* Bek. Torst. Bon. || 5. *ψοφητὸν* S X, *ἔχον ψόφον* P || 6. *τὸ* S V X || *τὸ* S U V X, *τὰ* utroque loco Soph. *τὰ δὲ διὰ τὸ λίαν ἐγγὺς λανθάνει* P || *ἀλλὰ τὰ μέν...7. λανθάνει* interpolata esse censet Rodier II, 328 || post *ἐγγύθεν*

ὁ ἀὴρ καὶ τὸ ὕδωρ πρὸς τὴν ὄψιν καὶ τὴν ἀκοὴν καὶ τὴν ὄσφρησιν ἔχουσιν, οὕτως ἔχειν πρὸς τὸ αἰσθητήριον ὥσπερ ἐκείνων ἕκαστον. αὐτοῦ δὲ τοῦ αἰσθητηρίου ἁπτομένου οὔτ' ἐκεῖ οὔτ' ἐνταῦθα γένοιτ' ἂν αἴσθησις, οἷον εἴ τις σῶμα [τὸ] λευκὸν ἐπὶ τοῦ ὄμματος θείη τὸ ἔσχατον. ᾗ καὶ δῆλον ὅτι ἐντὸς τὸ τοῦ ἁπτοῦ αἰσθητικόν. οὕτω γὰρ ἂν συμβαίνοι ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· ἐπιτιθεμένων γὰρ ἐπὶ τὸ αἰσθητήριον οὐκ αἰσθάνεται, ἐπὶ δὲ τὴν σάρκα ἐπιτιθεμένων αἰσθάνεται· ὥστε τὸ μεταξὺ τοῦ ἁπτικοῦ ἡ σάρξ.

10 ἁπταὶ μὲν οὖν εἰσιν αἱ διαφοραὶ τοῦ σώματος ᾗ σῶμα· λέγω δὲ διαφορὰς αἳ τὰ στοιχεῖα διορίζουσι, θερμὸν ψυχρόν, ξηρὸν ὑγρόν, περὶ ὧν εἰρήκαμεν πρότερον ἐν τοῖς περὶ τῶν στοιχείων.

11 τὸ δὲ αἰσθητήριον αὐτῶν τὸ ἁπτικόν, καὶ ἐν ᾧ ἡ καλουμένη ἁφὴ ὑπάρχει αἴσθησις πρώτῳ, τὸ δυνάμει τοιοῦτόν ἐστι μόριον· τὸ γὰρ αἰσθάνεσθαι πάσχειν τι ἐστίν. ὥστε τὸ ποιοῦν οἷον αὐτὸ ἐνεργείᾳ τοιοῦτον ἐκεῖνο ποιεῖ δυνάμει ὄν. διὸ τοῦ ὁμοίως θερμοῦ καὶ ψυχροῦ ἢ σκληροῦ καὶ μαλακοῦ οὐκ αἰσθανόμεθα, ἀλλὰ τῶν ὑπερβολῶν, ὡς τῆς αἰσθήσεως οἷον μεσότητός τινος οὔσης τῆς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἐναντιώσεως. καὶ διὰ τοῦτο κρίνει τὰ αἰσθητά. τὸ γὰρ μέσον κριτικόν· γίνεται γὰρ πρὸς ἑκάτερον αὐτῶν θάτερον τῶν ἄκρων· καὶ δεῖ ὥσπερ τὸ μέλλον αἰσθήσεσθαι λευκοῦ καὶ μέλανος μηδέτερον αὐτῶν εἶναι ἐνεργείᾳ, δυνάμει δ' ἄμφω (οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων), καὶ ἐπὶ τῆς

12 ἁφῆς μήτε θερμὸν μήτε ψυχρόν. ἔτι δ' ὥσπερ ὁρατοῦ καὶ ἀοράτου ἦν πως ἡ ὄψις, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν ἀντικειμένων, οὕτω καὶ ἡ ἁφὴ τοῦ ἁπτοῦ καὶ ἀνάπτου· ἄναπτον δ' ἐστὶ τό τε μικρὰν ἔχον πάμπαν διαφορὰν τῶν ἁπτῶν, οἷον πέπονθεν ὁ ἀήρ, καὶ τῶν ἁπτῶν αἱ ὑπερβολαί, ὥσπερ τὰ φθαρτικά. καθ' ἑκάστην μὲν οὖν τῶν αἰσθήσεων εἴρηται τύπῳ.

20. *ἁπτομένων* U V X || 21. *τὸ* ante *σῶμα* e priori editione suscepit Torst. || 22. *τὸ* ante *λευκὸν* om. S U V X, unc. incl. Biehl || *ᾗ* W, om. S U V, *ᾗ* etiam Simpl. || 23. *αἰσθητήριον* T W, *αἰσθητικόν* etiam Simpl. || 24. *ὥσπερ* S U V X || *καὶ* om. S T U V W X y || 27. *ἁπτὰ* T U V Philop. Soph., *αὗται* P, *ἁπταὶ* etiam Simpl. 158, 23 sed *αὗται* ad hunc locum etiam in interpr. 164, 17. 18 || 28. *αἷς* S U V X et fort. Soph. 100, 28 || 29. *περὶ τῶν στ.* E T y Philop., *τῶν* om. Simpl. Soph. Bek. Trend. Torst. || 31. *ὑπάρχει αἴσθησις πρώτῳ* E Simpl. 158, 25, *ὑπάρχει αἴσθησις καὶ πρώτω* T W, *αἴσθησις πρώτως* y, "in quo sensus vocatus tactus" vet. transl., *αἴσθησις* om. reliqui codd., etiam Them. Soph. Bek. Trend. Torst. || 424 a, 2. post *ἐνεργείᾳ* vulg. virgulam sustuli || *τὸ δυνάμει ὄν* e prima editione scripsit Torst. || 2. *ὁμοίαν* T U X, *ὁμοίως* etiam Them. Simpl. Soph. || 3. *καὶ* prius] *ἢ*

12 Καθόλου δὲ περὶ πάσης αἰσθήσεως δεῖ λαβεῖν ὅτι ἡ
μὲν αἴσθησίς ἐστι τὸ δεκτικὸν τῶν αἰσθητῶν εἰδῶν ἄνευ τῆς
ὕλης, οἷον ὁ κηρὸς τοῦ δακτυλίου ἄνευ τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ
χρυσοῦ δέχεται τὸ σημεῖον, λαμβάνει δὲ τὸ χρυσοῦν ἢ τὸ
χαλκοῦν σημεῖον, ἀλλ' οὐχ ᾗ χρυσὸς ἢ χαλκός· ὁμοίως δὲ
καὶ ἡ αἴσθησις ἑκάστου ὑπὸ τοῦ ἔχοντος χρῶμα ἢ χυμὸν ἢ
ψόφον πάσχει, ἀλλ' οὐχ ᾗ ἕκαστον ἐκείνων λέγεται, ἀλλ'
2 ᾗ τοιονδί, καὶ κατὰ τὸν λόγον. αἰσθητήριον δὲ πρῶτον ἐν
ᾧ ἡ τοιαύτη δύναμις. ἔστι μὲν οὖν ταὐτόν, τὸ δ' εἶναι ἕτε-
ρον· μέγεθος μὲν γὰρ ἄν τι εἴη τὸ αἰσθανόμενον· οὐ μὴν τό
γε αἰσθητικῷ εἶναι οὐδ' ἡ αἴσθησις μέγεθός ἐστιν, ἀλλὰ λό-
3 γος τις καὶ δύναμις ἐκείνου. φανερὸν δ' ἐκ τούτων καὶ διὰ
τί ποτε τῶν αἰσθητῶν αἱ ὑπερβολαὶ φθείρουσι τὰ αἰσθητή-
ρια· ἐὰν γὰρ ᾖ ἰσχυροτέρα τοῦ αἰσθητηρίου ἡ κίνησις, λύε-
ται ὁ λόγος (τοῦτο δ' ἦν ἡ αἴσθησις), ὥσπερ καὶ ἡ συμ-
4 φωνία καὶ ὁ τόνος κρουομένων σφόδρα τῶν χορδῶν· καὶ διὰ
τί ποτε τὰ φυτὰ οὐκ αἰσθάνεται, ἔχοντά τι μόριον ψυχι-
κὸν καὶ πάσχοντά τι ὑπὸ τῶν ἁπτῶν αὐτῶν· καὶ γὰρ ψύχε-
ται καὶ θερμαίνεται· αἴτιον γὰρ τὸ μὴ ἔχειν μεσότητα, μηδὲ 424b
τοιαύτην ἀρχὴν οἵαν τὰ εἴδη δέχεσθαι τῶν αἰσθητῶν, ἀλλὰ
5 πάσχειν μετὰ τῆς ὕλης. ἀπορήσειε δ' ἄν τις εἰ πάθοι ἄν
τι ὑπ' ὀσμῆς τὸ ἀδύνατον ὀσφρανθῆναι, ἢ ὑπὸ χρώματος τὸ
μὴ δυνάμενον ἰδεῖν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. εἰ δὲ
τὸ ὀσφραντὸν ὀσμή, εἴ τι ποιεῖ, τὴν ὄσφρησιν ἡ ὀσμὴ ποιεῖ·
ὥστε τῶν ἀδυνάτων ὀσφρανθῆναι οὐθὲν οἷόν τε πάσχειν ὑπ'
ὀδμῆς· ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· οὐδὲ τῶν δυ-
νατῶν, ἀλλ' ᾗ αἰσθητικὸν ἕκαστον. ἅμα δὲ δῆλον καὶ οὕτως.
οὔτε γὰρ φῶς καὶ σκότος οὔτε ψόφος οὔτε ὀσμὴ οὐδὲν ποιεῖ
τὰ σώματα, ἀλλ' ἐν οἷς ἐστίν, οἷον ἀὴρ ὁ μετὰ βροντῆς
6 διίστησι τὸ ξύλον. ἀλλὰ τὰ ἁπτὰ καὶ οἱ χυμοὶ ποιοῦσιν· εἰ

18. *εἰδῶν* om. S U X Soph. Torst., leg. Them. et sine dubio Simpl. Philop. || 19. *ὁ* om. E T y, leg. Them. Philop. Simpl. Soph. || 23. *ἐκείνων*] *ἐκείνινον* coni. Essen || 24. *τὸν* om. E (Trend.), *τοιονδὶ κατὰ λόγον* Soph. || 25. *ταὐτό* T y Torst., *ταὐτά* S X, *ταὐτόν* Them. Philop. Simpl. || 26. *τι εἴη*] *ἦν* X || 28. *ἐκεῖνο* E, *ἐκείνου* etiam Them. Simpl. Soph. || 31. *ἦν* om. E T W y, leg. Them. Soph. || *τοῦτο...αἴσθησις* in parenth. Torst. || 34. *τι* om. S U X Them. || *ἁπτῶν αὐτῶν· καὶ* E T W, *αὐτῶν* om. ceteri codd. Them. Soph. Bek. Trend. Torst. Biehl in ed. pr. || 424 b, 2. *δέχεσθαι τὰ εἴδη* S V X, textum tuetur Them. || 4. *τι* om. E T W y Torst., leg. etiam Them. || *ὀδμῆς* E T || 6. *ὀδμή* E || virgulam post *ποιεῖ* omissam post *ὄσφρησιν* ponit Bek., correxit

γὰρ μή, ὑπὸ τίνος ἂν πάσχοι τὰ ἄψυχα καὶ ἀλλοιοῖτο; ἆρ' οὖν κἀκεῖνα ἐμποιεῖ; ἢ οὐ πᾶν σῶμα παθητικὸν ὑπ' ὀσμῆς καὶ ψόφου· καὶ τὰ πάσχοντα ἀόριστα, καὶ οὐ μένει, οἷον ἀήρ· ὄζει γὰρ ὥσπερ παθών τι. τί οὖν ἐστὶ τὸ ὀσμᾶσθαι παρὰ τὸ πάσχειν τι; ἢ τὸ μὲν ὀσμᾶσθαι καὶ αἰσθάνεσθαι, ὁ δ' ἀὴρ παθὼν ταχέως αἰσθητὸς γίνεται.

14. ἐμποιεῖ ETWy Biehl, ἐμποιήσει U, ποιεῖ Philop. in lemmate 443, 9, ποιήσει reliqui ante Biehlium omnes || post ἐμποιεῖ interrogationis punctum om. Biehl in ed. alt. Rodier || ὀδμῆς ETV || 16. et 17. τι om. SUX || 17. καὶ ante αἰσθάνεσθαι ex solo E (Bus.) addidit Torst., καὶ om. Philop.